

K 12.294
4

სპარსული ისტორიული
საბუთები
საქართველოს წიგნთსაცავებში

АКАДЕМИЯ НАУК ГРУЗИНСКОЙ ССР

ИНСТИТУТ ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
ORIENTAL INSTITUTE OF THE ACADEMY OF SCIENCES, GEORGIAN SSR

ПЕРСИДСКИЕ ИСТОРИЧЕСКИЕ
ДОКУМЕНТЫ
В КНИГОХРАНИЛИЩАХ ГРУЗИИ

Книга I, выпуск 3
Издал В. С. ПУТУРИДЗЕ

Acta et Diplomata Historica Persice Scripta

ed. V. P'ut'uridze

902(35)+902.15 (ლ. 1/2)

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია

ალმონაგვლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი

სპარსული ისტორიული საბუთები საქართველოს წიგნთსაცავებში

წიგნი I, ნაკვეთი 3
გამოსცა ვლ. ფუთურაძემ

112.294
4

გამომცემლობა „მეცნიერება“

თბილისი 1965

წინასიტყვაობა

წინამდებარე ნაკვეთში მოთავსებულია საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის აკად. კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტში და საქართველოს ცენტრალურ საისტორიო არქივში დაცული ისტორიული საბუთებიდან 43 ფირმანი და ბრძანებულება, რომლებიც უკანასკნელი სეფიანების — შაჰ-სულთან ჰუსეინისა და შაჰ-თაჰმასბ II მიერ არის გაცემული. ყველა ეს საბუთი XVIII საუკუნის პირველ მესამედს ეკუთვნის და ქართლ-კახეთს, სომხეთს, აზერბაიჯანსა და დაღესტანს შეეხება.

შინაარსის მხრივ მესამე ნაკვეთის ფირმანები და ბრძანებულებები არ განსხვავდება წინა ნაკვეთებში მოთავსებული დოკუმენტებისაგან: აქაც გვაქვს ფირმანები თიულის გაცემის, შაჰის სამსახურში მიღების და წლიური ჯამაგირის დანიშვნის შესახებ, საბუთები, რომლებიც გამოხატავს ფეოდალებისაგან მიტაცებული საეკლესიო მამულების კათალიკოსისათვის დაბრუნების გარშემო წარმოებულ ბრძოლას და ამ ბრძოლაში შაჰის მიერ კათალიკოსისათვის მხარის დაჭერას. აქვე გვაქვს რამდენიმე საბუთი, რომელიც ირანის შაჰების დაღესტნის მფლობელებთან ურთიერთობის სურათს გვიხატავს. პოლიტიკური მდგომარეობის ამსახველი საბუთების გარდა, აქ გვაქვს ეკონომიური ვითარების შესახებ მეტყველი დოკუმენტებიც. მესამე ნაკვეთში საქმარისად არის წარმოდგენილი აგრეთვე საბუთები, რომლებიც ძვირფას მასალას იძლევა ირან-საქართველოს ურთიერთობის ისტორიისათვის XVIII საუკუნის პირველ მესამედში.

საბუთების უმრავლესობა კარგად არის შენახული. სამწუხაროდ, ზოგიერთი მათგანის ტექსტი სისრულით ვერ დავადგინეთ საბუთის დაზიანების გამო ან იმის გამო, რომ საბუთი მეტად გაურკვეველი ხელით არის დაწერილი და მისი გაშიფრვა შეუძლებელი შეიქნა.

დიპლომატიკისა და პალეოგრაფიის მხრით ახალს ვერაფერს ვამჩნევთ XVIII საუკუნის პირველი მესამედის ამ საბუთებში, წინა პერიოდის ისტორიულ დოკუმენტებთან შედარებით. მათი აღნაგობა და შედგენილობა ისეთივეა, როგორც XVII საუკუნის სპარსულ ფირმანებსა და ბრძანებულებებს აქვს. უნდა შევნიშნოთ მხოლოდ, რომ შაჰ-სულთან ჰუსეინის საბუთებს შორის უფრო ხშირად ვხვდებით მდიდრულად გაფორმებულ ფირმანებს, ვიდრე წინა პერიოდის შაჰების საბუთებში ვხვდებოდით.

წინამდებარე ნაკვეთში გამოქვეყნებული გვაქვს შაჰ-სულთან ჰუსეინისა და შაჰ-თაჰმასბ II ის ფირმანებიც, რომლებიც განსვენებულ მ. ხუბუას ჰქონდა დაბეჭდილი წიგნში: „საქართველოს მუზეუმის სპარსული ფირმანები და ჰოქმები“, მხოლოდ ამ შემთხვევაშიც ჩვენი წაკითხვით და თარგმანით.

„სპარსული ისტორიული საბუთების“ პირველი ორი ნაკვეთი გამოცემული იყო „საქართველოს შესახებ არსებული უცხოური წყაროების კომისიის“ მიერ, წინამდებარე მესამე ნაკვეთი დამუშავებული იქნა აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში და იცემა ამავე ინსტიტუტის მიერ.

დიდ მადლობას მოვასხენებ ა. დ. ფაფაზიანს და გ. ა. დარაბაძის, რომლებმაც ამ ნაკვეთზე მუშაობის დროსაც არ მომაკლეს კეთილი რჩევა და დახმარება.

ვ. ფუთურიძე

ПРЕДИСЛОВИЕ

В настоящем третьем выпуске «Персидских исторических документов» публикуются 43 фирмана и указа из хранящихся в Институте рукописей АН СССР и Центр. историческом архиве Грузии персидских документов, доторые были изданы последними сефевидами — шахами Хусейном и Тахмаспом II. Все эти документы относятся к первой трети XVIII века и касаются Восточной Грузии, Армении, Азербайджана и Дагестана. По содержанию эти фирманы и указы не отличаются от документов, опубликованных в предыдущих выпусках: здесь имеются фирманы о пожаловании титула, назначении ежегодного жалования, а также документы, касающиеся борьбы за возвращение католикосу церковных земель, захваченных феодалами. В этой борьбе шах выступает защитником интересов католикоса. Здесь же представлено несколько документов, касающихся политики иранских шахов в отношении дагестанских владетелей. Кроме политической обстановки, наши документы отражают экономическое положение в областях, которых они касаются. В предлежащем выпуске публикуются также документы, содержащие богатый материал для изучения истории взаимоотношений Ирана и Грузии в первой трети XVIII в.

Сохранность большинства документов удовлетворительная. К сожалению, тексты некоторых из них не удалось установить полностью, в виду дефектности некоторых мест, а также чрезмерной неразборчивости почерка.

По сравнению с историческими документами предыдущего периода, фирманы и указы настоящего выпуска не дают ничего нового по дипломатике и палеографии. Отметим лишь, что среди фирманов шаха Султан-Хусейна гораздо чаще встречаются богато оформленные документы, чем среди фирманов и указов прежних сефевидских шахов.

В данном выпуске публикуются также и те фирманы шахов Хусейна и Тахмаспа II, которые были изданы покойным М. Хубуа¹ но приведены они с нашей расшифровкой и с нашим переводом.

Первые два выпуска «Персидских исторических документов» были изданы «Комиссией по публикации иностранных источников о Грузии», предлежащий же третий выпуск был разработан в Институте Востоковедения АН СССР и издается им же.

Приношу искреннюю благодарность А. Д. Папазяну и Г. А. Дарабади за оказанную мне помощь при работе над материалами настоящего выпуска.

В. Путуридзе.

¹ М. Хубуа. Персидские фирманы и указы Музея Грузии, Тбилиси, 1949.

შემოკლებანი

ა. — არაბული.

ა.-სპ. — არაბულ-სპარსული.

დინ. — დინარი.

თ. — თურქული.

თუმ. — თუმანი.

საბ. — საბუთი.

სოფ. — სოფელი.

სპ. — სპარსული.

სპ. ა. — სპარსულ-არაბული.

ფონ. — ფონდი.

ცსსა — საქართველოს ცენტრალური სახელმწიფო საისტორიო არქივი.

წიგ. — წიგნი.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი — საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის
აკად. კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი.

1701 წ. იანვრის 11—თებერვლის 8. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება
გარდაცვლილი კათალიკოსის იოანესადგილზე საქართველოს ვალის ნაზარ-
ალიხანის ბიძაშვილის ევდემოზის დამტკიცების შესახებ

حکم جهانمطاع شد آنکه بنابر شفقت شاهانه در باره قدوه المسيحيه عمده
العيسويه اودمير خالوزاده سلطنه و ايلات پناه حشمت و جلالت دستگاه شهامت و بسالت
اتباه عاليجاه سلاله السلاطين العظام زينا للسلطنه و الاياله و الشوكه و الجلاله و
الاقبال نظرعليخان والي كرجستان كارتيل از تاريخ فوت يوحنا كتله كوز سابق مشار
اليهرا برتبه كتله كوزى سرافراز فرموديم كه چنانچه بايد و شايد بخدمات مزبور و
لوازم آن قيام و اقدام نموده دقيقه در هيچ باب فوت و فروكداشت ننمايد تاوادان
و ازناوران و كرجيان سكنه كرجستان مزبور عمده المسيحيه مومي اليهرا كتله كوز
بالاستقلال آنجا دانسته لوازم امر مزبور را مخصوص او شناسند و در عهده دانند
تحريرا في شهر شعبان سنه 1112

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე, რომ ქრისტიანების წინამძღოლი, ქრისტიანობის ბურჯი ევდემოზი, ხელმწიფობისა და მმართველობის საფარველის; დიდებულებისა და მშვენიერების ძალის; სიქველთ, გულადობით და სიმზნით [გამორჩეულის], მალაღადგილოვანის, დიდებულ ხელმწიფეთა შთამომავლის; ხელმწიფობის, მმართველობის, დიდებულების, ძღვევამოსილებისა და ბედნიერების მშვენიერების, ქართლის საქართველოს¹ ვალის ნაზარალიხანის ბიძაშვილი (დედის მხრით), წინანდელი კათალიკოსის იოანეს გარდაცვალების თარიღიდან კათალიკოსობის ხარისხით ავამაღლეთ და ვბრძანეთ, რომ, როგორც საჭიროა და ხამს, ხსენებულ სამსახურში და მასთან დაკავშირებულ საჭირო [საკითხებზე] იღვაწოს და ერთი

¹ შუა საუკუნეების სპარსულ ისტორიულ საბუთებსა და ნარატიულ ძეგლებში საქართველო **გرجستان** (გორჯესთან) და მისი ნაწილები შემდეგნაირად არის წოდებული: ქართლი — **გرجستان** — **გორჯესთანე ქართილ** — „ქართლის საქართველო“; კახეთი — **გرجستان** — **გორჯესთანე ქახეთ** — „კახეთის საქართველო“; მესხეთი — **გرجستان** — **გორჯესთანე მესხ** — „მესხეთის საქართველო“; იმერეთი — **გორჯესთანე** — **გორჯესთანე** — „გორჯესთანე იმერეთი“; აზერბაიჯანი — **გორჯესთანე** — „გორჯესთანე აზერბაიჯანი“; ახალციხის ციხის მფლობელი — **გორჯესთანე** — „გორჯესთანე ახალციხის ციხის მფლობელი“; ახალციხის ციხის მფლობელი — **გორჯესთანე** — „გორჯესთანე ახალციხის ციხის მფლობელი“; ახალციხის ციხის მფლობელი — **გორჯესთანე** — „გორჯესთანე ახალციხის ციხის მფლობელი“; ახალციხის ციხის მფლობელი — **გორჯესთანე** — „გორჯესთანე ახალციხის ციხის მფლობელი“.

წუთიც არ დაკარგოს და არ გააცდინოს. ხსენებულ საქართველოში მცხოვრებმა თავადებმა, აზნაურებმა და [სხვა] ქართველებმა, იცნობენ რა ქრისტიანთა ხსენებულ წინამძღოლს იქაურ დამოუკიდებელ კათალიკოსად, აღნიშნულ სამსახურთან [დაკავშირებული] ყველა საკითხი [საგამგებლოდ] მისთვის გადაცემულად მიიჩნიონ და თავის მოვალეობად აღიარონ [ამის შესრულება]. დაიწერა შა'ბანის თვეს, 1112 წ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. Pd, საბ. 45. დედანი, ზომა: 21,3×19,3 სმ. დაწერილია კარგი ნასთალიკით თეთრ ქაღალდზე, რომელსაც ჭვირნიშნად პარალელური ხაზები აქვს. სპარსული ტექსტის თავზე ზის შაჰის მცირე ოთხკუთხი გუმბათიანი ბეჭედი წარწერით: ۱۱۱۱ سلطان حسين باسم الله ابد شاه ولاية. სიწმინდის მეფის მონა სულთან ჰუსეინი. 1111“. საბუთის მეორე მხარეზე დასმულია მხოლოდ ე'თემად-უდ-დოვლეს ელიფსური ბეჭედი გაურკვეველი წარწერით.

საბუთი დაბეჭდილი იყო მ. ხუბუას წიგნში: „საქართველოს მუზეუმის ფირმანები და ჰოქმები“, № 22.

1701 წ. იანვრის 11—თებერვლის 8. შამსულთან ჰუსეინის ფირმანი თბილისის მეციხოვნეთა ჯამაგირის შესახებ

هو
الملك لله

فرمان همایون شد آنکه جماعت مذکوره ضمن مبلغ هفت تومان و هشت هزار و هشتصد دینار تبریزی¹ مواجب از بابت وجوهات بشرحی که در تحت اسم هریک نوشته شده در وجه مواجب سنوات مذکوره ذیل

۹ تومان ۸۴۰۰ دینار
توشقان ٹیل لوی ٹیل
... بدستور
... رسومات
... ...

بیرام ولد محمد توپچی ساکن تفلیس تا این رفعت پناه محمد رضا بیک توپچی باشی قلعه تفلیس که از سرکار توپخانه نوشته اند که از جمله مستحفظین قدیمی قلعه مبارکه تفلیس و صفی آباد است و از قرار تصدیقات حضور که بدفتر رسیده لغایت بارس ٹیل حاضر بوده و از قرار وکالتنامجات که عالیجاه والی تصدیق نموده و بتجویز عالیجاه توپچی باشی رسیده مشارالیه را توپچی باشی قلعه مذکور در باب بازیافت مواجب و عوض همه ساله سنوات لغایت لوی ٹیل خود وکیل نموده و مومی الیه درکار کذرائیدن تنخواه مذکور است و طلب او جهت موقوفی ندارد و میر اشرف بیک برادر توپچی باشی قلعه ایروان تصدیق حضور او نموده حسب الظہر مقرر دانسته رسانند و از قرار قبض بخرج مجری دانند و در عہدہ شناسند تحریراً فی شهر شعبان المعظم سنہ ۱۱۱۲

ის (ღმერთი)

მეუფება ღვთისაა!

გამოვიდა უავეგუსტოესი ფირმანი მასზე, რომ ამასთან მოხსენებულმა ჯგუფმა შვიდ თუმან რვაათას რვაასი თავრიზული ღვთისაგირი ვოჯუ-

¹ ეს თანხა განმეორებულია სიაცით სტრიქონს ზემოთ.

პათის ანგარიშში, ისე, როგორც თითოეული მათგანის სახელის ქვეშ წყნარად
ქვემოთ აღნიშნული წლების ჯამაგირად [მისცეს]

9 თუმანი 8400 დინარი
 კურდღლის წელიწადი თევზის წელიწადი
 წესისამებრ
 ... რუსუმი

თბილისის ციხის თოფჩიბაშის, სიმაღლის საფარველის მოჰამედ რეზა-ბეგის ხელქვეითს, თბილისში მცხი ვრებ მოჰამედ თოფჩის შვილს ბაირამს, რომლის შესახებ] თოფხანას სარქრიდან მოიწერეს, რომ თბილისის კურთხეული ციხისა და სეფი-აბადის¹ ძველ მცველთა რიცხვს ეკუთვნის და [მისი] სახზე ყოფნის დამადასტურებელი [საბუთების] თანახმად, რომელიც დავთარშია შესული, ჯიქის წლის დასასრულამდე [სამსახურში] იყო და მინდობილობის ფურცლების საფუძველზე, რომელიც მაღალადგილოვანმა ვალიმ დაამოწმა, და თოფჩიბაშის ნებართვით, აღნიშნული ციხის თოფჩიბაშიმ ხსენებული რწმუნებულად გახადა [გასული] წლების, თევზის წელიწადამდე ჩათვლით, ჯამაგირისა და ჰამასალას ასაღებად, და ხსენებული [ბაირამი] აღნიშნული „თანხის“ განაღდებით არის დასაქმებული. მის [მეორე წარმოდგენილი] მოთხოვნის დაკმაყოფილების გადადებისათვის მიზეზი არ არსებობს.

ერეგნის ციხის თოფჩიბაშის ძმამ მირ აშრაფ-ბეგმა დაადასტურა მისი (ბაირამის) სამსახურში ყოფნა. საბუთის უკანა მხარეზე აღნიშნულის თანახმად დადგენილად აღიარებენ რა, [ხსენებულ თანხას] გადასცემენ, ხელწერილის საფუძველზე ხარჯებში გატარებულად იცნობენ და თავის მოვალეობად აღიარებენ [ამის შესრულებას]. დაიწერა 1112 წლის დიდებული შა'ბანის თვეს.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. Pd, საბ. 16. დედანი, ზომა: დაწერილია შექასთენარევი ნასთალიკით თხელ თეთრ ქაღალდზე. ტექსტის თავზე დასმულია შაჰის მრგვალი ბეჭედი, რომელსაც შუაგულში აქვს შემდეგი წარწერა: *بند شاه ولایت حسین* „სიწმინდის მეფის მონა ჰუსეინი“, ხოლო ამის გარშემო 12 იმამის სახელია მოტანილი.

მეორე მხარეზე საბუთს შემდეგი მინაწერები აქვს: *از قرار نوشته وزارت و شوکت و اقبال پناه عظمت و ... صوفی زاده قديم ولایت نشان* „ვაზირობისა, დიდებისა და იღბლის საფარველის, დიდებულებისა და... ძველი სუფიზადეს, სიწმინდით მოსილის, მაღალადგილოვანის, ხელმწიფეთა დახმარების, ასეფის პატივის მქონე [ე'თემად-უდ-დოვლეს] მოწერილობის თანახმად“. ამ მინაწერის ქვეშ გამოყვანილია ე'თემად-უდ-დოვლეს თოდრა, რომლის ქვეშ დასმულია მისივე ოვალური ბეჭედი გაურკვეველი წარწერით. მის ქვეშ თოდრაა მიწერილი, ხოლო უფრო ქვევით შემდეგი აღნიშვნები და ბეჭდებია მოთავსებული (მარჯვნიდან მარცხნივ): 1. *نوشتہ شد* „დაიწერა“, უზის ი.თხკუთხი ბეჭედი წარწერით: *بند شاه دین است ابو الحسن* „სარწმუნოების მეფის მონა აბულ-ჰასანი“. 2. ოთხკუთხი ბეჭედი გაურკვეველი წარწერით. ბეჭდის ქვეშ გაურკვეველი მინაწერია. 3. *صحیح* „სწორია“. დასმულია ოთხკუთხი

¹ გორის ციხის.

ბეჭედი გაურკვეველი წარწერით. 4. شد دفتر توپخانه ... ჩიიწერა...
თოფხანას დავთარში“. დასმულია ოთხეუთხი ბეჭედი გაურკვეველი
წარწერით. 5. بقلم آمد „დაიწერა“. უზის ოვალური ბეჭედი წარწე-
რით: ... بنده آل محمد ... “

საბუთის ამავე მხარის შუა ნაწილში შემდეგი მინაწერებია გაკეთ-
ბული:

۷ تومان ۸۸۰۰ دینار	۷ تومان ۸۸۰۰ دینار
عاليچ _____ اه	_____
اله ويردى خان بيك بريكي الكاه	جانى بيك ضابط و تيولدار قريه حسن
شروان از بابيت وجوهات محال	كندى و كرموج ...
خالصه ... الك مزبور مقرر آنكه تفاوت	
تسعيررا ضبط نمايند عن رسد بارس	
ئيل و توشقان ئيل	
۳ تومان ۱۴۰۰ دینار	۳ تومان ۹۴۰۰ دینار

وزي _____
آذربايجان از بابت تنباكو مقرر آنكه
تنباكو ... كه مقرر شده مهمسازى
نمايند

ის (ღმერთი).
7 თუმანი 8800 დინარი.
პასან-ქენდისა და ქარმუჯის სოფ-
ლის ზაბეთი და თიულდარი ჯანი-
ბეგი...

7 თუმანი 8800 დინარი
შირვანის ოლქის ბეგლარბეგი
მალაღდგილოვანი ალავერდი-
ხანი ხსენებული ოლქის ხალე-
სეს... ადგილების ვოჯუჰათის
ანგარიშში. დადგენილია, რომ
კურსის განსხვავება დაიკავონ
ჯიქის წლისა და კურდღლის
წლის წილიდან.

3 თუმანი 9400 დინარი
აზერბაიჯანის ვაზირი თამბაქოს
[ფულის] ანგარიშში. დადგენილია,
რომ ... თამბაქო ... გადასცენ...

3 თუმანი 1400 დინარი

აქვე ორი მოკლე ირიბი სტრიქონით მიწერილია: **موجب سواد پروانچه!**
مطاعه در دفتر جزو آذربايجان(?) تنخواه داده شده
საცემი ფარვანის პირის საფუძველზე დავთარებში იქნეს შეტანილი...
„თანხა“ მიცემული იქნეს“. კიდევ მიწერილია: **ثبت نمايند**:
„ჩასწე-
რონ“.

საბუთს უკანა მხარეზე აქვს ქართული მინაწერი, რომელშიც ვარ-
ჩევთ სიტყვებს: „თოფჩიბაშისა რაყამი... თუმნის ოთხი...“

საბუთი დაბეჭდილი იყო მ. ხუბუას წიგნში: „საქართველოს მუზე-
უმის სპარსული ფირმანები და ჰოქმები“, № 23.

1703 წ. ნომბრის 10—დეკემბრის 9. შაჰ-ხულთან ჰუსეინის ფირმანი რუს-ტომ-ბეგ კახელის ძისა და შემცვლელის პაატა-ბეგისათვის ყოველწლიური ჯამაგირის ლენქორანის მმართველის აბასყული-ხანის გამგებლობაში არსებული თანხებიდან მიცემის შესახებ

فرمان همايون شد آنکه چون درينوقت رفعت پناه باداده بيک ولد و عوض رستم بيک کاختي بعرض رسانيد که مواجب و همه ساله والد که از بابت وجوه فقط و نمک بادکوبه بوده در وجه او مقرر شده و با اعتبار بعد بعيد مسافت چيزی عايد مشار اليه نميشود استدعا نمود که همساله سابق مشار اليه بجهت ديوان ضبط و عوض از وجوهات ضبطی عاليجاه عباسقلي خان حاکم مغانات بهمساله او مقرر شود و از سرکار توجه و معادن تصديق نموده اند که از ابتداء ششماهه پيچي ٹيل درعوض والد ملازم و مبلغ دوازده تومان مواجب و همه ساله والد که از بابت وجوه فقط و نمک بادکوبه در وجه والد او مقرر بوده بمشار اليه شفقت شده و مستمر است بنايرين از ابتدا قوی ٹيل مبلغ دوازده تومان از بابت وجوهات ضبطی عاليجاه عباسقلي خان حاکم لنگرکنار و غيره حسب الظاهر بهمساله او مقرر فرموديم که سال بسال وجه همساله خودرا از قرار تصديق عاليجاه حاکم کاخت بازيافت نمايد مستوفيان عظام همساله سابق مشار اليه را از تاريخ مزبور بجهت ديوان ضبط نمايند
تحريرا في شهر رجب سنه ۱۱۱۵

ის (ღმერთი)

გამოვიდა უავეგუსტოესი ფირმანი მასზე, რომ ამჟამად რუსტომ-ბეგ კახელის შვილმა და შემცვლელმა სიმაღლის საფარველმა პაატა-ბეგმა მოგვახსენა, რომ მამის ჯამაგირი და ჰამასალა ბაქოს ნავთისა და მაროლის ფულის ანგარიშში მისთვის იყო დამტკიცებული, მაგრამ მანძილის სიშორის გამო ხსენებულს არაფერი ეძლევა. მან ითხოვა, რომ მისი წინანდელი ჰამასალა დივანი-სათვის იქნეს დაკავებული და სამაგიეროდ მულანის მმართველის მალალადგილოვანი აბასყული-ხანის გამგებლობაში არსებული ფულიდან მიეცეს ჰამასალა. თოუჯიჰისა და სამანდოების სარქრიდან დაადასტურეს, რომ მამიუნის წლის ექვსთვეობის დასაწყისიდან [ის] მამის ნაცვლად იყო მსახურად (მოლაზემად) და მამის 12 თუმნის თანხა, რომელიც ბაქოს ნავთისა და მაროლის ფულებიდან ჰქონდა მის მამას დამტკიცებული, ხსენებულ [პაატა-ბეგს] ეწყალობა ამის საფუძველზე ცხვრის წლის დასაწყისიდან თორმეტი თუმნის თანხა ლენ-

ქორანისა და სხვ. მმართველის მაღალადგილოვანი აბასყული-ხანის გამგებლობაში (ზაბთში) არსებული ფულის ანგარიშში, [საბუთის) „ზურგზე“ აღნიშნულის შესატყვისად, ჰამასალად დაუმტკიცეთ, რათა ყოველ წელს აიღოს თავის ჰამასალად კახეთის მაღალადგილოვანი მმართველის დასტურის თანახმად. დიდებული მუსტოფები ხსენებულის წინანდელ ჰამასალას აღნიშნული თარიღიდან დივანისათვის ჩამოართმევენ. დაიწერა 1115 წლის რაჯაბის თვეს

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. Pd, საბ. 14. დედანი, ზომა 35₂ X 15₄. დაწერილია თხელ თეთრ ქაღალდზე შექასთენარევი ნასთალიკის ხელით. ტექსტის თავზე წითელი ფერით და ოქროს ვარაყით შესრულებულ ვარდულში ზის შაჰის დიდი მრგვალი ბეჭედი წარწერით (შუაში): ۱۱۱۲ ولایت حسین باد شاه „სიწმინდის მეფის მონა პუსენი. 1112“. აშიები მოხატულია წითელი და მწვანე ფერისა და ოქროს ვარაყის ყვავილოვანი ორნამენტით. საბუთის უკანა მხარეზე დასმულია ექვსი სარეგისტრაციო ბეჭედი სათანადო აღნიშვნებით და გაკეთებულია შემდეგი მინაწერები: از قرار نوشته وزارت و شوکت و اقبال پناه حشمت و عظمت و اجلال استاسا [عاليجاه] اعراضا السلطنة السلطانية هضه بولებისა და ბედნიერების საფარველის; ბრწყინვალებისა, დიდებისა და მშვენიერების ძალის; ... ასევის პატივით შემკული უაღმატებულისი ე'თემად-უღ-დოვლეს მოწერილობის თანახმად“. ამ მინაწერთან ახლოს, კიდევ აღნიშნულია: ملا حظہ شد „განხილულ იქნა“. მის მოპირდაპირე კუთხეში მოთავსებულია გაურკვეველი მინაწერი, ხოლო ამის მარჯვნივ მიწერილია: ثبت نمایند „ჩასწერონ [დავთარში]“. საბუთის „ზურგის“ შუაწელში ორ ადგილას არის აღნიშნული სიყით: ۱۲ تومان „თორმეტი თუმანი“.

საბუთი გამოცემული იყო მ. ხუბუას წიგნში: „საქართვე. მუზეუმის სპარსული ფირმანები და ჰოქმები“, № 24.

1701 წ. მაისის 9 — ივნისის 7. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი გელდხან-ბეგისათვის ჯამაგირის გაცემის შესახებ

هو

الملك لله

فرمان همایون شد آنکه جماعت مذکوره ضمن مبلغ یکتومان و شش هزار و چهارصد دینار نقد و مقدار شش خروار و پنجاه و پنج من جنس از بابت وجوهات بشرحی که در تحت اسم هریک نوشته شده در وجه مواجب توشقان ٹیل لغایت ٹیلان ٹیل کلدیخان بیگ ولد علی تاین رفعت پناه نجفقلی بیگ یوزباشی استاجلو عوض آنچه از سرکار آوارجه عراق و ضابطه تصدیق نمودند که مبلغ یکتومان و شش هزار و چهارصد دینار نقد و مقدار ششصد و پنجاه و پنج من جنس باسم وزیر دار المومنین قم تنخواه مواجب سنوات مزبورہ او شده و قبل ازین وزیر مزبور مجملی که بر جمع و خرج وجوهات ضبطی ششماه توشقان ٹیل و سالیانہ لوی ٹیل ازو درست داشته بدفتر فرستاده بوده و حقیقت دفتری بر طبق آن نوشته شده مقرر شد که وجه طلب برآدارانرا که اسناد حواله در دست داشته باشند از سایر وجوهات مناسبه عوض دهند که هرگاه بعد از تنقیح محاسبه وزیر مزبوررا باقی باشد مقرر کردد که اصل خزانه عامره نماید و طلب جهت موقوفی ندارد حسب الظہر مقرر دانسته رسانند و از قرار قبض بخرج مجری دانند و درعهده شناسند تحریرا فی شهر ذی حجه سنہ ۱۱۱۲

ის (ღმერთი)

მეუფება ღვთისაა!

გამოვიდა უაგვუსტოესი ფირმანი მასზე, რომ აქ მოხსენებულმა საზოგადოებამ [უწყოდეს], რომ ერთი თუმნისა და ექვსი ათას ოთხასი დინარის თანხა და ექვსი ხარვალი და 55 ბათმანი პური (სურსათი) გადასახადების ანგარიშში, როგორც თითოეული [მათგანის] სახელის ქვეშ წერია, ჯამაგირად დაენიშნა კურდღლის წლიდან გველის წლამდე, ჩართვით, გელდხან-ბეგს, სიმალის საფარველის უსთაჯულუს [ტომის] უზბაშის ნაჯაფ ყული-ბეგის ხელქვეითის ალის შვილს, იმის სანაცვლოდ, რაც არაყის ავარევეს სარქრიდან და ზაბეთედან დაამოწმეს, რომ ერთი თუმნისა და 6400 დინარის თანხა ფულად და ექვსას ომომცდათხუთმეტი ბათმანი საქონლით (პური) „მართლ-

მორწმუნეთა სახლის“ [ქალაქ] ყუმის ვაზირის სახელზე იქნა ჩათვლილი მისი ჯამაგირის „თანხად“ ხსენებული წლებისათვის.

ამის წინ ხსენებულმა ვაზირმა დავთარში გადაგზავნა მოკლე ნუსხა ხარჯებისა და გადასახადებისა, რაც შემოსული იყო კურდღლის წლის ექვსთვეობისა და გველის მთელი წლის განმავლობაში, და დავთრის ცნობები ამის მიხედვით იქნა შედგენილი.

დადგენილ იქნა, რომ გამოთხოვილი ფული ბარათების იმ მფლობელთ, რომელთაც ხელზე ექნებათ ჰავალეს საბუთები, მისცენ სანაცვლოდ სხვა შესატყვისი თანხებიდან, თუ კი დარჩება ნაშთი ხსენებული ვაზირის ანგარიშების დასრულების შემდეგ.

დგინდება, რომ [ეს ნაშთი] სახელმწიფო ხაზინაში გადასცეს და რომ კუთვნილი ფულის გაცემის შეჩერებისათვის მიზეზი არ არსებობს. [საბუთის] „ზურგზე“ [აღნიშნულის] თანახმად დადგენილად აღიარებენ რა, [თანხა] გადასცენ, ქვეთრის თანახმად ხარჯებში გატარებულად იცნონ და თავის მოვალეობად აღიარონ [ამის შესრულება]. დაიწერა 1112 წლის ზულ-ჰიჯჯას თვეს.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. Pd, საბ. 17. დედანი, ზომა: 34,5 X 16,6. გადაწერილია წვრილი შექასთენარევი ნასთალიკით თეთრ (გაყვითლებულ) ქაღალდზე. ტექსტის თავზე დასმულია დიდი მრგვალი ბეჭედი შაჰისა, რომელსაც შუაგულში აქვს შემდეგი წარწერა: ۱۱۱۱ بنده شاه ولايت حسين. „სიწმინდის მეფის მონა ჰუსეინი“, ხოლო ამის გარშემო მოტანილია 12 იმამის სახელები. ინვოკაციო ოქროს ვარაყით არის დაწერილი, შესავალი ფორმულა—შუქი წითელი მელნით. მეორე მხარეზე მიწერილია შემდეგი: از قرار نوشته وزارت و شوکت و اقبال پناه حشمت و عظمت و اجلال دستگاه صوفی زاد ... ولايت نشان عالیجاهی اعتضاد... السلطنه السلطانيه آصفجاهی اعتماد الدوله العلیه ... ع. ი. : „ვაზირობისა, ძლიერებისა და ბედნიერების საფარველის; დიდებისა, სიდიადისა და პატივის ძალის; სუფი-ზადეს... ეთემად-უდ-დოვლეს მოწერილობის თანახმად“. ამის ქვეშ ეთემად-უდ-დოვლეს მეტად რთული თოღრაა დასმული და მისივე ოვალური ბეჭედი ზის. ამ ბეჭდის გასწვრივ, მარჯვენა მხარის კიდზე, აღნიშნულია: ملاحظه شد „განხილულ იქნა“. ქვემოთ შემდეგი აღნიშვნები და ბეჭდებია მოთავსებული (მარჯვნიდან მარცხნივ): 1. ოთხკუთხი ბეჭედი სრულიად გაურკვეველი წარწერით. 2. მის გვერდით ოთხკუთხი ბეჭედი წარწერით: امری الى الله عبده صفی قلی „მომინდვია ჩემი საქმე ღვთისათვის. მონა მისი სეფი ყული“. ამ ბეჭდის ქვეშ მცირე თოღრაა მოთავსებული და თოღრას ქვეშ დასმულია 3. მცირე ოთხკუთხი ბეჭედი წარწერით: ابو الحسن بنده شاه دين است „სარწმუნოების მეფის მონა აბულ ჰასანი“. ბეჭდის ქვეშ აღნიშნულია: نوشته شد „დაიწერა“. 4. ثبت دفتر ... شد „ჩაიწერა... დავთარში“. 5. ოთხკუთხი ბეჭედი გაურკვეველი წარწერით, ქვეშ მიწერილი აქვს: صحیح „სწორია“. 6. ოვალური ბეჭედი წარწერით: ... امری الى الله „მომინდვია ჩემი საქმე ღვთისათვის...“ ქვეშ რთული მონოგრაფია აქვს მიწერილი. 7. აღნიშვ-

ნა: محمد آملد „დაიწერა“. ბეჭედი წარწერით: بنده آل محمد باقر. მოპამედის ოჯახის მონა ბაყერი“.

საბუთის ამავე მხარის შუა წელზე შემდეგი მინაწერებია მოთავსებული: اتومان ۹۵۰۰ دینار

...
قریه حسن کندی و کرموج کندی... ازبابت باقی دفتری...
... ازبابت حسن کندی قریه...
... ازبابت...

۱ تومان ۳۱۰۰ دینار

۱ تومان ۶۴۰۰ دینار

۶۵۵

ე. ი. „...განჯის სოფელი ჰასან-ქენდი და ქარმუჯი დავთრის ნაშთის ანგარიშში

განჯის სოფელ ჰასან-ქენდის გლეხები

1 თუმანი 6400 დინარი

1 თუმანი 3100 დინარი.

655

იქვე ირიბად მიწერილია: قریه [رعایا و کدخدایان] رقم اشرف...
შობილესი რაყამი... [გლეხები და ქედხუდები] ხსენებული სოფლისა...
სიმაღლის საფარველს მოპამედ თაყი-ბეგს... გადასცენ“ და დასმულია მცირე ელიფსური ბეჭედი გაურკვეველი წარწერით. კიდევ (ზემო აშიაზე) მიწერილია: هو ثبت نمایند (დმერთი). ჩასწერონ (დავთარში)“. საბუთს აქვს ამავე გვერდზე გაურკვეველი სომხური და ქართული მინაწერები.

1701 წ. ოქტომბრის 4—ნოემბრის 2. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი სიავუშ-
ბეგ ქართველისათვის ჯამაგირად 15-თავრიზული თუმნის დანიშვნის შესახებ

هو

از تاریخ پانزدهم شهر ذیحجه الحرام سنه ۱۱۱۱ توشقان ٹیل موجب رفعت
پناه سیاوش بیگ کرجی غلام خاصه شریفه را عن اصل و اضافه بمبلغ پانزده تومان
تبریزی¹ برینموجب

اضافه	اصل
۸ تومان	۷ تومان

شفقت و مرحمت فرموده ارزانی داشتیم مستوفیان عظام کرام دیوان اعلیٰ رقم اینعطیه را
در دفاتر خلود ثبت و موجب سنوأة مشارالیه را که در دفترخانه همایون اعلیٰ باقیست
باز^۱ مبلغ شصت تومان تبریزی انعام که بمشار الیه شفقت شده بجهت دیوان ضبط
و موجب را سال بسال بدستور مقرر تنخواه داده درعهده شناسند تحریرا فی شهر
جمادی الاول سنه ۱۱۱۳

ის (დმერთი).

კურდღლის წელიწადის, 1111 წლის ზულ-ჰიჯჯას თვის 15-დან [ჩვენს] ლულამს (ლულამე ხასეგე შერიფე), აღმატებულების საფარველს სიავუშ-ბეგ ქართველს ვუწყალობეთ და ვუბოძეთ ჯამაგირად ძირითადი და დამატებითი თანხა (ეზაფე) 15 თავრიზული თუმნისა შემდეგი სახით:

ძირითადი [თანხა]	დამატება (ეზაფე)
7 თუმანი	8 თუმანი

უმაღლესი დივანის დიდებული მუსტოფები ამ ბოძებულების სიგელს სამარადისო დავთრებში ჩასწერენ და ხსენებულის ჯამაგირს [გასული] წლები-სათვის, რომელიც უმაღლეს დავთარხანაში რჩება, ინამის 60 თავრიზული თუმნის თანხის ნაცვლად, რომელიც ხსენებულს ეწყალობა, დივანისათვის დაიკავებენ და ჯამაგირს ყოველ წელიწადს, როგორც წინათ, „თანხად“ გასცემენ. თავის მოვალეობად აღიარონ [ამის შესრულება]. დაიწერა 1113 წლის ჯომადა 1-ს.

¹ ეს თანხა განმეორებულია სტრიქონს ზემოთ სიაცით.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. Pd, საბ. 42. დედანი, ზომა:
28,5x19. დაწერილია შექასთენარევი ნასთალიკით თხელ თეთრ ქა-
ღალდზე. ტექსტის თავზე ზის მდიდრულ ორნამენტში ჩასმული შაჰის
მცირე ოთხკუთხი გუმბათიანი ბეჭედი გადასული წარწერით. საბუთის
უკანა მხარეზე ხუთი სარეგისტრაციო ბეჭედი და აღნიშვნა არის
მოთავსებული. საბუთის ქაღალდი ოქროს ვარაყით და წითელი ფე-
რით არის მოხატული. ეს მოხატულობა ამჟამად რამდენადმე გაცრე-
ცილ-გადასულია.

1708 წ. თებერვლის 18—მარტის 18. შაჰ-ხულთან ჰუსეინის ფირმანი, რომ-
ლითაც რევაზ-ბეგს, აბულ-ბეგ ქართველის ძმას, ენიშნება ყოველწლიურ
ჯამაგირად თხუთმეტი თავრიზული თუმანი

هو
الملك لله

فرمان همايون شد آنکه وزير آذربايجان از ابتداء ييلان ثيل مبلغ سی تومان
تبریزی از بابت وجوهات ضبطی سرکار ضابطه و اوارجه حسب الضمن در وجه مواجب
همهساله رفعت و معالی پناه ریواس بيک برادر ابول بيک کرچی که از سرکار
توجيه و سرخط نوشته اند که حسب الرقم اشرف بتاریخ غره شهر ربیع الثانی سنه
۱۱۱۲ در عوض برادر خود ملازم و مواجب مشار الیه در وجه او مقرر شده مقرر
دانسته سال بسال از قرار تصدیق عالیجاه حاکم کاخ و قبض مهمسازی نموده بخرج
مجری داند و در عهده شناسند تحریراً فی شهر شوال سنه ۱۱۱۴

ის (ღმერთი)
მეუფება ღვთისაა!

გამოვიდა უავგუსტოესი ფირმანი მასზე, რომ აზერბაიჯანის ვაზირმა უწყოდეს, რომ გველის წლის დასაწყისიდან ოცდაათი თავრიზული თუმანი ზაბეთეს და ავარეჯეს სარქარში დაკავებული ფულადი გადასახადების (ვოჯუ-ჰათის) ანგარიშში, როგორც აქ არის აღნიშნული, ყოველწლიურ ჯამაგირად დაენიშნა აღმატებულებისა და სიდიადის საფარველს რევაზ-ბეგს, აბულ-ბეგ ქართველის ძმას, რომლის შესახებ თოუჯიძისა და სარხათის სარქრიდან მოიწერეს, რომ 1112 წ. რაბი' II თვის პირველი რიცხვის თარიღით გამოცე- მული უკეთილშობილესი რაყამის თანახმად, ის თავის ძმის ნაცვლად იყო მსახურად (მოლაზემად) და ხსენებული [ძმის] ჯამაგირი მას ჰქონდა დამტკი- ცებული. [ვაზირმა] ყოველ წელიწადს უნდა გადასცეს მას [აღნიშნული თანხა] კახეთის მალალადგილოვანი მმართველის მიერ დადასტურების საფუძველზე და ხელწერილის თანახმად ხარჯებში გატარებულად იცნოს. თავის მოვალეო- ბად აღიარონ [ამის შესრულება]. დაიწერა 1114 წლის შავალის თვეს.

¹ თანხა განმეორებულია სიყვით სტრიქონს ზემოთ.

ცსსა, ფონ. 1452, საბ. 86. დედანი, ზომა: 48×24 სმ. დაწერილია თხელ თეთრ ქაღალდზე კარგი ნასთალიყით. ტექსტის თავზე დასმულია შაჰის დიდი მრგვალი ბეჭედი წარწერით (შუაგულში):
 بنده شاه ولایت حسین «სიწმინდის მეფის მონა ჰუსეინი», ხოლო ამის გარშემო აშიაზე 12 იმამის სახელია მოტანილი. საბუთის უკანა მხარეზე შემდეგი აღნიშვნები და ბეჭდებია მოთავსებული: حسب الامر الاعلى از قرار نوشته وزارت و شوکت و اقبال پناه حشمت و عظمت و اجلال دستکاه صوفی زاده قدیم خاندان ولایت نشان عالیجاهی اعتضاد السلطنه البیہ...
 ...«...მაღალესი ბრძანების თანახმად. ვაზრობისა, დიდებულებისა და ბედნიერების საფარველის; ძღვეამოსილებისა, დიდებისა და სიმშვენიერის ძალის, ძველი სუფიზადეს; წმინდა ოჯახის მაღალადგილოვანის, ...სახელმწიფოს დამხმარე... ე'თემად-უდ-დოვლეს მოწერილობის თანახმად». ამის ქვეშ, შუაზე, გამოყვანილია ე'თემად-უდ-დოვლეს რთული თოღრა, რომლის ქვეშ მისივე ელიფსური ბეჭედი დასმული. ამის მარჯვნივ, კიდევ, მიწერილია: «ملاحظہ شد» «განხილულ იქნა». გვერდის შუანაწილში შემდეგი აღნიშვნებია გაკეთებული და სარეგისტრაციო ბეჭდებია დასმული (მარჯვნიდან მარცხნივ): 1. «نوشتہ شد» «დაიწერა», ოთხკუთხი ბეჭედი წარწერით: «بنده شاه دین است ابو الحسن» «სარწმუნოების მეფის მონა აბულ ჰასანი». 2. გაურკვეველი მინაწერი რთულ წარწერიანი ოთხკუთხი ბეჭდით. 3. გაურკვეველი აღნიშვნა რთულ წარწერიანი ოთხკუთხი ბეჭდით. 4. «صحیح» «სწორია». დასმულია ოთხკუთხი ბეჭედი გაურკვეველი წარწერით. 5. «مقدم آمد» «დაიწერა». ოვალური ბეჭედი წარწერით: «بنده آل محمد باقر» «მოჰამედის ოჯახის მონა ბაყერი». ამავე გვერდზე მოტანილია შემდეგი ანგარიში

<p>هو ۳۰ تومان</p> <p>سرک ————— ار</p> <p>اوارجه</p> <p>۱۰ تومان</p>	<p>۲۰ تومان</p> <p>سرک ————— ار</p> <p>ضابطه</p> <p>۲۰ تومان</p>
--	--

ე. ი. «ის (ღმერთი)

30 თუმანი

ზაბეთეს სარქარი—20 თუმანი

ავარეჯეს სარქარი—10 თუმანი*.

საბუთი მდიდრულად არის მოხატული. შაჰის ბეჭედი ოქროს ვარაყით და წითელი ფერით შესრულებულ ვარდულშია ჩასმული. ზემო და გვერდითი აშია ფერადი ყვავილებით და ოქროს ვარაყით არის მოხატული. საბუთის ტექსტის სტრიქონები ოქროს ვარაყის, წითელი და შავი ფერის ხაზებისაგან შემდგარ ჩარჩოებშია მოქცეული. საბუთის ქაღალდს შემოვლებული აქვს ყვითელი ქაღალდის ზოლები ჩარჩოდ, რომელიც აგრეთვე მოხატულია.

1701 წ. იანვრის 11—თებერვლის 8. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება გარდაცვლილი კათალიკოსის იოანესადგილზე საქართველოს ვალის ნაზარალიხანის ბიძაშვილის ევდემოზის დამტკიცების შესახებ

حکم جهانمطاع شد آنکه بنابر شفقت شاهانه در باره قدوه المسيحيه عمده العيسويه اودميز خالوزاده سلطنت و ايالت پناه حشمت و جلالت دستگاه شهامت و بسالت ابتداء عاليجاه سلاله السلاطين العظام زينا للسلطنه و الاياله و الشوكه و الجلاله و الاقبال نظرعليخان والي كرجستان كارتيل از تاريخ فوت يوحنا كتله كوز سابق مشار اليهرا برتبه كتله كوزي سرافراز فرموديم كه چنانچه بايد و شايد بخدمات مزبور و لوازم آن قيام و اقدام نموده دقيقه در هيچ باب فوت و فروكذاشت ننمايد تاوادان و ازناوران و كرجيان سكنه كرجستان مزبور عمده المسيحيه موي اليهرا كتله كوز بالاستقلال آنجا دانسته لوازم امر مزبور را مخصوص او شناسند و در عهده دانند تحريرا في شهر شعبان سنه ۱۱۱۲

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე, რომ ქრისტიანების წინამძღოლი, ქრისტიანობის ბურჯი ევდემოზი, ხელმწიფობისა და მმართველობის საფარველის; დიდებულებისა და მშვენიერების ძალის; სიქველით, გულადობით და სიმბნით [გამორჩეულის], მაღალადგილოვანის, დიდებულ ხელმწიფეთა შთამომავლის; ხელმწიფობის, მმართველობის, დიდებულების, ძლევამოსილებისა და ზედნიერების მშვენიების, ქართლის საქართველოს¹ ვალის ნაზარალიხანის ბიძაშვილი (დედის მხრით), წინანდელი კათალიკოსის იოანეს გარდაცვალების თარიღიდან კათალიკოსობის ხარისხით ავამაღლეთ და ვბრძანეთ, რომ, როგორც საჭიროა და ხამს, ხსენებულ სამსახურში და მასთან დაკავშირებულ საჭირო [საკითხებზე] იღვაწოს და ერთი

¹ შუა საუკუნეების სპარსულ ისტორიულ საბუთებსა და ნარატიულ ძეგლებში საქართველო *კრჯსტან* (გორჯესთან) და მისი ნაწილები შემდეგნაირად არის წოდებული: ქართლი — *კრჯსტან კარტილ* გორჯესთან ქართლ — „ქართლის საქართველო“; ქახეთი — *კრჯსტან კახტ* გორჯესთან ქახეთ — „ქახეთის საქართველო“; მესხეთი — *კრჯსტან მსყ* გორჯესთან მესხ — „მესხ[ეთ]ის საქართველო“; იმერეთი — *კრჯსტან მასი* ბაშვი-აჩუყ; სანეგრელო — *კრჯსტან მასი* დადიან; გურია — *კრჯსტან გურიალ*. ამის გამო ამავე ძეგლებში *კრჯსტან* -ის ნაცვლად იხმარება მისი მრავლობითი რ. ფორმა *კრჯსტანათ* გორჯესთანაჲ „საქართველოები“.

წუთიც არ დაკარგოს და არ გააცდინოს. ხსენებულ საქართველოში მცხოვრებმა თავადებმა, აზნაურებმა და [სხვა] ქართველებმა, იცნობენ რა ქრისტიანთა ხსენებულ წინამძღოლს იქაურ დამოუკიდებელ კათალიკოსად, აღნიშნულ სამსახურთან [დაკავშირებული] ყველა საკითხი [საგამგებლოდ] მისთვის გადაცემულად მიიჩნიონ და თავის მოვალეობად აღიარონ [ამის შესრულება]. დაიწერა შა'ბანის თვეს, 1112 წ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. Pd, საბ. 45. დედანი, ზომა: 21,3×19,8 სმ. დაწერილია კარგი ნასთალიკით თეთრ ქაღალდზე, რომელსაც ჭვირნიშნად პარალელური ხაზები აქვს. სპარსული ტექსტის თავზე ზის შაჰის მცირე ოთხკუთხი გუმბათიანი ბეჭედი წარწერით: ۱۱۱۱ سلطان حسين بم الله بادشاه «სახელითა ღვთისათა. სიწმინდის მეფის მონა სულთან ჰუსეინი. 1111». საბუთის მეორე მხარეზე დასმულია მხოლოდ ე'თემად-უდ-დოვლეს ელიფსური ბეჭედი გაურკვეველი წარწერით.

საბუთი დაბეჭდილი იყო მ. ხუბუას წიგნში: „საქართველოს მუზეუმის ფირმანები და ჰოქმები“, № 22.

1703 წ. აგვისტოს 14—სექტემბრის 11. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი აბელ-ბეგ კახელის შვილის პაატა-ბეგისათვის ყოველწლიურ ჯამაგირად თორმეტი თავრიზული თუმნის დანიშვნის შესახებ

هو
الملك لله

فرمان همايون شد آنکه وزير آذربايجان از ابتدا¹ ميلان ثيل مبلغ دوازده تومان تبريزي¹ از بابت مالوجها¹ محال ضبطي در وجه مواجب همه ساله رفعت پناه باداده ييك ولد ابول ييك کاختي که از سرکار توجيه نوشته اند که حسب الرقم اشرف بتاريخ غره شهر ربيع الثاني سنه ۱۱۱۴ در عوض ريواس ييك عم خود ملازم و مبلغ مزبور مواجب مشار اليه در وجه او مقرر شده و ملازمت او برقرار است حسب الظاهر مقرر دانسته سال بسال رسانيده از قرار تصديق عاليجاه حاکم کاخت بخرج مجري داند تحريراً في شهر ربيع الاخر سنه ۱۱۱۵

ის (ღმერთი)

მეფეება ღვთისაა!

გამოვიდა უავეგუსტოესი ფირმანი მასზე, რომ აზერბაიჯანის ვაზირმა უწყოდეს, რომ გველის წელიწადის დასაწყისიდან თორმეტი თავრიზული თუმნის თანხა ზაბთში არსებული ადგილების მალუჯათის ანგარიშში ყოველწლიურ ჯამაგირად არის დადგენილი აბელ-ბეგ კახელის შვილის, აღმატებულების საფარველის პაატა-ბეგისათვის, რომ[ლის შესახებ] თოუჯიპის სარქრიდან მოიწერეს, რომ 1112 წ. რაბი' II თვის პირველის თარიღით გამოცემული უკეთილშობილესი რაყამის თანახმად, თავისი ბიძის რევაზ-ბეგის ნაცვლად იყო მსახურად (მოლაზემად) და ხსენებული [რევაზ-ბეგის] ჯამაგირის აღნიშნული თანხა მისთვის (პაატა-ბეგისთვის) არის დამტკიცებული, ხოლო ის დღესაც მსახურობს. [საბუთის] „ზურგზე“ აღნიშნულის თანახმად დადგენილად იცნობს რა ამას, [აზერბაიჯანის ვაზირი] ყოველ წელს გადასცემს [პაატა-ბეგს აღნიშნულ თანხას] და კახეთის მალაღადგილოვანი მმართველის მიერ დადასტურების საფუძველზე ხარჯებში გატარებულად იცნობს. დაიწერა 1115 წ. რაბი' II თვის.

¹ იგივე თანხა სიაცით არის აღნიშნული სტრიქონს ზემოთ.

(კსსა, ფონ. 1452, საბ. 87. დედანი, ზომა: 51₅ × 23₃ სმ. დაწერილია 1899 წელს)
 ლია თხელ თეთრ ქალაღზე წვრილი ნასთალიკით. ტექსტის თავზე დასმულია შაჰის დიდი მრგვალი ბეჭედი წარწერით: **بنده شاه ولايت حسين**
 „სიწმინდის მეფის მონა ჰუსეინი“.

საბუთის უკანა მხარეზე შემდეგი მინაწერებია მოთავსებული:
و حسب الامر الاعلى از قرار نوشته وزارت و شوکت و اقبال پناه حشمت و عظمت و اجلال دستکاه صوفی زاده قدیم . . . ولايت نشان عالیجاهی
امتداد السلطنه البهيه السلطانية آصفجاهی اعتماد الدوله العلیه العالیه . . . بر
 „უმაღლესი ბრძანების თანახმად. ვაზრობისა, დიდებულებისა და ბედნიერების საფარველის; ძლიერამოსილებისა, დიდებისა და სიმშვენიერის ძალის, ძველი სუფიზადეს... სიწმინდის ნიანით [შემკული] მაღალადგილოვანი... სახელმწიფოს დამხმარე... ეთემად-უდ-დოვლეს მოწერილობის თანახმად. მაღალადგილოვანი ხასეფე შერიფეს სარქრის მეჯლისანავისის მოწერილობის შესატყვისად“. ამ მინაწერის ქვეშ დასმულია ეთემად-უდ-დოვლეს თოღრა, ხოლო უკანასკნელის ქვეშ მისივე ელიფსური ბეჭედი ზის. ამ თოღრასა და ბეჭდის გასწვრივ მარჯვენა მხარეზე წერილად მიწერილია: **ما لحظه شد** „განხილულ იქნა“. სარეგისტრაციო ბეჭდები და აღნიშვნები მეორე გვერდზე საბუთს ზუსტად იგივე აქვს, როგორც წინა (№ 6) საბუთს ჰქონდა. ამავე უკანა მხარის შუა წელზე შემდეგი მინაწერებია მოთავსებული:

۱۲ تومان	۱۲ تومان
از بابت وجوهات نقدی سرکار اوراچه	از بابت وجوهات نقدی سرکار ضابطه
۴ تومان	۸ تومان
ضه	به
12 თუმანი	12 თუმანი
ზაბეთეს სარქრის ფულადი ვადა- სახადების (ვოჯუჰათის) ანგარიშ- ში	ავარეჯეს სარქრის ფულადი ვადა- სახადების (ვოჯუჰათის) ანგარიშ- ში
8 თუმანი	4 თუმანი

1705 წ. იანვრის 27—თებერვლის 24. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი პა-
ატა-ბეგ ქართველისათვის ჯამაგირად ოცდაათი თავრიზული თუმნის დანიშნე-
ნის შესახებ

بنابر شفقت شاهانه در باره رفعت و معالی پناه نظاما با داده بیک کرجی کاختی
غلام خاصه شریفه از ابتدا سه ماهه پیچی نیل مبلغ سی تومان تبریزی موجب از
جمله مبلغ پنجاه تومان تبریزی موجبی که دروجه داود بیک کرجی کاختی مقرر
بوده و بجهت دیوان ضبط شده بمشار الیه شفقت و مرحمت فرموده ارزانی داشتیم
مستوفیان عظام کرام دیوان اعلی رقم اینعطیهرا در دفتر خود ثبت و سال بسال بدستور
مقرر تنخواه داده و موجب سابق مشار الیهرا بجهت دیوان ضبط نمایند و درعهده شناسند
تحریرا فی شهر شوال المکرم سنه ۱۱۱۶

აღმატებულებისა და სიდიადის საფარველის, ჩენი ღულამის (ღულამე
ხსენე შერიფე) პაატა-ბეგ კახელი ქართველისადმი ხელმწიფური წყალობის
მიპყრობის გამო, შამიუნის წლის სამთევობის დასაწყისიდან სამი თავრიზული
თუმნის თანხა, ჯამაგირის ორმოცდაათი თავრიზული თუმნის იმ საერთო
თანხიდან, რომელიც დაუდებეგ კახელი ქართველისათვის იყო დადგენილი და
დივანისთვის იქნა გადაცემული, ხსენებულს ვუწყალობით და ვუბოძეთ. უმაღ-
ლესი დივანის კეთილშობილი, დიდებული მუსტოფები ამ ბოძებულების სი-
გელს სანარადისო დავთრებში შეიტანენ და ყოველ წელიწადს დადგენილი
წესით „იანხას“ მისცემენ, ხსენებულის წინანდელ ჯამაგირს დივანისათვის
ჩამოართსევენ და თავის მოვალეობად აღიარებენ [ამის შესრულებას]. დაი-
წერა 1115 წლის კეთილშობილი შავალის თვეს.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. Pd, საბ. 18. დედანი, ზომა:
36x20 სმ. დაწერილია შექასთენარევი ნასთალიკით თხელ თეთრ
ქაღალდზე. ტექსტის თავზე, ძვირფასი უნვანის მსგავს ორნამენტში,
რომელიც ოქროს ვარაყით და ლურჯი და მწვანე ფერებით არის
შესრულებული, ჩასმულია შაჰის ოთხკუთხი, გუმბათიანი ბეჭედი,
წარწერით: ۱۱۱۱ الله بنده شاه ولايت سلطان حسين
დეთისათა. სიწმინდის მეფის მონა სულთან ჰუსეინი.

მეორე მხარეზე მიწერილია: **حسب الأمر الأعلى از قرار نوشته وزارت و** უმაღლესი ბრძანების შესატყვისად. ვაზირობისა, დიდებულებისა და იღბლის საფარველის; ჩინებულებისა, დიდებისა და პატივის ძალის..... [ც'თე-მად-უღ-დოვლეს] მოწერილობის თანახმად“. ამ მინაწერის ქვეშ დას-მული ე'თემად-უღ-დოვლეს ოვალური ბეჭედი, ხოლო უფრო ქვემოთ, მარცხენა კიდესთან საქართველოს მეფის ერეკლე I (ნაზარალიხანის) ოთხკუთხი ბეჭედი შემდეგი წარწერით: **په علی نكار بر لوح دل حلی** „აღისადმი სიყვარული გულის ფიცრის სამკაულია. შაჰ-სულეიმანის მონაა სულით [და გუ-ლით] ნაზარალი. 1099 წელი“¹. ქვეშ მიწერილია გაურკვეველი თოღ-რა (ნაზარალიხანისა?). საბუთს ამავე მხარეზე აქვს შემდეგი აღნიშვ-ნები და სარეგისტრაციო ბეჭედები (მარჯვნიდან მარცხნივ): 1. **ثبت دفتر خالص شد** „ჩაიწერა ხალესის დავთარში“. ოთხკუთხი ბეჭედი წარწერით: **بنده شاه دین است ابو الحسن ۱۰۹۶** „სარწმუნოების მეფის მონაა აბულ-ჰასანი. 1096“. 2. **ثبت دفتر نظارت شد** „ჩაიწერა სანაზი-რო დავთარში“. ოთხკუთხი ბეჭედი წარწერით: **افض امری الی الله** „მიმინდვია ჩემი საქმე ღვთისათვის. მონა მისი აბდულა ალ-ჰუსეინი. 1115“. 3. **ثبت دفتر غلامان شد** „ჩაიწერა ღუ-ლამების... დავთარში“². ოთხკუთხი ბეჭედი: **افض امری الی الله عده** „მიმინდვია ჩემი საქმე ღვთისათვის. მონამისი მოჰამედ ომარ გულსაჯა“². 1107“. 4. **ثبت دفتر توجیه دیوان عالی شد** „ჩაიწერა დივანის თოღუჯიანის დავთარში“. ელიფსური ბეჭედი წარ-წერით: **بنده آل محمد باقر ۱۰۸۸** „მოჰამედის ოჯახის მონა ბაყერი. 1088“. მოპირდაპირე კიდებზე აღნიშნულია: **یک کرجی** „...ბეგ ქართველი“. ამის მარჯვნივ: **ثبت نمایند** „ის(ღმერთი). ჩასწერონ [დავთარში]“. მარჯვნივ, კუთხეში: **سپرده حسنعلی** „გადაცემულია ჰასან ალი“...

საბუთი გამოცემულია მ. ხუბუას წიგნში: „საქართველოს მუზეუმის სპარსული ფირმანები და ჰოქმები“, № 25.

¹ ამავე ბეჭედს ჩვენ ვხედავთ ერეკლე I ორენოვან (ქართულ-სპარსულ) საბუთებზე (იხ. ქართულ-სპარსული ისტორიული საბუთები, 1955, საბ. № 144 და სხვ.

² წაკითხვა სათუთა.

1705 წ. იანვრის 27 — თებერვლის 24. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება
ავთანდილ-ბეგისათვის ამილახვრობის წყალობის შესახებ

هو

حکم جهان مطاع شد آنکه بنابر عنایت بیغایت شاهانه در باره رفعت و معالی
پناه افتندیل بیک امیلاخور سابق از ابتدا¹ یکماهه پیچی¹ تیل منصب امیلاخوری را
بدستور امیلاخور سابق بر رفعت و معالی پناه مشار الیه عنایت و مرحمت فرموده آنچه
بهر جهت در وجه امیلاخور سابق مقرر بود بدستور در وجه رفعت و معالی پناه
مشار الیه عنایت و شفقت فرمودیم که چنانچه باید و شاید بخدمت مزبور و لوازم آن
قیام و اقدام نموده دقیقه فوت و فروگذاشت ننماید تاوادان و ازناوران و کرجیان
حسب المسطور مقرر و رفعت و معالی پناه مشار الیهرا امیلاخور بالاستقلال و انفراد
دانسته لوازم امر مذکوررا مخصوص او شناسند مستوفیان عظام کرام دیوان اعلی رقم
اینعطیهرا در دفاتر خلود ثبت نموده از شایبه تفسیر و تبدیل مصون و محروس شناسند
تحریرا فی شهر شوال ختم بالخیر و الاقبال سنه ۱۱۱۶

ის (ღმერთი)

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე, რომ წინანდელი ამილახვარის, აღმატებულებისა და სიღიადის საფარველის ავთანდილ-ბეგის მიმართ უსაზღვრო ხელმწიფური წყალობის მიპყრობის გამო, მიიმუნის წლის ერთთვეობის დასაწყისიდან ამილახვრობის თანამდებობა, წინანდელი ამილახვრის წესის მიხედვით, აღმატებულებისა და სიღიადის საფარველს, ხსენებულ [ავთანდილ-ბეგს] ვუწყალობეთ და ვუბოძეთ და ის, რაც რაიმე სახით წინანდელი ამილახვრისათვის იყო დადგენილი, როგორც წინათ, ხსენებულ აღმატებულებისა და სიღიადის საფარველს ვუწყალობეთ და ვუბოძეთ, რათა, როგორც საჭიროა და ხამს, ხსენებულ სამსახურში იღვეს და მასთან დაკავშირებულ საკითხებზე იმუშაოს და ერთი წუთიც არ დაკარგოს და არ გააცდინოს. თავადებმა, აზნაურებმა და [ხვმა] ქართველებმა, თანახმად დაწერილისა დადგენილად [იციონ ეს], ხსენებული აღმატებულებისა და სიღიადის საფარველი დამოუკიდებელ და ერთბიროვნულ ამილახვარად

¹ წერია: *پیشانی*

აღიარონ და აღნიშნულ საქმესთან დაკავშირებული საჭირო საკითხების [გან-
ჩევა-გადაწყვეტა] მის კუთვნილებად იცნონ. უმაღლესი დივანის კეთილშობილ-
მა, დიდებულმა მუსტოფებმა ამ ბოძებულების სიგელი სამარადისო დავთ-
რებში ჩასწერონ და შეცვლისა და გადასხვაფერების ეჭვისაგან დაცულად და
დაფარულად იცნონ. დაიწერა 1116 წლის კეთილად და ბედნიერად დასას-
რულებელი შავლის თვეს.

ცსსა, ფონ. 1452, საბ. 263. დედანი, ზომა: 367×227 სმ. დაწე-
რილია თხელ თეთრ ქაღალდზე გარკვეული ნასთალიკით. ტექსტის
თავეზე დასმულია შაჰის მცირე ოთხკუთხი ბეჭედი გუმბათით, რომელ-
საც შემდეგი წარწერა აქვს: 1111 **سما الله بنده شاه ولايت سلطان حسين**
„სახელითა ღვთისათა! სიწმინდის მონა სულთან ჰუსეინი. 1111“. ეს
ბეჭედი ოქროსვარაყით და წითელი და მომწვანო ფერებით მოხატულ
ყვავილოვან ორნამენტში არის ჩასმული. საბუთის ქაღალდს ნარინ-
ჯის ფერი ქაღალდის ზოლების ჩარჩო აქვს შემოვლებული.

უკანა მხარეზე საბუთს შემდეგი მინაწერი და ბეჭდები აქვს:
**هو حسب الامر الاعلى از قرار نوشته وزارت و شوكت و اقبال پناه عظمت
و حشمت و اجلال دستگاه صوفى زاده قديم خاندان ولايت نشان عاليجاھى
اعتضاد السلطنه البهيه السلطانيه آصفجاھى اعتماده الدوله العليه العاليه الخاقانيه**
„ის (ღმერთი). უმაღლესი ბრძანების შესატყვისად. ვაზირობისა, დი-
დებულებისა და ბედნიერების საფარველის; ჩინებულებისა, დიდებისა
და პატივის ძალის; სიწმინდის ნიშნით [შემკული] ოჯახის ძველი
სუფი-ზადეს, ნაღალადგილოვანის, სახელმწიფოს დამხმარის, დიდების,
ასეფის პატივის მქონის ე'თემად-უდ-დოვლეს მოწერილობის თანახ-
მად“. ამის ქვეშ დასმულია ე'თემად-უდ-დოვლეს ელიფსური ბეჭედი.
ქვემოთ ზის ოთხკუთხი ბეჭედი წარწერით: **افوض امرى الى الله عهده**
„მიმინდვია ჩემი საქმე ღვთისათვის. მონა მისი...“ ქვეშ აღნიშნულია
დავთარში“ და უზის ელიფსური ბეჭედი წარწერით: **بنده آل محمد**
„მოჰამედის ოჯახის მონა ბაყერი“.

1705 ۴. تهریزگلیس ۲۵—شارتیس ۲6. شاس-سولتان شوسینیس برآاننهولوبه
تبولیسس ٲسبهش مدهباره ابانوس آارتهدولتا ٲکلکسینس شهشیرولوبه
الدارهسینس دا مین سفلولوبهولوبهش ٲهالآٲینس شهسهنس

هو

حکم جهانمطاع شد آنکه نیابت و رفعت و معالی پناه عزت و عوالی دستگاه
خلف السلاطین العظام نظاما لنیابه و الرفعه و المعالی وقتان میرزا نایب عالیجاه والی
کرجستان کارتیل بشفتت شاهانه سرافراز کشته بدانده که قبل ازین حسب الرقم اشرف
مقرر شده بود که عالیجاه مقرب الخاقانی دیوانیکسی در ایام نیابت کرجستان مزبور
بحقیقت رسیده مشخص نماید که حمامی که در قلعه تفلیس واقعست وقف است یا وقف
نیست و اگر وقف باشد در چه تاریخ و چه کسی وقف نموده و بچه مصرف وقف
شده و حاصل سالیانه حمام مزبور چه قدر است و عالیجاه مشار الیه دربنوقت مجله
بمهر کوتوال و توپچیباشی و مستحفظین قلعه تفلیس و جمعی کثیر از مسلمانان و
کرجیان سکنه آنجا مشعر بر عدم وقفیت حمام مزبور بنظر آفتاب اثر رسانید و بعهد
علامی فهامی مجتهد الزمانی شیخ الاسلام دارالسلطنه اصفهان مقرر فرودیم که بحقیقت
آن رسیده آنچه بر او ظاهر شود معروض دارد و علامی مشار الیه تصدیق نمود که
ملاحظه محضر مزبور و از خارج تفحصات لازمه نمود از شرح شهادت سکنه قلعه
تفلیس که در مجله مزبور مرقوم گردیده مستفاد میشود که ایشان مدتی حمام مزبورا
در تصرف ولات دیده اند و بر وقفیت آن اطلاعی ندارند و جمعی از معتمدین
مطابق شهادت بعضی از شهود مسطوره نمودند که مدتی در ید مباشرین کلیسای
مذکور بوده و بعضی از عمارات در حمام مزبور احداث نموده اند از مراتب مزبوره
هیچیک علم شرعی بملکیت یا وقفیت و جزم ملی بحقیقت حال حمام مزبور حسب
الواقع حاصل نمیشود نهایت آنکه چون موافق قانون دین اظهر و بظاهر شرع انور
هرگاه احدی دعوی بر محلی نماید و معارضی نداشته باشد باید مصدق باشد مادام که
متصرف لاحق یا ورثه متصرفین سابق حمام مزبور دعوی مالکیت و معارضه نمایند
و مباشرین کایسیا بادعای وقفیت متصرف و آنرا دایر سازند بظاهر شرع انور حکم
وقف بران جاری و غسل و نمازی که مسلمین در حمام مزبور نمایند جایز و
صحیح خواهد بود چون بر مضمون رقم اشرف مطلع گردد بر وفق نوشته و تصدیق
علامی فهامی مشار الیه حمام مزبورا بتصرف مباشرین کایسیا داده مقرر نمایند که آنرا دایر
ساخته نوعی نمایند که سکنه آنجا خصوصا مسلمین ازان منتفع کردند و درینباب
قدغن دانسته در عهده شناسند تحریرا فی شهر ذیقعدہ الحرام سنه ۱۱۱۶

ის (ღმერთი)

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, რომ აღმატებულებისა და სიდიადის საფარველმა, დიდებულებისა და სიმაღლის ძალამ, დიდებული ხელმწიფეების შთამომავალმა, ამიღლებულმა და განდიდებულმა ვახტანგ-მირზამ¹, ქართლის საქართველოს მალაღადგილოვანი ვალის ნაცვალმა (ნაიბმა), ხელმწიფური წყალობით განდიდებულმა უწყოდეს, რომ ამას წინათ უკეთილშობილესი სიგლის თანახმად დადგენილი იყო, რომ მალაღადგილოვანმა, ხელმწიფესთან დაახლოებულმა („მოყარებ ალ-ხაყანმა“) დივანბეგმა ხსენებულ საქართველოში ნაიბობის დროს გამოიკვლიოს და გამოარკვიოს, რომ აბანო, რომელიც თბილისის ციხეში მდებარეობს, შეწირულია [ეკლესიისათვის] თუ არაა შეწირული, და თუ შეწირულია, როდის და ვინ შესწირა, რა ხარჯების [დასათარავად] იქნა შეწირული და რამდენია აბანოს წლიური შემოსავალი.

ხსენებულმა მალაღადგილოვანმა ამჟამად [ხელმწიფის] მზისებრ [ნათელ] მზერას წარმოუდგინა თბილისის ციხისთავის, თოფჩიბაშის, ციხის მცველების და იქ მცხოვრები მრავალი მუსლიმანისა და ქართველის მიერ ბეჭედდასმული წიგნი, რომელიც იუწყებოდა, რომ ხსენებული აბანო შეწირულებას არ წარმოადგენს. დიდ მეცნიერს, ეპოქის მუჯთეჰიდს, სამეფო ქალაქ ესფაჰანის შეიხ-ულ-ისლამს დაევაღეთ, რომ გამოიძიოს საქმის ნამდვილი ვითარება და რასაც გამოარკვევს, მოგვახსენოს. ხსენებულმა დიდმა მეცნიერმა დაადასტურა, რომ მან განიხილა აღნიშნული დადგენილება (სახალხო განაჩენი) და ამის გარდაც შეკრიბა ცნობები სხვა პირებისაგან, თბილისის ციხის მცხოვრებთა მოწმობიდან, რომელიც ხსენებულ წიგნში წერია, ირკვევა, რომ ისინი ხსენებულ აბანოს ერთი ხნის განმავლობაში ვალიების (საქართველოს მეფეების) მფლობელობაში ხედავდნენ და იმის შესახებ, თუ ის შეწირული იყო, არაფერი იციან. სანდო ადამიანების ერთმა ჯგუფმა [თავის] მოწმობის შესატყვისად აჩვენა, რომ [აბანო] ერთი ხნის განმავლობაში ხსენებული ეკლესიის რწმუნებულების ხელში იყო და აბანოში ზოგიერთი შენობა [მათ] ააგესო. ხსენებულ გარემოებათაგან არც ერთი არ იძლევა საშუალებას საბოლოოდ იქნეს გადაწყვეტილი—ხსენებული აბანო [ვინმეს] ქონება (მულქი) იყო, თუ შეწირულება [ეკლესიისა]. ასეთს შემთხვევაში, რადგანაც ნათელი სარწმუნოების კანონისა და სხივოსანი საღვთო რჯულის შესაბამისად, თუ ვინმე ჩემულობს რომელიმე ადგილს და არ ეყოლება მოცილე, მას უნდა დაუმტკიცდეს [ის ადგილი]. ვიდრე შემდგომი ნამდვილი მფლობელი ან მემკვიდრეები ხსენებული აბანოს წინანდელ მფლობელებს არ განუტხადებენ პრეტენზიებს მფლობელობაზე და არ შეეცილებიან [აბანოს], ეკლესიის რწმუნებულები დაეუფლონ [აბანოს] როგორც შეწირულებას და აამუშაონ [ის].

უბრწყინვალესი შარიათით შეწირულობის შესახები ბრძანებულება ძალაში რჩება და განბანვა და ნამაზი, რომელსაც ხსენებულ აბანოში შეასრულებენ მუსლიმანები, ნებადართული და სწორი იქნება. როცა ვახტანგ-მირზა გაეცნობა უკეთილშობილესი სიგლის შინაარსს, [მან] დაწერილის თანახმად და „დიდი მეცნიერის“ [შეიხ-ულ-ისლამის მიერ] დამოწმების საფუძველზე ხსენებული აბანო ეკლესიის რწმუნებულთა მფლობელობაში გადასცეს.

¹ მეფე ვახტანგ VI.

და დაადგინოს, რომ ის აამუშაონ და ისე მოიქცნენ, რომ იქაურმა მცხოვრებლებმა, განსაკუთრებით მუსლიმანებმა, მით ისარგებლონ. ამის შესახებ გამოცემული ბრძანება იცოდნენ და თავის მოვალეობად აღიარონ [მისი შესრულება]. დაიწერა 1116 წლის ზულ-ყადდა აღ-ჰარამის თვეს.

ცსსა, ფონ. 1452, საბ. 131. დედანი, ზომა: 51,5 X 28,3 სმ. დაწერილია თეთრ კრიალა ქაღალდზე ნასთალიყით. ტექსტის თავზე დასმულია შაჰის ოთხკუთხი, გუმბათიანი ბეჭედი წარწერით: **الله أكبر** ۱۱۱۱ **سلطان حسين** — „სახელითა ღვთისათა. სიწმინდის მეფის მონა სულთან ჰუსეინი. 1111“. საბუთის „ზურგზე“ მიწერილია: **هو بالمشافه العلي عليه السلام** „ის (ღმერთი). უმაღლესი ზეპირი ბრძანების თანახმად“. ამის ქვეშ დასმულია ე'თემად-უდ-დოვლეს ელიფსური ბეჭედი.

საბუთი მოხატულია ოქროსფარაცით გამოყვანილი ფოთლოვანი ორნამენტით და ჩასმულია ოქროსფარაცის და ლურჯი და წითელი ფერის ხაზებისაგან შემდგარ ჩარჩოებში. საბუთის ქაღალდს შემოვლებული აქვს გარშემო ჩარჩოდ ყვითელი ქაღალდას ზოლები. საბუთის ტექსტი მცირედ დაზიანებულია ქაღალდის გახვევის გამო.

1705 წ. მარტის 27—აპრილის 24. შაჰ-ხულთან ჭუსენინის ბრძანებულება
კახეთში სათარეშოდ შემოჭრილი დალისტნელების დასჯისა და აღადგენის
შესახებ

هو سلطان جنید قدس سره

حکم جهانمطاع شد آنکه تولیت و ایالت و شوکت پناه حشمت و جلال دستکاه
عالیجاه امیر الامراء العظام نظاما للتولیه و الایاله و الشوکه و الجلاله و الحشمه و
الاقبال اللهوردی خان متولی مزار کثیر الانوار سلطان العارفین* و بیکریمیکی شیروان
بشفقت شاهانه سرافراز کشته بداند که قبل ازین آنعالیجاه نوشته دیدوقال و ترجمه
آنرا فرستاده عرض کرده بود که کاخترا جماعت داغستانی تاخته اموال کرجیانرا
برده اند و ارقام قضا مقام باسم آنعالیجاه و عالیجاه شمعخال شرف صدور یافت که
تنبیه و بازخواست و استرداد اموال منهوبه و اسرای کرجیان اقدام نمایند و درینوقت
ریواس بیک نایب عالیجاه والی کاخت عرض کرده بود که علی سلطان حاکم زاخور
که تاین آنعالیجاه است جمعی کثیر از لڑکی و داغستانی و جار و مخراج و تلالی
و حسحل را فراهم آورده و بتاخت کاخت اقدام نموده و بر سر ریواس بیک نایب
عالیجاه مشار الیه ریخته و جمع کثیری از کرجیانرا مقتول و اسیر و موازی یکھزارراس
اسب و کاو و کوسفند بتاراج برده اند و اکثر محال آنسرحدرا خراب کرده و
محال انیسل را متصرف شده اند و بالفعل حاکم زاخور در آنجا نشسته و ازینقرار
تقصیر از آنعالیجاه است که بتادیب تاین خود اقدام نموده که مرتکب چنین حرکت
شده و باز از مقام بیحیایی فرود نیامده محال انیسل را تصرف کرده و نشسته چون
بر مضمون رقم اشرف مطلع گردد معتمدی را تعیین و با جمعی از ملازمان خود که
ضرور داند با رقمی که باسم او صادر شده و در طی این رقم نزد آنعالیجاه فرستاده
میشود بکاخت فرستاده مقرر دارد که از روی دقت و اهتمام تمام بحقیقت مراتب
معروضه رسیده مرتکبین امور مزبور را تنبیه و تادیب شایسته و اموال منهوبه و اطفال
و عورات اسیر شده کرجیانرا گرفته بنایب مزبور سپرده التزام از مرتکبین بازیافت
نمایند که من بعد مرتکب چنین بیحسابات نکردند و حاکم زاخور را نزد آنعالیجاه
آورد که سخنهاى اورا هم شنیده حقیقت را بعرض اقدس رساند که بهر چه ثانی
الحال در باره مشار الیه مقرر گردد بعمل آید و نحوی نشود که من بعد ریواس
بیک مزبور شکوه از آنجماعت عرض نماید که باعث بازخواست عظیم از آنعالیجاه
اولاً و ثانیاً از حاکم زاخور و سایر مرتکبین خلاف حساب خواهد شد تحریرا فی شهر
ذی الحججه الحرام سنه ۱۱۱۶

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მას ზედა, რომ მზრუნველობის, მმართველობის და დიდების საფარველმა; დიდებულებისა, პატივისა ძალამ; მაღალადგილოვანმა, დიდებულ ამირათა ამირამ; მზრუნველობის, მმართველობის, დიდების, პატივის, ბრწყინვალეებისა და იღბლის მომწყვრიტებელმა, სულთან ალ-არეჟაინის* გასხვიოსნებული საფლავის მეურვემ და შირვანის ბეგლარბეგმა ალავერდი-ხანმა, შაჰური წყალობით განდიდებულმა უწყოდეს, რომ, გამოეგზავნა რა დედოფლის წიგნი მისი თარგმანით, ის მაღალადგილოვანი მოგვახსენებდა, რომ კახეთს დაესხნენ დაღისტნელები და წაიღეს ქართველების ქონება. იმ მაღალადგილოვანის და მაღალადგილოვანი შამხალის სახელზე გამოცემული იქნა ბედისწერის მსგავსი რაყამები, რომ შეუდგნენ მათ (დაღისტნელების) დასჯას და ქართველების გატაცებული ქონების და ტყვეების დაბრუნებას. ამჟამად კახეთის მაღალადგილოვანი ვალის ნაცვალმა (ნაიბმა) რევაზ-ბეგმა მოგვახსენა, რომ წახურის სულთანმა აღიმ, რომელიც იმ მაღალადგილოვანის ხელქვეითია, შეიყარა მრავალრიცხოვანი ბრბო ლეკებისა და [სხვა] დაღისტნელებისა, ჭარ-მოხრაპთა, თალალთა და ჰასპალთა, კახეთზე სათარეშოდ გამოემართა და თავს დაესხა სხენებული მაღალადგილოვანის ნაცვალს რევაზ-ბეგს. მრავალი ქართველი მოკლეს და ტყვედ წაიყვანეს, ათასი ცხენი, ცროხა და ცხვარი გაიტაცეს, ბევრი ადგილი დაანგრიეს იმ საზღვრებში და ენისელის სოფლებს (მაჰალებს) დაეუფლნენ. წახურის მმართველიც იქ ზის. ამიტომ დამნაშავე ის მაღალადგილოვანია, რომელმაც ასეთი ბოროტების ჩამდენი თავისი ხელქვეითი არ დასაჯა, არ მოიშალა უსირცხვილობა, ენისელის ადგილებს დაეუფლა და [იქ] დადგა. როცა გაეცნობა [ამ] უკეთილშობილესი რაყამის შინაარსს, მან დანიშნოს მისანდო პირი და თავისი იმდენი მსახურით (მოლაზემით), რამდენსაც საჭიროდ დაინახავს, და მის სახელზე გამოცემული და ამასთან ერთად გაგზავნილი რაყამით იმ მაღალადგილოვანთან გაგზავნოს კახეთში და გადაწყვეტილად იცნოს [ის], რომ სრული გულმოდგინებით და სიზუსტით [უნდა] გამოიკვლიოს მოხსენებული ბოროტმოქმედების ნამდვილი ვითარება და აღნიშნული ბოროტმოქმედების ჩამდენნი სათანადოდ დატუქსოს და დასაჯოს, ხოლო გატაცებული საქონელი და დატყვევებული ბავშვები და ქალები ქართველებისა იყვანოს და ხსენებულ ნაცვალს (ნაიბს) გადასცეს. მან პირობა უნდა ჩამოართვას ბოროტების ჩამდენთ, რომ ამიერიდან აღარ ჩაიდენენ ასეთს უკანონობას. წახურის მმართველი უნდა მიიყვანოს იმ მაღალადგილოვანის წინაშე, რათა მისი სიტყვაც მოისმინოს და ჭეშმარიტება უწყინდეს [ხელმწიფეს] მოახსენოს, რომ რაც შემდეგში დადგენილი იქნება ხსენებულის შესახებ, ის შესრულდეს. არავითარ შემთხვევაში არ მოხდეს ისე, რომ ამიერიდან ხსენებულმა რევაზ-ბეგმა იმ ხალხისაგან [წარმოქმნილი] შიშის შესახებ მოგვახსენოს, რაც შეიქნება ჯერ ერთი იმ მაღალადგილოვანისა და მერე წახურის მმართველის და სხვა ბოროტმოქმედთა სასტიკად დასჯის მიზეზი. დაიწერა 1116 წ. ზულ-ჰიჯჯა აღ-ჰარამის თვეს.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. P. d, საბ. 41. დედანი, ზომა: 56, X 25. დაწერილია გარკვეული ნასთალიკით თხელ თეთრ ქაღალდზე. საბუთი მდიდრულად არის მოხატული ოქროს ვარაყით და წითელი

ფერით შესრულებული ფოთლოვან-ყვავილოვანი ორნამენტით ^{სამწიკ}სული ტექსტის თავზე დასმულია შაჰის მცირე ბეჭედი წარწერით: ۱۱۱۱ ^{۱۱۱۱}سلاطین شاه و ولايت سلطان حسين «სახელითა ღვთისათა! სიწმინდის მეფის მონა სულთან ჰუსეინი. 1111», რომელიც ოქროს-ვარაყით და წითელი ფერით დახატულ ვარდულშია ჩასმული. საბუთის ქაღალდს შემოვლებული აქვს ყვითელი ქაღალდის აზია, რომელიც აგრეთვე მოხატულია ყვავილოვანი ორნამენტით. მეორე მხარეზე წარწერილია: ^{۱۱۱۱}عليه السلام «უმაღლესი ზებირი ბრძანების თანახმად». ამის ქვეშ დასმულია ეთემად უდ-დოვლეს ელიფსური ბეჭედი. ამავე გვერდზე აღნიშნულია: ^{۱۱۱۱} «სწორია».

საბუთი გამოცემული იყო მ. ხუბუას მიერ წიგნში: „საქართველოს მუზეუმის ფირმანები და ჰოქმები“ № 26, და წერილში: „ქართულირანულ ურთიერთობიდან“, ენიმკის მოამბე, ტ. V—VI, გვ. 233 (სპარსული ტექსტი ამ უკანასკნელში ქართული ასოებით არის მოცემული).

1705 წ. აპრილის 25 — მაისის 24. შაჰ-სულთან ჭუსეინის ფირმანი, რომ არავინ შეუშალოს ხელი კახეთში მოსახლე ქაშლუსა და ყარაბაღულუს საზოგადოებებს (ჯამაათებს) ზაფხულობით წავიდნენ იალაღებზე ყარაქლისისა და ბორჩალოს ოლქებში, როგორც ძველი დროიდანვე დადიოდნენ. კახეთის ვალის ევალება კანონიერი დახმარება გაუწიოს მათ

هو
الملك لله

فرمان همایون شد آنکه چون درینولا علیخان جماعت کشلو و محمد ولی و حسین اعلی و غیره جماعت قرامانلو بعرض رسانیدند که در الکا کرجستان کاخ ساکن اند و از قدیم الایام الی الان در فصل ییلاق بالکا قراقلو و... اس السلو و بورچلو رفته ییلامیشی مینموده اند و الحال حکام بخلاف حساب مزاحمت باحوال ایشان میرسانند و در باب رفع آن استدعای پروانچه مطاعه بعهدۀ عالیجاه والی کاخ و از سرکار اوارجه آذربایجان تصدیق نمودند که الکا کرجستان کاخ بلا تفصیل محل و مبلغ در دفتر جمع و بتبول و غیره مقرر است بنابراین مقرر فرمودیم که هرگاه جماعت مذکوره از قدیم الایام در الکا مزبور ییلامیشی مینموده اند احدی بخلاف حکم و حساب مزاحمت بحال ایشان فرسانیده عالیجاه والی کاخ امداد حسابی که لازم باشد بتقدیم رساند و درین باب قدغن دانسته در عهده شناسند تحریرا فی شهر محرم سنه 1117

ის (ღმერთი)
მეუფება ღვთისაა!

გამოვიდა უაფგუსტოესი ფირმანი მასზე, რომ ამჟამად ალიხანმა ქაშლუს საზოგადოებიდან და მოჭამედ ვალიმ, ჭუსეინ ოღლიმ და სხვებმა ყარაბაღულუს საზოგადოებიდან (ჯამაათიდან) მოგვახსენეს, რომ კახეთის საქართველოს ოლქში ცხოვრობენ და ძველი დროიდან აქამდე ზაფხულის არეს ყარაქლისსა...

¹ გაურკვეველია.

და ბორჩალოში მიდიოდნენ საზაფხულო საძოვრებზე. ახლა [იმ მხარის] მთა-
თველები სამართლიანობის საწინააღმდეგოდ მათ ავიწროებენ. ამის თავიდან
ასაცილებლად მათ ითხოვეს კახეთის მაღალადგილოვანი ვალის სახელზე გა-
მოცემა ფარვანისა, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება. აზერბაიჯანის ავა-
რეჯეს სარქიდან დაადასტურეს, რომ კახეთის საქართველოს ოლქი [გადა-
სახადების] დავთარში რაიონებისა (მაჰალებისა) და თანხების დაწვრილებით
[აღნუსხვის] დავთარში შეტანილი და თიულებად და სხვ. არის დადგენილი.

ამის საფუძველზე ჩვენ დავადგინეთ, რომ, თუ ხსენებული საზოგადოება
ძველი დროიდან საზაფხულო საძოვრებზე აღნიშნულ ოლქში მიდიოდა, არა-
ვინ შეავიწროოს ის ბრძანებულებისა და სამართლიანობის საწინააღმდეგოდ.
კახეთის მაღალადგილოვანმა ვალიმ საჭირო დახმარება აღმოუჩინოს მათ.
ამის შესახებ [გამოცემული] ბრძანება იცოდნენ [და] თავის მოვალეობად
აღიარონ [მისი შესრულება]. დაიწერა 1117 წ. მოჰარემის თვეში¹.

ცსსა, ფონ. 1452, საბ. 89. დედანი, ზომა: 45,7×24 სმ. დაწერი-
ლია ნასთალიკით თხელ თეთრ ქაღალდზე. ტექსტის თავზე ზის შაჰის
დიდი მრგვალი ბეჭედი, რომლის შუაგულში წარწერილია: *أشاد* *أبى*
حسين *ولايت* *حسين* „სიწმინდის მეფის მონა ჰუსეინი“, ხოლო ამის გარშემო
აშიაზე 12 იმამის სახელებია ჩამოთვლილი. საბუთის უკანა მხარეზე
მიწერილია: *أشاد* *أبى* *حسين* „განხილულ იქნა“, *أشاد* *أبى* *حسين* „ჩასწერონ
[დავთარში]“, *أشاد* *أبى* *حسين* „გიორგი-ბეგი“ და დასმულია ექვსი სა-
რეგისტრაციო ბეჭედი.

საბუთი მოხატულია ოქროსვარაყით და წითელი, შავი და მწვანე
ფერებით შესრულებული ფოთლოვან-ყვავილოვანი ორნამენტით. სტრი-
ქონები ოქროს ვარაყის და ვარდისფერი ხაზების ჩარჩოებშია მოქ-
ცული. საბუთის ქაღალდს ყვითელი ქაღალდის ზოლების ჩარჩო აქვს
შემოვლებული.

¹ თარიღი წერია ისე, რომ შეიძლება წაკითხული იქნეს აგრეთვე 1110, რაც ჩვ. წელთ-
აღრიცხვით 1698 წ. ივლისი—აგვისტო იქნება.

1705 წ. მაისის 25—ივნისის 22. შამსულთან ჰუსეინის ბრძანებულება როსტომ-ბეგის შვილის პაატა-ბეგისათვის ჰამახალად 29 თუმნისა და 6400 დინარის მიცემის შესახებ

هو

حکم جهان مطاع شد آنکه وزیر و مستوفی حاکم زکم و ایل شمس الدینلو از ابتدا تخاقوی ٹیل مبلغ بیست و نه تومان و شش هزار و چهارصد دینار از بابت رسومات وزارت و استیفا مزبور برینموجب

از جمله رسوم وزارت مزبور
۴ تومان ۶۴۰۰ دینار

ازبابت رسوم استیفا بالتمام
۲۵ تومان

یه _____ ضه

هر ساله پیشکش سرکار خاصه قبول نموده در وجه همه ساله رفعت و معالی پناه باداده بیك ولد رستم بیك كرجی کاختی که از سرکار غلامان نوشته اند که حسب الامر الاعلیٰ بر طبق عرض عالیجاه والی کاخت از ابتدا سنه مزبوره همه ساله در وجه مشار الیه مقرر شده و از قرار قبض مشار الیه که عالیجاه مزبور تصدیق نموده سال بسال رسانیده ازان قرار بخرج مجری داند و هر ساله رقم مجدد طلب ندارند و در عهده شناسند تحریرا فی شهر صفر سنه ۱۱۱۷

ის (ღმერთი)

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, რომ ზაგემის მმართველი და შამს-ად-დინლუს (შამშადილის) ელის ვაზირი და მუსტოფი ქათმის წლის დასაწყისიდან 29 თუმნისა და 6400 დინარის თანხას ვაზირობისა და მუსტოფობის სარგოს ანგარიშში შემდეგ საფუძველზე:

მუსტოფობის სარგოს ანგარიშში
სრულად

ხსენებული ვაზირობის სარგოს
საერთო ჯამიდან

25 თუმანი

4 თუმანი 6400 დინარი

თე თ რ ი

ყოველ წელს მიიღებენ რა სახასო სარქარში როგორც ფეშქაშს, აღმწერი ლეგის და სიდიადის საფარველს პაატა-ბეგს, კახელი ქართველის როსტომ-ბეგის შვილს [მისცემენ] ჰამასალად, რომლის (პაატა-ბეგის) შესახებ ლულამე-ბის სარქრიდან მოიწერეს, რომ უმაღლესი ბრძანების თანახმად [და] მაღალ-ადგილოვანი კახეთის ვალის მოხსენების შესატყვისად აღნიშნული წლის დასაწყისიდან ხსენებულისათვის დადგენილია ჰამასალა და მოხსენებულის ხელწერილის თანახმად, რომელიც დამოწმებულია ხსენებული მაღალადგილოვანის მიერ, ყოველ წელიწადს მისცემენ [მას] და ამის საფუძველზე ხარჯებში გატარებულად იცნობენ. ყოველ წელს ახალ ბრძანებულებას ნუ მოითხოვენ და თავის მოვალეობად აღიარონ [ამის შესრულება]. დაიწერა 1117 წ. საფარის თვეს.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. Pd, საბ. 46. დედანი, ზომა: 37,5x18, სმ. დაწერილია წვრილი ნასთალიკით (თითქმის სრულიად უწერტილოდ) თეთრ ქაღალდზე. შაჰის ოთხკუთხი გუმბათიანი ბეჭედი, წარწერით: بِسْمِ اللّٰهِ بِمَدِيْنَةِ اَبِي سُلَيْمَانَ حَسْبِي. სახელითა ღვთისათა. სიწმინდის მეფის მონა სულთან ჰუსეინი“, ჩასმულია მოხდენილ ორნამენტში, რომელიც ოქროს ვარაყით და ლურჯი, წითელი და შავი ფერებით არის შესრულებული. ტექსტის სტრიქონები მოქცეულია ოქროს ვარაყის და შავი ხაზების ჩარჩოებში, მარჯვენა და ზემო აშია ყვავილებით არის მოხატული. მეორე მხარეზე შემდეგი აღნიშვნები და ბეჭდები მოთავსებული: از قرار نوشته وزارت و شوکت و اقبال پناه عظمت و حشمت و اجلال دستکاه صوفی زادہ قدیم خاندان ولایت نشان عالیجاهی ... «გზირობისა, დიდებულებისა და იღბლის საფარველის; დიდებისა, ბრწყინვალეების ძალისა; წმიდა ოჯახის ძველი სუფიზადეს; მაღალადგილოვანის სახელმწიფოს დამხმარის, ასეფის პატივით [შემკული] ეთემად უდ-დოვლეს მოწერილობის თანახმად“. ამის ქვეშ ეთემად-უდ-დოვლეს რთული თოღრაა გამოყვანილი, ხოლო ამ უკანასკნელის ქვეშ მისივე ელიფსური ბეჭედი დასმული. სხვა აღნიშვნები და ბეჭდები (მარჯვიდან მარცხნივ): 1. نوشته شد. „დაიწერა“. დასმულია მცირე ოთხკუთხი ბეჭედი წარწერით: بِسْمِ اللّٰهِ بِمَدِيْنَةِ اَبِي سُلَيْمَانَ حَسْبِي. „სარწმუნოების მეფის მონა აბულ ჰასანი“. 2. ოთხკუთხი ბეჭედი გაურკვეველი წარწერით. 3. صحیح. „სწორია“. ოთხკუთხი ბეჭედი გაურკვეველი წარწერით. 4. قلمی شد. „დაიწერა“. ოთხკუთხი ბეჭედი გაურკვეველი წარწერით. 5. ثبت دفتر غلامان شد. „ჩაიწერა ლულამეების დავთარში“. ამის თავზე დასმულია ოთხკუთხი ბეჭედი წარწერით: افوض. „მიმინდვია ჩემს საქმე ღვთისათვის. მონა მისი მოჰამედ ყასემი“. 6. بقلم آمد. „ჩაიწერა“. დასმულია ოვალური ბეჭედი წარწერით: بِمَدِيْنَةِ اَبِي سُلَيْمَانَ حَسْبِي. „მოჰამედის ოჯახის მონა ბაყერი“. ამ უკანასკნელი ბეჭედის თავზე დასმულია მოდილო ოთხკუთხი ბეჭედი გაურკვეველი წარწერით და ოთხკუთხად გამოყვანილი ჩართული ნაწერი, რომელიც უნდა იწყებოდეს სიტყვებით:

اطلعت عليه.. .ამავე მხარის ერთს კუთხეში შემდეგი ანგარიშია შედგენილი:

هو

۳۰ تومان ۶۶۰۰ دینار

از بابت نقدی رسوم عالیجاه قوللر آقاسی که بر آن .. عالیجاه معزی الیه
مقرر شد که...

۲۹ تومان ۶۴۰۰ دینار

ის (ღმერთი).

30 თუმანი 6600 დინარი

მაღალადგილოვანი ყულარაღასის სარგოს ფულის ანგარიშში, რაც
იმ შემოხსენებული მაღალადგილოვანისათვის იქნა დამტკიცებული...

29 თუმანი 6400 დინარი“

1708 წ. ივნისის 20—ივლისის 18. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი გარდაცვა-
ლებული ალიყული ავალ-ოღლის (ავალიშვილის) ძმისა ზაზა-ბეგისა და შვი-
ლის—ზაალ-ბეგისათვის ჯამაგირების დანიშვნის შესახებ

محل مهر شاه سلطان

حسين

چون مبلغ سی تومان تبریزی¹ موجب و مساوی ششماهه تیول علی قلی کرجی
اووال اعلیٰ که متوفی شده از تاریخ شهر ذی حجه الحرام سنه ۱۱۱۹ برفت و معالی
پناه زازا بیگ برادر متوفی مزبور و بموجب رقم علیحده² مبلغ بیست و پنج تومان
تبریزی¹ موجب و همه ساله الباقی³ مشار الیه در وجه زال بیگ ولد علیقلی بیگ
مزبور شفقت و از قرار نوشته عالیجاه وزیر دیوان اعلیٰ مقرر شد که از تاریخی
که ارقام نوشته میشود از همان تاریخ مسطور رقم نوشته شود لهذا از تاریخ پنجم
شهر ربیع الثانی سنه ۱۰۰۰⁴ کردید موجب و ششماهه تیول مزبور را در وجه رفعت و
معالی پناه مزبور شفقت فرمودیم مستوفیان عظام کرام دیوان اعلیٰ رقم این عطیه را
در دفاتر خلود ثبت و از تاریخ مزبور تیولنامهچه بقیود لازمه و شروح مقررہ مسوده
نمایند و در عهده شناسند تحریر فی شهر ربیع الثانی سنه ۱۱۲۰

შაჰ-სულთან ჰუსეინის

ბეჭდის ადგილი

ჯამაგირის თანხა ოცდაათი თავრიზული თუმნისა და ექვსთვეობის შე-
სატყვისი თიული ალი ყული ავალ-ოღლი (ავალიშვილის) ქართველისა, რომე-
ლიც გარდაიცვალა, 1119 წლის ზულ-ჰიჯჯა ალ-ჰარამის თვიდან [მიეცა]
ხსენებულის ძმას, სიმალისა და სილიადის საფარველს ზაზა-ბეგს. ცალკე
რაცამის საფუძველზე 25 თავრიზული თუმნის თანხა ხსენებულის ჯამაგირისა
და ჰამასალას ნაშთი დასახელებული ალი ყული-ბეგის შვილს ზაალ ბეგს
ეწყალობა. უმაღლესი დივანის მაღალადგილოვანი ვაზირის წერილის თანახ-
მად დადგენილ იქნა, რომ იმ თარიღიდან, როცა რაცამები იწერება, იმავე

¹ ეს თანხა განმეორებულია სტრიქონს ზემოთ სიაცის ნიშნებით.

² წერია: علی حده

³ წაკითხვა სათუთა.

⁴ გაჟორკვევილია.

თარიღიდან წიგნი და რაყაში დაიწეროს. ამიტომ... წლის რაბი' II თვეს 5-ის თარიღიდან ხსენებულის ჯამაგირი და ექვსთვეობის თიული ხსენებულ სიმალისა და სილიადის საფარველს ვუწყებლობეთ. უმადლესი დივანის დიდებული, კეთილშობილი მუსტოფები ამ ბოძებულების სიგელს სამარადისო დავთრებში შეიტანენ, ხსენებული თარიღიდან სათიულო სიგელს დასწერენ საჭირო კანონებისა და უცილობელი განმარტებების [აღნიშვნით] და თავის მოვალეობად აღიარებენ [ამის შესრულებას]. დაიწერა 1120 წლის რაბი' II თვეს.

ცსა, ფონ. 1450, №. 57, საბ. 92. პირი, გადაწერილი უზენაესი მართებლობის ბრძანებით XIX საუკ. დასაწყისს. დაწერილია შექას-თენარევი ნასთალიკის ცუდი ხელით. საბუთის ტექსტს უშუალოდ მოსდევს მინაწერები, რომელიც დედნებში ყოველთვის საბუთის უკანა მხარეზე, „ზურგზე“ მოთავსებული: حسب الامر العلى از قرار نوشته وزارت و شوكت و اقبال بناه حشمت و عظمت و اجلال دستكاه شهامت و سالت اتباع... جلالت... سلطنت عاليجاهى اعتضاد السلطنة البهيه السلطانية آصفجاهى... اعتماد الدوله... بر طبق نوشته عاليجاه... مقرب قولل آقاسى „უმადლესი ბრძანების თანახმად. ვაზირობისა, დიდებულებისა და იღბლის საფარველის; დიდებისა და პატივის ძალის; ქველობისა და მამაცობის სიფხიზლის... მაღალადგილოვანის, ...ასეფის პატივის მქონე ე'თემად-უდ-დოვლეს მოწერილობის თანახმად... მაღალადგილოვანი ყულარაღასის მოწერილობის შესატყვისად“. ბოლოს მოტანილია შემდეგი ცუდად ამოკითხული აღნიშვნები და ბეჭდები (მარჯვნიდან მარცხნივ): 1. مهر شريف شاهلى „შაჰ-ყულის დიდებული ბეჭედი“. 2. مهر شريف سليمان شاه „შაჰ-სულეიმანის დიდებული ბეჭედი“. 3. مهر شريف شاه حسين „შაჰ-ჰუსეინის დიდებული ბეჭედი“. ქვეშ აღნიშნული აქვს: ثبت دفتر خالص شد „ჩაიწერა ხალესეს დავთარში“. 4. ثبت... دفتر... محمد تقى „მოჰამედ თაყი“; ქვეშ მიწერილი აქვს: ثبت... دفتر... محمد تقى „ჩაიწერა ...დავთარში“. 5. مهر محمد تقى „მოჰამედ თაყის ბეჭედი“. ქვეშ მიწერილია: صحیح „სწორია“. შემდეგი მე-6 ბეჭდის შესახებ გადაწერი ამბობს: مهر معلوم نشد... „ბეჭდის [წარწერა] არ გაირკვა“. 7. مهر شريف محمد آقا „მოჰამედ აღას დიდებული ბეჭედი“. ამ უკანასკნელი ორი ბეჭდის ქვეშ სრულიად გაურკვეველი მინაწერებია მოთავსებული. ბოლოში საბუთს მიწერილი აქვს: „ალიყული-ბეგის მონაცვლეს ზაზა-ბეგს წელიწადში ოცდაათი თუმანი თეთრი უნდა მიერთვის ჯამაგირად უსეინ ყენისაგან მარადის“.

1708 წ. ივლისის 19—აგვისტოს 17. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება ქართლ-კახეთის საეკლესიო მამულების კათალიკოსისათვის ღამტიკციების შესახებ

هو

حکم جهانمطاع شد آنکه چون درینوقت کتله کوز بعرض اقدس رسانید که محالی که در کرجستان کارتیل و کاخ و وقف کلیسیای کرجیان است از قدیم الایام همیشه در تصرف کتله کوزها بوده و احدی مدخل در آن نداشته و اگر بعضی از ایام احدی بعنوان تغلب تصرفی در موقوفات و حاصل آن نموده مکرر ارقام مطالعه در باب انتزاع آن از ید متصرفی شرف صدور یافته و در ایام عباسقلی خان و کابعلی خان بر طبق عرض عالیجاه قولر آقاسی که درانوقت والی کرجستان کارتیل بوده رقم اشرف صادر شده که دخل و تصرفی در موقوفات کاخت نموده بتصرف کتله کوز دهند و از آتقرار عمل نموده اند و استدعا نمود که مقرر گردد که نایب عالیجاه والی کارتیل در باب موقوفات مزبوره امداد و اعانت نموده نکندارد که احدی از دستور و معمول تجاوز نموده تصرفی دران نماید و عالیجاه والی کاخت موقوفات آنجارا از قرار استمرار سنوات سابقه و معمول قدیم بتصرف مشار الیه داده مدخل در محال وقفی نمایند و در باب نظام و نسق امور متعلقه بمحال وقف اهتمام و امدادی که لازم باشد بعمل آورد بنابرین مقرر فرمودیم که عالیجاه والی کارتیل و نایب او در باب تصرف موقوفات مزبوره لازمه امداد و اعانت مشار الیه بتقدیم رسانیده نکندارند که احدی تصرفی در محال وقفی نموده از دستور قدیم تجاوز نماید و عالیجاه والی کاخت محال موقوفه واقعه در کاخترا موافق دستور و معمول سنوات سابقه بتصرف مشار الیه داده مدخل در محال وقفی نمایند و در باب نظام و نسق محال وقفی کمال اهتمام و امداد بعمل آورد و در عهده شناسند تحریرا فی شهر جمادی الاولی سنه ۱۱۲۰

ის (ღმერთი).

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე, რომ ამჟამად კათალიკოსმა [ჩვენს] უწმინდესობას მოგვახსენა, რომ ის ადგილები, რომელიც ქართლსა და კახეთში ქართველების ეკლესიისათვის არის შეწირული, ძველი დროიდან ყოველთვის კათალიკოსების მფლობელობაში იყო და არავის ჰქონდა მათში შესვლის [უფლება], და თუ ზოგჯერ ვინმე

ძალით დაეუფლებოდა შეწირულ [ადგილებს] და მათ მოსავალს, განმეორებით იცემოდა რაყამები, რომელთაც უნდა ემორჩილებოდეს ყველა, იმის შესახებ, რომ ისინი ძალით დამპყრობთა ხელიდან გამოერთმიათ.

აბას ყული-ხანისა და ქალბალი-ხანის დროს, მაღალადგილოვანი ყულა-რალასის მოხსენების თანახმად, რომელიც იმ ხანებში ქართლის საქართველოს ვალი იყო¹, გამოვიდა უკეთილშობილესი რაყამი, რომ კახეთში [მდებარე] საეკლესიო მამულებში არავინ შევიდეს და არ დაეუფლოს, კათალიკოსის მფლობელობაში გადასცენ [ისინი] და ამის მიხედვით მოიქცნენ. მან (კათალიკოსმა) ითხოვა, რათა დადგენილი იქნეს, რომ ქართლის ვალის მაღალადგილოვანმა ნაიბმა (ნაცვალმა) ხსენებული შეწირული ადგილების შესახებ შემწეობა და დახმარება გაუწიოს და არ დაუშვას, რომ ვინმემ დაარღვიოს წესი და ჩვეულება და დაეპატრონოს მათ.

კახეთის მაღალადგილოვანმა ვალიმ ეკლესიისათვის შეწირული იქაური ადგილები ხსენებულ [კათალიკოსს] მისცეს სამფლობელოდ, როგორც წინა წლებში ჰქონდა, ძველი წეს-ჩვეულების თანახმად, და შეწირულ ადგილებში არ შეუვიდნენ. იმ საქმეების მოწესრიგებისა და მართვის შესახებ, რომელიც შეწირულ ადგილებს ეხება, მან საჭირო მზრუნველობა და დახმარება უნდა გაუწიოს. ამის საფუძველზე ჩვენ დავადგინეთ, რომ ქართლის მაღალადგილოვანმა ვალიმ და მისმა ნაცვალმა აღნიშნული შეწირული ადგილების დაუფლების შესახებ საჭირო დახმარება და შემწეობა აღმოუჩინოს ხსენებულს და არ დაუშვას, რომ ვინმე დაეუფლოს შეწირულ ადგილებს და ძველი წესი დაარღვიოს. კახეთის მაღალადგილოვანი ვალი, მისცემს რა კახეთში მდებარე შეწირულ ადგილებს სამფლობელოდ ხსენებულ [კათალიკოსს] წინა წლების წესისა და ჩვეულების თანახმად, შეწირულ ადგილებში არ შეუვლენ და ამ ადგილების [საქმეების] მოწესრიგებისა და მართვის შესახებ სრულ მზრუნველობას და დახმარებას აღმოუჩინოს [ხსენებულს]. თავის მოვალეობად აღიარებენ [ამის შესრულებას]. დაიწერა 1120 წლის ჯომადი I თვეს.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. Pd, საბ. 47. დედანი, ზომა: 58,7x24 სმ. დაწერილია შექასთენარევი კარგი ნასთალიკით თხელ თეთრ ქაღალდზე. ტექსტის თავზე ოქროს ვარაყით და ლურჯი და წითელი ფერებით შესრულებულ ვარდულში ჩასმულ შაჰის ოთხკუთხ ბეჭედად შემდეგი წარწერა აქვს: ۱۱۱۱ بسم الله بنده شاه ولايت ساطان حسين
„სახელითა ღვთისათა. სიწმინდის მეფის მონა სულთან ჰუსეინი. 1111“. საბუთის ქაღალდი და აგრეთვე თხელი ყვითელი ქაღალდის აშია, რომელიც შემოვლებული აქვს მას, მდიდრულად არის მოხატული მცენარეული ორნამენტით, რომელიც ოქროს ვარაყით და წითელი ფერით არის შესრულებული. მეორე მხარეზე დასმულია ეთემადულ-დოვლეს ელიფსური ბეჭედი წარწერით: لا اله الا الله الملك الحق
...المبين „არა არს ღმერთი, გარდა ალლაჰისა, ნათელი კეშმარიტების უფლისა...“, რომლის ზემოთაც მიწერილია: بالمسافه اعليه العالیه
„უმალესი ზეპირი ბრძანების თანახმად“.

საბუთი გამოცემული იყო მ. ხუბუას წიგნში: „საქართველოს მუზეუმის ფირმანები და პოქმები“, № 27.

¹ უნდა იგულისხმებოდეს ერეკლე I (ნაზარალიხანი), რომელიც 1638—1703წ. ქართლის მეფედ იყო და 1703 წ. შაჰის მიერ დანიშნული იქნა ყულარალას-დ (ვახუშტი ბატონი-შვილი. საქართველოს ისტორია, გამოცემა ჩუბინაშვილისა, გვ. 131).

1708 წ. აგვისტოს 18—სექტემბრის 15. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება ავთანდილ-ბეგ ამილახვრის შვილის ვახტანგ-ბეგის შაჰის ხარკრის ღულამების რიგებში მიღების და მისთვის ყოველწლიურ ჯამაგირად 20 თუმნის დანიშვნის შესახებ

هو

حکم جهانمطاع شد آنکه بنابر شفقت بیغایت شاهانه در باره رفعت و معالی پناه وقتان بیک ولد رفعت و معالی پناه زبده الاشباه نظاما للرفعه اقتنیدیل بیک امیلاخور از ابتداء ششماهه¹ [سیجقان ئیل] مشارالیهرا در سلک غلامان سرکار خاصه شریفه منتظم و مبلغ بیست تومان تبریزی موجب همهساله در وجه او عنایت و مرحمت فرمودیم مستوفیان عظام کرام دیوان اعلی رقم اینعطیهرا در دفاتر خلود ثبت نموده از شایبه تغییر و تبدیل مصون و محروس شناسند و از محل مناسبی همهساله داده پروانچه همهساله بقیود لازمه مسوده نمایند و در عهده داند تحریرا فی شهر جمادی الثانی سنه ۱۱۲۰

ის (ღმერთი)

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე, რომ აღმატებულია და სიდიადის საფარველის, მსგავსთა [მორის] რჩეულის, ამაღლებული ავთანდილ-ბეგ ამილახვრის შვილის, აღმატებულებისა და სიდიადის საფარველის ვახტანგ-ბეგისადმი უსაზღვრო ხელმწიფური წყალობის მიპყრობის გამო, თავის წლის ექვსთვეობის დასაწყისიდან ხსენებული [ვახტანგ-ბეგი] შაჰის ხარკრის ღულამების (ღულამე სერქარე ხასეგე შერიფე) რიგებში ჩაერთო და ყოველწლიურ ჯამაგირად ოცი თავრიზული თუმანი ვუწყალობეთ და ვუბოძეთ. უმაღლესი დივანის კეთილშობილმა, დიდებულმა მუსტაფებმა ამ ბოძებულების სიგელი სამარადისო დაფორებში შეიტანონ, შეცვლისა და გადასხვაფერების მანკისაგან დაცულად და დაფარულად იცნონ, შესაფერისი ადგილიდან ჰამასალა მისცენ [ვახტანგ-ბეგს] და ჰამასალას ფარვანი დასწერონ საჭირო აღნიშვნებით. თავის მოვალეობად აღიარონ [ამის შესრულება]. დაიწერა 1120 წ. ჯომადა II თვეს.

ცსსა, ფონ. 1452, საბ. 264. დედანი, ზომა: 51₅ × 22₈ სმ. დაწერილია თხელ თეთრ ქალაღზე გარკვეული ნასთალიკით. ტექსტის თავზე დასმულია შაჰის მცირე ოთხკუთხი გუმბათიანი ბეჭედი წარწერით:

¹ წაკითხვა სათუთა. დედანში წერია: ... ششماهه

სახელითა ღვთისათა. სიწმინდის მეფის მონა სულთან ჰუსეინი. 1111^ა. საბუთი მოხატულია ფერებით და ოქროს ვარაყით. სტრიქონები შავი, წითელი და ოქროს ვარაყის ხაზებისაგან შემდგარ ჩარჩოებშია მოქცეული. საბუთის ქალაქის ყვითელი ფერის ქალაქის ჩარჩო აქვს შემოვლებული, აგრეთვე მოხატული. უკანა მხარეზე მიწერილია: هو بالمشافه العليه العاليه „ის (ღმერთი). უმაღლესი ზეპირი ბრძანების თანახმად“ და ქვეშ დასმულია ე'თემად-უდ-დოვლეს ელიფსური ბეჭედი. ამავე მხარის მარჯვენა კიდეზე მიწერილია (მარჯვნიდან მარცხნივ): 1. ثبت دفتر شد „ჩაიწერა სარხათის დაეთარში“. 2. ثبت دفتر توجيه ديوان على شد „ჩაიწერა მაღალი დივანის თოვჯიპის დაეთარში“. 3. ثبت دفتر شد „ჩაიწერა ღულამების დაეთარში“. მეორე კიდეში მიწერილია: „ქ. ოცის თუმნის ჯამაგირის რაყამი არის“.

1708 წ. დეკემბრის 14—1709 წ. იანვრის 11. გამუსლიმანებული ავთანდილ-ბეგ ამილახვრისათვის ამილახვრობისა და სეფი-აზადის (გორის) ტარსულ-ბისა და სარდლობის, აგრეთვე სხვა იმ სახელოს ბოძების შესახებ, რომელიც მის ბიძას გიგ-ბეგ ამილახვარს ჰქონდა წინათ

هو

حکم جهانمطاع شد آنکه چون درینوقت رفعت و معالی پناه زبده الاشیاء و الأقران نظاما للرفعه و المعالی افتندیل بیک امیلاخور بیابوس اشرف اعلی سرافرازی یافته برهنمائی قاید توفیق آرای بشرف اسلام و ایمان مشرف و مسمی بمحمد قلی کردید و بنابر آنکه یکرنگی و اخلاص و یکجهتی او برنواب کامیاب همایون ما ظاهر کشته شمه از شفقت بیغایت شاهانه شامل حال او فرموده خدمت امیلاخوری و داروغگی و سرداری صفی آباد و سایر خدماتی که در وجه کیو بیک امیلاخور عم مشار الیه مقرر بود و بعد ازو در وجه رفعت و معالی پناه مشار الیه عنایت شده بود بدستور سابق در وجه او برقرار و آنچه بهر جهت از جهات در وجه کیو بیک مزبور و رفعت و معالی پناه مشار الیه قبل از اسلام مقرر بود و املاکی هم که بارث منتقل بکیو بیک مزبور و مشار الیه شده رسد اورا بدستور در وجه رفعت و معالی پناه مشار الیه عنایت و مرحمت و مقرر فرمودیم که روانه ولایت خود شده بدستور کیو بیک بخدمات متعلقه بامیلاخوری اشتغال نموده حسن سعی و اهتمام خودرا بر نواب کامیاب همایون ما ظاهر سازد تاوادان و ازناوران و رعایا و زارعین و الوسات و سکنه محال کرجستان رفعت و معالی پناه مشار الیه را بدستور کیو بیک مزبور امیلاخور دانسته اطاعت و انقیاد اورا واجب و لازم شناسند و از سخن و صلاح حسابی او که در باب نظم و نسق آنولایت کوید بیرون نروند و لوازم امر مذکور را مخصوص او شناسند و آنچه بهر جهت در ازاء خدمت مزبور واصل امیلاخوران سابقه مینموده اند بدستور واصل و عاید رفعت و معالی پناه مشار الیه نموده چیزی قاصر و منکسر نکردند بعهد نایب عالیجاه والی کرجستان کارتیل که خدمت مزبور را بدستور کیو بیک در وجه رفعت و معالی پناه مشار الیه مقرر دانسته در تمکن و استقلال او آنچه لازمه سعی و اهتمام است بعمل آورد و مسامحه جایز ندارد و درینباب قدغن دانسته در عهده شناسند تحریرا فی شهر شوال المکرم سنه ۱۱۲۰

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, რომ ამჟამად სიდიადისა და სიმაღლის საფარველი, მსგავსთა და თანასწორთა [შორის] რჩეული, სიდიადისა და სიმაღლის მომწესრიგებელი ავთანდილ-ბეგ ამილახვარი, ამილახვარი იქნა რა უკეთილშობილესი და უმაღლესი [ხელმწიფის] ფეხთა კოცნით, ღვთის შემწეობით შემკული ბელადის ხელმძღვანელობით ისლამის ქეშმარიტი სარწმუნოების [მიღებით] იქნა ვაკეთილშობილებული და მოჰამედ-ყული ეწოდა. რადგანაც მისი ერთგულება, გულწრფელობა და თანხმობა ჩვენი უავგუსტოესობის მიმართ ნათელი გახდა, ჩვენი ხელმწიფური უსაზღვრო წყალობიდან ცოტა რამ მას ვუწყალობეთ და ამილახვრობა და სეფიაბადის (გორის) ტარულობა და სარდლობა და სხვა სამსახური, რომელიც ხსენებულის ბიძას გივ-ბეგ ამილახვარს ჰქონდა და მის შემდეგ ხსენებულ სიდიადისა და სიმაღლის საფარველს ეწყალობა, წინანდელი წესით მისთვის დაგვიდგენია და ის, რაც ამა თუ იმ მიზეზის გამო ხსენებული გივ-ბეგისათვის და აღნიშნული სიდიადისა და სიმაღლის საფარველისათვის [მის მიერ] ისლამის მიღებამდე იყო დადგენილი, და აგრეთვე წილი მამულებისა, რომელიც აღნიშნულ გივ-ბეგზე და ხსენებულზე იქნა გადაცემული მემკვიდრეობით, წესისამებრ ხსენებულ სიდიადისა და სიმაღლის საფარველს ეწყალობა და ებოძა. ჩვენ ვბრძანეთ, რომ თავის ქვეყანაში წავიდეს და იმ წესით, რა წესითაც გივ-ბეგი [მსახურობდა], ამილახვრობის სამსახური შეასრულოს და თავისი სიმხნე და გულმოდგინეობა ჩვენ, უავგუსტოეს ხელმწიფეს, გვიჩვენოს. თავადებმა, აზნაურებმა, რაიამ (გლეხებმა) მიწათმოქმედებმა, ელებმა და საქართველოს [მოთელმა] მოსახლეობამ ხსენებული სიდიადისა და სიმაღლის საფარველი უნდა იცნონ ამილახვრად იმავე წესით, როგორც ხსენებულ გივ-ბეგს [სცნობდნენ], და სათანადოდ და საჭიროდ უნდა აღიარონ მისადმი მორჩილება და გამგონობა, არ უნდა გადაუხვიონ მის კანონიერ სიტყვას, რომელსაც ის იმ ქვეყნის (ველაიეთის) [საქმეების] მოწესრიგებისა და მართვის შესახებ ეტყვიეთ, და ეცოდინებთ, რომ ყველაფერი, რაც საჭიროა ხსენებული საქმისათვის, მის კუთვნილებას შეადგენს. ის, რაც ამათემი მიზეზით ხსენებული სამსახურის ანაზღაურებისათვის გადაეცემოდათ წინანდელ ამილახვრებს, ხსენებულ სიდიადისა და სიმაღლის საფარველს უნდა მისცენ და არაფერი არ უნდა დააკლონ. ქართლის საქართველოს მაღალადგილოვანი ვალის ნაცვალს (ნაიბს) ევალება, რომ ხსენებული სამსახური სიდიადისა და სიმაღლის საფარველისათვის დადგენილად იცნოს იმავე წესით, რა წესითაც გივ-ბეგს ეკავა ის, და შეასრულოს ყველაფერი ის, რაც საჭირო იქნება მისი ძალა-უფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის, და დაუდევრობა არ დაუშვას. ამის შესახებ გამოცემული ბრძანება იცოდნენ და თავის მოვალეობად აღიარონ [მისი შესრულება]. დაიწერა 1120 წლის პატრისაცემი შავალის თვეს.

ცსსა, ფონ. 1452, საბ. 265. დედანი, ზომა: 67,5 × 28,5 სმ. დაწერილია თხელ თეთრ ქაღალდზე მცირედ შექანსთენარევი ნასთალიკით. ტექსტის თავზე ოქროს ვარაყით და წითელი და მწვანე ფერებით შესრულებულ ვარდულში ჩასმულია შაჰის მცირე ოთხკუთხი გუმბათიანი ბეჭედი წარწერით: ۱۱۱۱ بسم الله بنده شاه ولایت سلطان حسین
 „სახელთა ღვთისათა. სიწმინდის მეფის მონა სულთან ჰუსეინი. 1111“. უკანა მხარეზე დასმულია ერთმად უდ-დოვლეს ელიფსური

ბეჭედი, რომლის ზემოთ მიწერილია: **بالمشافه العليه العاليه** (ლმერთი). უმაღლესი ზეპირი ბრძანების თანახმად“. ამის მარჯვნივ, აშის კიდეზე მიწერილია (მარჯვნიდან მარცხნივ): 1. **ثبت دفتر .. ش** „ჩაიწერა ...დავთარში“. 2. **ثبت دفتر سرخط ش** „ჩაიწერა სარხათის დავთარში“. 3. **ثبت دفتر توجيه ديوان اعلى ش** „ჩაიწერა მაღალი დი-
ვანის თოფჯიპის დავთარში“... ასეთს აღნიშვნებს ჩვეულებრივ ახლავს
სარეგისტრაციო ბეჭდები, რომლებიც ამ შემთხვევაში საბუთს დას-
მული არ აქვს.

საბუთი მდიდრულად არის მოხატული ოქროს ვარაყით და ლურ-
ჯი, მწვანე და წითელი ფერებით შესრულებული ფოთლოვან-ყვავი-
ლოვანი ორნამენტით და ხაზოვანი ჩარჩოებით. საბუთს შემოვლებუ-
ლი აქვს ნარინჯის ფერი ქალაქის ზოლების ჩარჩო, რომელიც
აგრეთვე მოხატულია.

1709 წ. ივლისის 9—აგვისტოს 7. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება, რომ არყუთლუს საზოგადოებისათვის თიულად მიცემულ სოფლებს, რომელნიც ვალდებული არიან ოთხი მსახური (მოლაზემი) და 16 მოლაშქრე გამოიყვანონ ჯარსა და ლაშქრობაში, არ ჩაუწერონ გადახსნადების ნუსხაში ჯიზია

شاه عباس جعل الله في الخلد مقامه
محل مهر شريف سلطان حسين

حکم جهانمطاع شد آنکه چون درینوقت جماعت ارقوتلو بعرض رسانیدند که از قدیم ساکن سرحد کرجستان کارتیل و نایب والیان آنجا بوده بخدمات و جانفشانی قیام داشته اند و حسب الحکم نواب خاقان کیتی ستان ده محل از محال لوری که پنجاه و هفت خانه رعیت ارمنی دارد بلا مبلغ بتیول ایشان مقرر بوده که چهار نفر ملازم و شانزده نفر یساقی در جاز و یساق حاضر ساخته خدمت نمایند و درینوقت جزیه آرامنه رعایای¹ محال مزبور را حواله نموده اند و امر مزبور باعث تفرکی ایشان شده و استدعا نمودند که مقرر گردد که بدستور سنوات سابقه چیزی بعثت جزیه از رعایای محال مزبوره مطالبه نمایند و از دفتر تصدیق نمودند که حسب الحکم نواب خاقان کیتی ستان ده محل از محال لوری که رعیت آن از قرار عرض جماعت ارقوتلو پنجاه و هفت خانه است بلا مبلغ برینموجب بتیول جماعت مذکوره مقرر کشته قریه سهمی پانزده خانه قریه درملک پنج خانه قریه جای لوری² شش خانه قریه سرف حاکند سه خانه قریه قزل قیا هفت خانه قریه بدی کرد چهار خانه قریه فوق هشت خانه قریه ررق دو خانه قریه مورش پنج خانه قریه سلطانم دو خانه که چهار نفر ملازم سرکار خاصه شریفه و شانزده نفر باتفاق حاکم بورچلو در جاز و یساق خدمت نمایند و بعثت وجه جزیه قرای مزبوره چیزی در دفتر باسم جماعت مزبوره ابواب الجمع نشده و موافق نسخه مرحوم محمد رضا بیک که در لوی ٹیل بازدید الکای قراباغ نموده مبلغ بیست و یک تومان و هفتهازار و کسری باینقید که قرای مزبوره ارقوتلو بموجب همه ساله اولاد قراخان و اولاد ابی بیک غلامان

¹ წერია: رعایات

² წერია: حای لوری

მკვრივად მკრრრ არსტრრრრრრ
 მკვრივად მკრრრ არსტრრრრრრ
 მკვრივად მკრრრ არსტრრრრრრ
 მკვრივად მკრრრ არსტრრრრრრ
 მკვრივად მკრრრ არსტრრრრრრ
 მკვრივად მკრრრ არსტრრრრრრ

შაჰ-აბასი. ღმერთმა დაუმკვიდროს მას
 ადგილი სამოთხეში!
 სულთან ჰუსეინის დიდებული ბეჭდის
 ადგილი

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე, რომ ამჟამად არყუთლუს საზოგადოებამ მოგვახსენა, რომ ძველიდანვე ქართლის საქართველოს საზღვრებში ცხოვრობდნენ, იქაური ვალიების ნაიბ[ებ]ი იყვნენ და მსახურობდნენ თავდადებით. ქვეყნის დამპყრობი ყენის¹ ბრძანებულების თანახმად, ლორეს ათი სოფელი (მაჰალი), რომელსაც ორმოცდაჩვიდმეტი სომეხი გლეხი (რაიათი) ჰყავს, დადგენილი იყო მათ თიულად თანხის აღუნიშვნელად, რათა ოთხი კაცი მოლაზემად (მსახურად) და თექვსმეტი კაცი მოლაშქრედ წარმოადგინონ ჯარსა და ლაშქრობაში.

ამჟამად ხსენებული ადგილის (მაჰალის) სომეხი გლეხები ჯიზიას [გადასახადით] დაბეგრეს და ეს იყო იმის მიზეზი, რომ ისინი (გლეხები) გაიფანტნენ. მათ ითხოვეს, რომ დადგენილ იქნეს, რათა წინა წლების წესისამებრ ჯიზიას საბაბით არაფერი მოითხოვონ ხსენებული ადგილების გლეხებისაგან (რაიისაგან). დავთრიდან დადასტურეს, რომ თანახმად ქვეყნის დამპყრობი ყენის ბრძანებულებისა, ლორეს ათი სოფელი (მაჰალი), რომლის გლეხები (რაია) არყუთლუს საზოგადოების მოხსენების მიხედვით, ორმოცდა ჩვიდმეტი სახლს შეადგენენ, შემდეგი სახით იქნა თანხის აღუნიშვნელად დადგენილი თიულად ხსენებული საზოგადოებისათვის:

სოფელი საჰემი(?)—15 სახლი	სოფელი ბედი(?)ქერდი—4 სახლი
სოფელი დარმულქი(?)—5 სახლი	სოფელი ფოუცი(?)—8 სახლი
სოფელი ჩაილური—6 სახლი	სოფელი ზარაყი(?)—2 სახლი
სოფელი სერფე-ჰაქენდი(?)—3 სახლი	სოფელი მოურასი(?)—5 სახლი
სოფელი ყიზილ-ყაია—7 სახლი	სოფელ სულთანამი(?)—2 სახლი.

ოთხი კაცი მულაზიმი (მსახური) შაჰის საკუთარი სარქიოსა და თექვსმეტი კაცი ბორჩალოს მმართველთან ერთად ჯარსა და ლაშქრობაში მსახურობენ და აღნიშნული სოფლების ჯიზიას საბაბით ხსენებული საზოგადოების სახელზე დავთარში არაფერი ჩაწერილა გადასახადების ჯამში. თანახმად განსვენებული მოჰამედ რეზა-ბეგის ნუსხისა, თევზის წელს რომ ყარაბაღის ოლქის დათვალთვრება-შემოწმება მოახდინა, ოცდაერთი თუმნისა და შვიდი ათასი და მეტი [დინარის] თანხა შეიტანა [გადასახადების ჯამში] იმის აღნიშვნით, რომ არყუთლუს ხსენებული სოფლები ყარახანისა და აბი-ბეგის შვილების

¹ იგულისხმება შაჰ-აბას I.

ყოველწლიურ ჯამაგირად არის დადგენილი და ამის საფუძველზე გადასახადების ჯამი შედგენილი.

ამიტომ ჩვენ დავადგინეთ, რომ დიდებულმა მუსტოფებმა ჯიზია, რომელიც ხსენებულმა მოჰამედ რეზა-ბეგმა მათ სახელზე შეიტანა ნუსხაში, იმავე თარიღით არ დასწერონ, ჰავალე და ეთლაყი არ გასცენ და ძველი წესისა და ჩვეულების თანახმად მოექცნენ ხსენებულ საზოგადოებას. ხსენებული საზოგადოებაც ძველი წეს-ჩვეულების საფუძველზე ოც კაცს წარმოადგენს ლაშქრობებში და სამსახურს გასწევს. ამის შესახებ გამოცემული ბრძანება იცოდნენ და თავის მოვალეობად აღიარონ [მისი შესრულება]. დაიწერა 1121 წ. ჯომადი I თვეს.

ცსსა, ფონ. 1450, წ. 57, საბ. 34. პირი, გადაწერილი უზენაესი მართებლობის ბრძანებით XIX საუკ. დასაწყისის ნასთალიკის ხელით. ტექსტის ბოლოში მიწერილია დედნის უკანა მხარიდან გადმოტანილი შემდეგი აღნიშვნები და გადამწერის შენიშვნა: 1. بالمشافه العليه العاليه. „უზენაესი ზეპირი ბრძანების თანახმად“. 2. ثبت... شد. „ჩაიწერა...“. 3. ثبت دفتر سرخط [شد] „ჩაიწერა სარხათის დავთარში“. 4. در سرکار ثبت دفتر خالص شد. „ჩაიწერა ხალესის დავთარში“. 5. ثبت دفتر دیوان اعلى شد. „ჩაიწერა უმაღლესი დივანის დავთარში“. გადამწერის შენიშვნა: من میرزا محمد آغا رزاده صاحب ۱۴ کلاس اصل این فرمان را دیده و از رویش مطابقاً بالاصل نوشتم این نسخه را. მე, მე-14 კლასის მირზა მოჰამედ აღალარზადემ ამ ფირმანის დედანი ვნახე და ეს ნუსხა გადმოვიღე დედნის შესატყვისად“.

1709 წ. აგვისტოს 8—სექტემბრის 5. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი, რომელითაც ჩოხურ-ხააღის (ერევნის ოლქის) ბეგლარბეგს ევალება არ დაუშვას, რომ ვინმემ უკანონოდ შეავიწროოს ნახჭევნის სოფლების—მელიქ-შაჰლუს, ჰურისის და ბაშქენდის მცხოვრებნი

هو

فرمان همايون شد آنکه چون درينوقت اسمعيل بيک يوزباشی غلامان و غيره جماعت مذکورہ ذيل اسمعيل بيک يوزباشی غلامان حسنکند (?) اولاد ساروخان

ساکن ملک شاهلو و هورس و باش کند من محال نخجوان بعرض رسانيدند که بسفر خير اثر خراسان مامور و محال مزبوره محل سکني و ملک ایشان و تيول حاکم نخجوان مقرر است مشار اليه زياده از قدر تيول مطالبه و مزاحم ایشان ميشود و استدعا نمودند که پروانچه اشرف بهمه عاليجاه بيکرييکي چخور سعد صادر و مقرر گردد که مانع شده نکند ارکه حاکم الکاء مزبور مزاحمت باحوال ایشان رساند و از سرکار اوارجه آذربايجان و توجیه ديوان اعلي و سرخط تصديق نمودند که برينموجب

قريه	←	ملک	←
باش کندی— 11	تومان 875 دینار	شاهلو عن مال ...	
مال	←	اصل	←
	تفاوت جزیه	تفاوت جزیه	
6	تومان 6875 دینار	8	تومان ...
قريه	←	1974	دینار 1500 دینار
هورس			
4428	دینار		
بتوجیه ...			
9100	دینار		
124	دینار		
9172	دینار انعام احمد برادر... که نانت		
رسد نقصان			
112	دینار		

از بابت مالوجہات محال مزبورہ تومان نخجوان تیول حاکم سابق سابق الکاء مزبور مقرر بوده و حکام بعد تیولنامچه نکذرا نیده اند و قبل ازین بر طبق عرض حاتم آقا غلام خاصہ شریفہ کہ بعرض رسانیده بوده کہ قریہ ملک شاهلو تومان نخجوان ملک مومی الیہ و حاکم آنمحل زیادتی نموده بخلاف حساب مزاحمت بحال ایشان میرساند و استدعای حکم اشرف درینباب بعہدہ عالیجہ بیکرییکی چخور سعد نموده بوده حسب الاستدعا پروانچہ مطاعہ بتاریخ شہر رجب سنہ ۱۰۷۷ صادر شدہ بودہ کہ حاکم الکاء مزبور وجہ تیول خو[د را] موافق حق و حساب بازیافت و بزوائد مزاحمت نرساند بعہدہ عالیجہ بیکرییکی چخور سعد کہ نکذارد کہ از احدی بخلاف حساب ستم و زیادتی برعیایہ محل مذکور واقع شود بنابرین مقرر فرمودیم کہ حاکم تومان نخجوان وجہ تیول خودرا موافق حق و حساب از مشار الیہم و رعایای محال مزبورہ مطالبہ و بازیافت و زیادہ مزاحمت نرساند بعہدہ عالیجہ بیکرییکی چخور سعد کہ مانع شدہ نکذارد کہ احدی بخلاف حساب ستم و زیادتی بر ایشان نماید و درینباب قدغن دانستہ در عہدہ شناسند تحریرا [فی شہر] جمادی الثانی سنہ ۱۱۲۱

ის (ღმერთი)

გამოვიდა ჟუაგუსტოესი ფირმანი მასზე, რომ ამგვამად ლულამების უზ-ბაშმა ისმაილ-ბეგმა და სხვებმა ქვემოთ მოხსენებულებმა,

... .. ლულამების უზბაში ისმაილ-ბეგი...

ჰასანქენდი სარუხანის შვილები ...

ნახჭევნის სოფლებში—მელიქ-შაჰლუსა, ჰურსსა და ბაშქენდში მცხოვრებმა, მოგვახსენეს, რომ ხორასნის ბედნიერ ლაშქრობაში არიან დანიშნული, ხსენებული სოფლები (მაჰალეები) მათი საცხოვრებელი ადგილებია, მათ მამულს (მულქს) წარმოადგენს და ნახჭევნის მმართველისათვის არის თითულად დადგენილი. ხსენებული [მმართველი] თითულით [განსაზღვრულზე] მეტს მოითხოვს [გლახებისაგან] და ავიწროებს მათ. ითხოვეს, რომ ჩოხურ-საადის მაღალადგილოვანი ბეგლარბეგის სახელზე გამოცემული იქნეს ფარვანი და დადგენილი იქნეს, რომ მან წინააღმდეგობა გაუწიოს და არ დაუშვას, რომ ხსენებული ოლქის მმართველმა შეაფიწროოს ისინი. აზერბაიჯანის ავარეჯეს სარქრიდან და მაღალი დივანის თოუჯიჰიდან და სარხათიდან დადასტურეს, რომ თითული შემდეგი სახით იყო დადგენილი თუმან-ნახჭევანის ხსენებული ადგილების მალუჯათიდან აღნიშნული ოლქის წინანდელის წინა მმართველისათვის:

სოფელი ბაშქენდი		მელიქ-შაჰლუ	
11 თუმანი	875 დინარი	
მალი	ჯიზიასგანსხეაგება	ძირითადი	განსხეაგება
6 თუმანი	6875 დინ.	8 თუმანი	1 თუმანი 4634 დინარი
სოფელი ჰურსი	4428 დინარი		1 თუმანი 1974 დინარი. 1500 დინ.
.....			
..	9100 დინარი		
	124 დინარი		
	9172 დინარი... ძმის აჰმედის ინამი		
	ნარჩენი		
	112 დინარი.		

და შემდგომ მმართველებს სათიულო სიგელი არ წარმოუდგენიათ. ამას წინათ ჩვენმა ლულამმა (ლულამე ხასეფე შერიფე) ჰათემ-ალამ მოგვახსენა, რომ თუმანე-ნახჭევანის სოფელი მელიქ-შაჰლუ ხსენებულის მამულია (მულქია) და იქაური მმართველი უკანონოდ ექცევა და სჩაგრავს მათ, და ითხოვა უკეთილ-შობილესი ბრძანებულების გამოცემა ამის შესახებ ჩოხურ-საადის მაღალადგილოვანი ბეგლარბეგის სახელზე. [ამ] თხოვნის შესატყვისად 1077 წლის რაჯაბის თვის თარიღით გამოცემული იქნა ფარვანი, რომ ხსენებული ოლქის მმართველმა თავისი თიულის ფული სამართლიანად და კანონიერად აიღოს და არ შეავიწროოს [გლეხები]. ჩოხურ-საადის მაღალადგილოვანი ბეგლარბეგს ევალება არ დაუშვას, რომ ვინმემ უსამართლოდ დაჩაგროს და შეავიწროოს ხსენებული ადგილის გლეხები.

ამის საფუძველზე ჩვენ დავადგინეთ, რომ თუმანე-ნახჭევანის მმართველმა თავისი თიულის ფული სამართლიანობისა და კანონის თანახმად აიღოს ხსენებულთაგან და აღნიშნული ადგილების გლეხებისაგან ზედმეტს ნუ მოითხოვს და ნუ შეავიწროებს მათ. ჩოხურ-საადის მაღალადგილოვანი ბეგლარბეგს ევალება წინააღმდეგი შეიქნეს და არ დაუშვას, რომ ვინმემ კანონის წინააღმდეგ ჩაგვრა და შევიწროება მიაყენოს მათ. ამის შესახებ გამოცემული ბრძანება იცოდნენ და თავის მოვალეობად აღიარონ [მისი შესრულება]. დაიწერა 1121 წლის ჯომადი II [თვეს].

ცსსა, ფონ. 1452, საბ. 28. დედანი, ზომა: 52₆×20 სმ. გადაწერილია ნასთალიკის ხელით თხელ გაყვითლებულ ქაღალდზე. ტექსტი რამდენიმე ალაგას არ იკითხება ქაღალდის დაზიანებისა და მეღწის გადასვლის გამო. საბუთის მეორე მხარეზე სიმაგრისათვის დაკრულია თეთრი და ლურჯი ქაღალდის რამდენიმე ნაჭერი,

1710 წ. მარტის 2—31. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი, რომ ყარაბაღის ბეგლარბეგმა ნება არ მისცეს ბეგთაშსა და მელიქ ელიზბარს უკანონოდ დაეუფლონ დარათუნის მიწებს და შეადვირონ გლეხები.

محل مهر شاه سلطان حسين

فرمان همايون شد آنکه چون درينوقت محراب ولد عباسقلی و اللهويردی برادر زاده عباسقلی بيک و ارس برادر شاهويردی بيک جديد الاسلام بعرض رسانيدند که قريه حکايت من اعمال لوری از قديم الايام تا حال ابا عن جدت بهمهساله ایشان مقرر است و مزرعه دراتونرا که متصل بقريه مزبوره و داخل جمع و آن محل سکني رعایا است قبل ازین بکتاب و ملک انزابار از راه عناد بديوان اعلى عرض نموده اند که داخل محال همساله ایشان است و پروانچه مطاعه بعهدہ عاليجاه بيکريکي قراباغ گذرانیده اند که بحقيقت رسیده مزرعه مزبوره نسبت بهر یک از همه ساله داران داشته باشد بتصرف ایشان دهت و مومی اليهما بدون اینکه عاليجاه بيکريکي بحقيقت رسیده تصديقي بايشان داده باشد بغير حق و خلاف حساب مزرعه مزبوررا متصرف کشته اند و بر طبق ادعا برينموجب تصديقات حاکم سابق و حال الکا لوری را ابراز

<p>تصدیق عاليجاه بهادر خان حاکم حال آنکه چون قريه حکايت من اعمال لوری مدتی قبل براین از قرار تصديق مرحوم علی خان و طهماسب قليخان تيول و انعام عباسقلی بيک و شاهويردی [بيک برادر او با يکنفر ديگر سفر کس بمبلغ معینی عنایت و در وجه]¹ ایشان مقرر بوده و دراتون</p>	<p>تصدیق طهماسب قلی بيک حاکم سابق آنکه چون قريه حکايت من اعمال لوری پیش ازین از قرار تصديق مرحوم علی خان والد کمتريں تيول و انعام عباسقلی بيک [و] شاهويردی بيک برادر او با يکنفر ديگر سفر کس بمبلغ معینی عنایت و در وجه ایشان مقرر بود دراتون نام مزرعه که از</p>
--	---

¹ აქ გადამწერს, როგორც ჩანს, ვერ გაუძრწევია დედანში რამდენიმე სიტყვა და დაუწერელი დაუტოვებია სტრიქონის ორი მესამედი. ეს სიტყვები მარჯვენა სვეტის ტექსტის შესატყვისი ადგილის მიხედვით გვაქვს აღდგენილი კუთხოვან ფორჩხილებში.

نام مزرعه که از قدیم الایام همیشه محل مزارع رعایا و سکنه قریه حکایت است بدستور در تصرف احدی را با مزرعه مزبور گفتگوی واقع نبود لهذا بکتاش و ملک الزبار آمده بنحوی عرض و در لباس حکم حسابی حاصل و مقرر گشته که عالیجاه بیکریکی جلیل القدر عظیم الشأن قراباغ بعد از تشخیص و تحقیق بتصرف مومی الیهما دهد و ازان تاریخ همان پروانچه اشرفا دست آویز و بدون رسانیدن حکم جهان مطاع عالمیان مطیع و تحقیق و تشخیص و کلا^۱ عالیجاه بیکریکی مزرعه مذکور را ضبط و دخل تصرف تیولداران و سایر رعایا و زارعان^۲ قریه حکایت نداده اند چون حقیقت باین نحو است بنابراین جرئت و عرض نمود

نام مزرعه که از قدیم الایام همیشه محل مزارع رعایا و سکنه قریه حکایت است بدستور در تصرف احدی را با مزرعه مزبور گفتگوی واقع نبود لهذا بکتاش و ملک الزبار آمده بنحوی عرض و در لباس حکم حسابی حاصل و مقرر گشته که عالیجاه بیکریکی جلیل القدر عظیم الشأن قراباغ بعد از تشخیص و تحقیق بتصرف مومی الیهما دهد و ازان تاریخ همان پروانچه اشرفا دست آویز و بدون رسانیدن حکم جهان مطاع عالمیان مطیع و تحقیق و تشخیص و کلا^۱ عالیجاه بیکریکی مزرعه مذکور را ضبط و دخل تصرف تیولداران و سایر رعایا و زارعان^۲ قریه حکایت نداده اند چون حقیقت باین نحو است بنابراین جرئت و عرض نمود

و انعام تیولداران مزبور مقرر بوده و مسارعی براو باشد بکتاش مزبور بدون تحقیق و تشخیص مزرعه مزبور را متصرف شده هرگاه مقرر فرمایند که مزرعه مزبور بدستوری که بوده در تصرف تیولداران و رعایا و زارعان^۱ قریه مذکور بوده باشد میتواند بود

و در باب رفع تصرف خلاف حساب مشار الیهما استدعا پروانچه اشرف بعهده نایب عالیجاه بیکریکی قراباغ و حاکم لوری و پنبک و از سرکار اوارجه آذربایجان نوشته اند که قریه حکایت من اعمال لوری بمبلغ معین در دفتر ابواب الجمع و بهمه سائ^۳ عباسقلی بیک و شاهویردی بیک جدید الاسلام مقرر است که در عوض در اسفار کرجستان باتفاق یکنفر دیگر که مجموع سه نفر بوده باشد مرد مکمل و مسلح حاضر شده بخدمات قیام نمایند و قبل ازین در باب ادعا بر طبق عرض ملک الزبار و بکتاش کلانتران الکا^۳ مزبور پروانچه مطاعه بتاریخ شهر ذیقعد^۳ سنه ۱۰۹۹^۳ باینمضمون صادر گشته که چون ملک الزبار و بکتاش کلانتران الکا^۳ لوری بعرض رسانیدند که مزرعه اردوی من اعمال لوری بانعام و همه ساله ایشان مقرر و قریه کور و دراتون و قمی داخل جمع محلمزبور است و عباس بیک غلام باداعای آنکه مزارع مزبوره علیجده است مزاحمت بحال ایشان میرسانند و بر طبق ادعای خود نوشتجات از حکم الکا^۳ مزبور و محضری که بخط و مهر جمعی

^۱ وارغان: ۳۹۰

^۲ قرارغان: ۳۹۰

^۳ ۱۶۹۸ ۳. ۲۸ ۳۹۰ ۲۶ ۳۹۰ ۳۹۰

აბრავ ნმოდნდ კე მზრეე კორ ვ დრატონ ვ ცმე დახლ ჯმე მელ მზბორ ასთ ვ დრანბაბ ასთდეაი პრვანჟე მუტაე ვ აზ სრკარ ავარჟე აზრბაბან თვდუკ ნმოდნდ კე მალჯჟათ მზრეე არდოი მნ აემალ ლორე მბმლე ჟჟარ თოთან ვ ჟჟარ თვდ ნოდ ვ სე დინარ ავლ ჯმე ბანამ ზმე-სალე ავლად მლკ დავდ ვ მლკჯან მკრრ ასთ ვ აჟკამ ამუა¹ ბალმნაფჟე ბასმ ბუკთაშ² ვ³ მლკჯან შრფ თვდორ ბაჟჟე ვ ბასმ მზარეე კე არუ ნმოდე ანდ კე დახლ ჯმე მზრეე მზბორე ასთ აზ დჟართრე კე მლახჟჟე შდე ბნჟრ ნმურსდ კე ჟუზრე ჯმე ვ დრ ვჟე აჟდუ მკრრ შდე ბაშდ კრბჟე ჟკაბ მნ აემალ ლორე მბმლე მემნ აბვბჯმე ვ ბჟმე სალე აბასჟლე ბუკ ვ შაჟურდუ ბუკ ჟდუდ ალსლამ მკრრ ასთ კე დრ არუ ვ ასჟარ კრჯსთან ბათჟაკ ბუკნჟრ დუკრ კე მჯმე სე ნჟრ ბაშდ მთკმლ ვ მსლე ჟაჟრ საჟჟჟე ბჟდმათ⁴ ჟუამ ნმანდ ვ ჟუზრე აზ ბაბ მზრეე არდოი ვ ჟურე მზარეე კე არუ ნმოდე ანდ კე ბჟმე სალე აბასჟლე ბუკ ვ ჟურე მკრრ ასთ ბნჟრ ნმურსდ კე ბჟმე სალე აბასჟლ მკრრ შდე ბაშდ ვ აზ სრკარ ჟაბჟჟე თვდუკ ნმოდე ანდ კე ბნჟრ ნმურსდ კე მზარეე ჟალჟჟე მზრეე მკრრ ასთ ბნჟრ ნმურსდ კე ბჟმე სალე აბასჟლ მკრრ შდე ბაშდ ვ აზ სრკარ ბუკრბუკე კრბაგ ბჟჟუჟჟჟ რსუდჟ მკრრ დარდ კე აბასჟლე მზბორ ვ ჟურე მზაჟმ ბჟალ რეაია⁵ მზარეე მზბორ თვბე არდოი კე ბანეამ ზმე-სალე ავლად მლკ დავდ მკრრ ასთ ნრსანუდჟ კჟარნდ კე ბდსთორ კდუდ ვ ასთმრარ სნოათ საბჟჟე მლკან მზბორ ვჟე ანამ ზმე-სალე ჟოდრა ბაზბათ ნმანდ ვ აზ სრკარ ჟაბჟჟე თვდუკ ნმოდე ანდ კე ბნჟრ ნმურსდ კე მზარეე მდკორე ჟალჟჟე ვ ჟუზრე აზ ბაბ მთალ ან დრ დჟრჯმე ვ ბუბოლ ვ ზმე-სალე აჟდუ მკრრ ბოდე ბაშდ ვ ჟჟუჟჟჟ ანკე ბასმ დუკრ მოსომ ბა დრ თჟ მჟლე მჯმლა ჯმე ბა ბანთჟალ აჟდუ დუბანი შდე სნდ ან ბდჟრ ნრსუდჟ ბაშდ აზ სრკარ მზბორ ჟაჟრ ნმუშოდ ბნაბრნ ჟონ დრბნ ვჟჟ კჟამ საბჟ ვ ლაჟჟ ალკა⁶ მზბორ ბშრჟ ჟოჟ თვდუკ ნმოდე ანდ კე მზრეე დრატონ აზ კდუდ ალაამ აზ ჟმლე მზარეე ჟრ⁷ კრბჟე ჟკაბ ვ დახლ ჯმე მჟლმზბორ ასთ ვ ბჟმე-სალე აბასჟლ შჟჟჟჟ ჟრ-მოდუდ ალაბჟჟე ბუკრბუკე კრბაგ ვ ჟაკმ ლორე ვ ბბუკ მანე დჟლ თჟრჟ ჟალჟჟე ჟალჟჟე ბუკთაშ ვ მლკ აზბარ მზბორან შდე ნკჟარდ კე ბედ დჟლ ვ თჟრჟჟჟ დრ მზრეე მზკორ ნმანდ⁸ ვ დრ აჟჟე შნასნდ თჟრბრა ჟი შჟრ მჟრმ აჟრამ სნე 1122

შაჟ-სულთან ჟუსენინს ბეჟდის ადგულო.

გამოგუდა ჟაგეჟუსტოესი ჟურმანი მასზე, რომ ამჟამად მერაბმა, აბას-ყულის შეგლმა, აბასყული-ბეგის ძმისშეგლმა ალავერდომ და ახლად გამუსლი-მანგებული შაჟვერდი-ბეგის ძმამ არასმა მოგვახსენეს, რომ ლორეს დამოკიდებულებული სოფელი ჟეჟაიეთი ძველი დროიდან დღემდე, თაობიდან თაობაში, მათ ჟამასალად არის დადგენილი და მაზრა⁹ და რათუნი, რომელიც ხსენებულ

¹ შერია: ბჟჟე მათ

² შერია: ვ ჟრ

³ შერია: ნმანდ

⁴ მზრეე მაზრა⁹—ალნიშნავს სახნავ-სათეს მიწას, ყანას, მინდორს, აგრეთვე მცირე

სოფელს, რომელიც დამოკიდებულია მის ახლო მდებარე დიდ სოფელზე (ჟე ყარიფ-ზე).
A. Lambton-ის სიტყვით „პატარა სოფლებს მთავარ (მშობელ) სოფლებთან ერთად ადებდნენ

სოფელს ეკვრის, მათი გადასახადების ჯამში შედისო და გლეხების (ჩაჩხას) საცხოვრებელ ადგილს წარმოადგენსო.

ამას წინათ ბექთაში და მელიქ ელიზბარმა ურჩობით უმალეს დივანს მოახსენეს, რომ [ეს მაზრა'ე] შედის მათი ჰამასალას ადგილებში. მათ იწოვეს საქვეყნოდ პატივსაცემი ფარვანი, რომლითაც ყარაბაღის მაღალადგილოვან ბეგლარბეგს ევალეობდა გამოერკვია ჭეშმარიტება და ჰამასალას რომელ მფლობელთა კუთვნილებდაც აღმოჩნდებოდა, მათთვის მიეცა სამულობლოდ. ხსენებულნი (მერაბი და ალავერდი), იმის გარეშე, რომ მაღალადგილოვან ბეგლარბეგს ჭეშმარიტება გამოეკვლია და მათთვის დასტური მიეცა, უსამართლოდ და უკანონოდ დაეუფლნენ ხსენებულ მაზრა'ეს და თავის სარჩელის (პრეტენზიის) შესაბამისად წინანდელი და ახლანდელი მმართველების ასეთი დამოწმებანი წარმოადგინეს:

წინანდელი მმართველი თაჰმასბ ყული-ბეგი მოწმობს, რომ, ვინაიდან ლორეს დამოკიდებულებული სოფელი ჰეჰაიეთი ამას წინათ ჩემის, უკნინისის, მშობლის, განსვენებული ალი-ხანის დასტურის თანახმად, თიულად და ინამად იყო ბოძებული და დამტკიცებული აბასყული-ბეგისა [და] მისი ძმის შაჰვერდი-ბეგისათვის ერთ კაც მოლაშქრესთან ერთად, გარკვეული თანხით, დარათუნად წოდებული მაზრა'ე (მცირე სოფელი), რომელშიაც ძველი დროიდანვე ყოველთვის ხვნა-თესვას აწარმოებდნენ სოფელ ჰეჰაიეთის გლეხები (რაია) და მოსახლენი, ახლაც ხსენებული სოფლის გლეხების მფლობელობაში იყო და აღნიშნული მაზრა'ეს შესახებ არავის ლაპარაკი არ ჰქონია. ამიტომ ბექთაში და მელიქ ელიზბარი მოვიდნენ და ისეთი სახით მოგვახსენეს [ამ საქმის შესახებ], რომ დადგენილ იქნა, რათა ყარაბაღის მაღალღირსეული, წარჩინებული და მაღალადგილოვანი

ახლანდელი მმართველი მაღალადგილოვანი ბაჰადურ-ხანი მოწმობს, რომ, ვინაიდან ლორეს დამოკიდებული სოფელი ჰეჰაიეთი ამას წინათ, განსვენებული ალი-ხანისა და თაჰმასბ ყული-ხანის დასტურის თანახმად, აბას ყული-ბეგისა და მისი ძმის, წარჩინებული შაჰვერდი-ბეგისათვის იყო დამტკიცებული თიულად და ინამად, ერთ კაც მოლაშქრესთან ერთად, გარკვეული თანხით, და დარათუნად წოდებული მაზრა'ე, რომელშიც ყოველთვის ძველი დროიდანვე აწარმოებდნენ ხვნა-თესვას სოფელ ჰეჰაიეთის გლეხები (რაია) და მოსახლენი, ახლაც ხსენებული სოფლის გლეხების მფლობელობაშია და აღნიშნული მაზრა'ეს შესახებ არავის ლაპარაკი არ ქონია. ამიტომ ბექთაში და მელიქ ელიზბარი მოვიდნენ და ისეთი სახით მოგვახსენეს [ამ საქმის შესახებ], რომ დადგენილი იქნა, რათა ყარაბაღის მაღალღირსეული, წარჩინებული და

გადასახადს და პასუხისმგებლობა მთელ გადასახადზე ვეისრებოდა დიდ სოფელს. ამგამადაც ეს პატარა სოფლები მიჩნეულია მათ ახლომდებარე სოფლების კუთვნილებად, თუნდაც მათ (დიდ და პატარა სოფელს) სხვა და სხვა მფლობელი ჰყავდეს. ყაჯარების დროს სიტყვა მაზრა'ე იხმარებოდა, როგორც სპეციალური ტერმინი და აღნიშნავდა ადგილს, რომელსაც უნდა გადაეხადა გარკვეული გადასახადი წყლითა და მიწით სარგებლობისათვის. ეს გადასახადი მთელი ოლქის ან სოფლის (ყარიფს) მთლიანი გადასახადის ნაწილი იყო“ (A. Lambton. *Landlord and peasant in Persia*. 1953, გვ. 4, შენიშვ. 2).

პროფ. ს. ჯიქიას გამოკვლეული ქართული „მაზრა“ წარმომდგარია ამ مازرا „მაზრა-ე“ და არა სპარსულ مزره „მარზ“-ისაგან (იხ. მისი „გურჯისტანის ვილაიეთის დიდი დავთარი, ტ. 4 (ხელნაწერი).

ბეგლარბეგი, გამოკვლევისა და გამოძიების შემდეგ, ხსენებულთ მისცემს სამფლობელოდ [აღნიშნულ მაზრა'ეს]. ის უკეთილშობილესი ფარვანი გამოცემული იქნა იმ თარიღით, [მაგრამ] მაღალადგილოვანი ბეგლარბეგის რწმუნებულებს არ წარმოუდგენიათ ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, და არ გამოუკვლევიათ და გამოუძიებიათ [საქმე, ისე] ჩამოართვის (ზაბთი უყვეს) ხსენებული მაზრა'ე და არ მისცეს სამფლობელოთ თიულდარებს და სოფელ ჰეჭაიეთის სხვა გლეხებს (რაიას). რადგანაც ჰეჭმარიტება ასეთია, ამიტომ ვაგებდეთ მოხსენება.

მაღალადგილოვანი ბეგლარბეგი, გამოკვლევისა და გამოძიების შემდეგ ხსენებულთ მისცემს სამფლობელოდ [აღნიშნულ მაზრა'ეს]. იმ თარიღიდან ის უკეთილშობილესი ფარვანი გამოცემული იქნა, [მაგრამ] მაღალადგილოვანი ბეგლარბეგის რწმუნებულებს არ წარმოუდგენიათ ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, და არ გამოუკვლევიათ და გამოუძიებიათ [საქმე, ისე] ჩამოართვის ხსენებული მიწები და არ მისცეს სამფლობელოდ თიულდარებს და სოფელ ჰეჭაიეთის სხვა გლეხებს (რაიას). რადგანაც ხსენებული სოფელი ძველი დროიდანვე თიულად და ინამად იყო დამტკიცებული ხსენებული თიულდარებისათვის ხსენებული ბექთაში [საქმის] გამოკვლევისა და გამოძიების გარეშე დაეუფლა აღნიშნულ მაზრა'ეს. თუ ბრძანებენ დადგენას, რომ ხსენებული მაზრა'ე, როგორც იყო, იმავე წესით, აღნიშნული სოფლის თიულდარებისა, რაიათებისა და გლეხების მფლობელობაში იყოს, ეს შეიძლება.

ხსენებულების უკანონო მფლობელობის გასაუქმებლად, მათ ითხოვეს უკეთილშობილესი ფარვანის გამოცემა ყარაბაღის მაღალადგილოვანი ბეგლარბეგის ნაიბისა და ლორესა და ბამბაკის მმართველის სახელზე. აზერბაიჯანის აგარუჯეს სარქრიდან მოიწერეს, რომ ლორეს დამოკიდებული სოფელი ჰეჭაიეთი გარკვეული თანხის აღნიშვნით არის [შეტანილი] გადასახადების დაეთარში და ჰამასალად აქეთ დამტკიცებული აბას ყული-ბეგს და ახლად გამუსლიმანებულ შაჰვერდი-ბეგს, რომელნიც სამაგიეროდ უნდა გამოცხადდნენ საქართველოზე ლაშქრობებში ერთ სხვა მოლაშქრესთან ერთად, საერთო ჯამში რომ სამი კაცი იქნება, სრულად შეიარაღებული, და სამსახურში უნდა ჩადგნენ.

ამას წინათ ხსენებული ოლქის ქალანთრების—მელიქ ელიზბარისა და ბექთაშის სარჩელის (პრეტენზიის) შესახებ და [მათი] მოხსენების შესაბამისად 1099 წ. ზულ-ყადდას თვის¹ თარიღით გამოცემული იქნა საქვეყნოდ პატივსაცემი ფარვანი ასეთი შინაარსისა: რადგანაც მელიქ ელიზბარმა და ბექთაშმა, ლორეს ოლქის ქალანთრებმა, მოგვახსენეს, რომ ლორეს დამოკიდებული ორდუის მაზრა'ე მათ ინამად და ჰამასალად არის დამტკიცებული და სოფელი ქური, დარათუნი და ყუმი შედის ხსენებული რაიონის (მაჰალის) გადასახადთა [ნუსხაში] და აბას ყული ბეგ ღულამი, იმის მიჩემებით, რომ ხსენებული მიწები განცალკევებულია, ავიწროებს მათ. თავის მოთხოვნის შესაბამისად მან წარმოადგინა ხსენებული ოლქის მმართველისაგან წიგნები და ხალხის მიერ ხელმოწერილი და ბეჭდვადსმული განაჩენი, რომ ქურის

¹ 1688 წ. აგვისტოს 28—სექტემბრის 26 ჩვ. წ.

მაზრაე, დარათუნი და ყუმი შედის ხსენებული ადგილის (მაჰალის) ნაწილში და
ხადთა ნუსხაში. მათ ითხოვეს ამის შესახებ ფარვანის გამოცემა.

აზერბაიჯანის ავარჯეცს სარქიოდან დაადასტურეს, რომ ლორეს დამო-
კიდებული ორდუის მაზრაეს მალუჯათი ძირითადი [გადასახადის] ოთხი
თუმნისა და ოთხას ოთხმოცდაცამეტი დინარის თანხით მელიქ დაუდის
შვილებისა და მელიქ ჯანის ყოველწლიურ ინამად არის დამტკიცებული.
გამოცემული იქნა ბექთაშისა და მელიქ-ჯანის სახელზე ერთად ხელმოწერილი
ბრძანებულებები და იმ მაზრაეების შესახებ, რომლებზედაც მოგვახსენება, რომ
ხსენებული მაზრაეს გადასახადთა ნუსხაში შედისო, განხილული დავთრები-
დან არ ირკვევა, რომ რაიმე გადასახადი ედოს [მათ] და ვინმესთვის იყოს
დამტკიცებული. ლორეს დამოკიდებული სოფელი ჰექაიეთი გადასახადების
განსაზღვრული თანხით ჰამასალად არის დამტკიცებული აბას ყული ბეგისა
და ახლად გამუსლიმანებული შაჰვერდი-ბეგისათვის, რის სანაცვლოდაც შე-
ქურვილი და შეიარაღებული უნდა წარმოდგენს საქართველოზე ლაშქრობებში
ერთი სხვა კაცით, საერთო ჯამში რომ სამი კაცი იქნება, და სამსახურში
უნდა ჩადგენს. ორდუისა და სხვა მაზრაეების შესახებ, რომლებზედაც მოგ-
ვახსენეს, რომ ჰამასალად აქვს მიცემული აბას ყული-ბეგს და სხვებსო, არ
ირკვევა, რომ მათ ჰამასალად იყოს დამტკიცებული. ზაბეთეს სარქიოდანაც
დაადასტურეს, რომ არ ჩანს, რომ ხსენებული მიწები გადასახადებისაგან
თავისუფალი იყოს და რამე იყოს [შეტანილი] გადასახადების დავთარში მა-
ნალის შესახებ, ან ვინმესთვის იყოს დამტკიცებული. ამის საფუძველზე ჩვენ
დავადგინეთ, რომ ყარაბაღის ბეგლარბეგმა გამოიკვლიოს სინამდვილე და და-
დგენილად აღიაროს, რომ ხსენებულმა აბას ყულიმ და სხვებმა არ შეივიწ-
როონ ორდუის დაქვემდებარებული ხსენებული მაზრაეების გლეხები, რომე-
ლიც ყოველწლიურ ინამად არის დამტკიცებული მელიქ დაუდის შვილების
სათვის, და ნება მისცენ, რათა ძველი წესით და წინა წლების ჩვეულების
მიხედვით აიღონ ხსენებულმა მელიქებმა თავისი ყოველწლიური ინამის ფული.
ზაბეთეს სარქიოდან დაადასტურეს, რომ არ ირკვევა, რომ აღნიშნული მაზ-
რაეები გადასახადებისაგან განთავისუფლებული იყოს, მისი მალის შესახებ
რამე იყოს [აღნიშნული] გადასახადების დავთარში და თითუდაც და ჰამასა-
ლად იყოს ვინმესთვის დამტკიცებული. ჰეშმარიტება ის არის, რომ სხვა
სახელით არის წოდებული, ანდა გადასახადების მოკლე ნუსხის [სხვა] რომე-
ლიმე რაიონის (მაჰალის) ქვეშ არის [ჩაწერილი], ან კიდევ ცალკე გადატანის
დროს სადივანო გამხდარა და ამის შესახებ საბუთი დავთარში არ შემო-
სულა—ეს ყველაფერი ხსენებული სარქრის [ცნობიდან] არ ჩანს.

ამიტომ, რადგანაც ამჟამად ხსენებული ოლქის წინანდელმა და ახლან-
დელმა მმართველებმა ზემოთ აღნიშნული სახით დაადასტურეს, რომ მაზრაე
დარათუნი ძველი დროიდან წარმოადგენს სოფელ ჰექაიეთის ნაწილს, შედის
ხსენებული რაიონის (მაჰალის) გადასახადთა ნუსხაში და მათ ჰამასალად
ეუწყალობეთ,—ყარაბაღის მალაღადგილოვანი ბეგლარბეგი და ლორესა და
ბამბაკის მმართველი წინააღმდეგ ხსენებული ბექთაშისა და მელიქ ელიზბა-
რის მიერ [იმ მიწების] უკანონოდ დაუფლებას და არ დაუშვას, რომ შევიდ-
ნენ და დაეუფლონ ხსენებულ მაზრაეს. თავის მოვალეობად აღიარონ [ამის
შესრულება] დაიწერა მოჰარემ ალ-ჰარამის თვის 1122 წ.

ცსსა, ფონ 1450, წ. 57, საბ. 73. პირი, გადაწერილი უზენაესი
მართველობის ბრძანებით XIX საუკ. დასაწყისის შექასთენარევი ნას-
თალიკის ხელით.

1710 წ. მაისის 30—ივნისის 27. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება ყან-
 დაშარს სალაშქროდ წახული მოჰამედ ყული-ბეგ ამილახვრის ნაცვალად
 (ნაიბად) მისი ძმისწულის დაუდ-ბეგ ქართველის დანიშვნის შესახებ

هو

حکم جهانمطاع شد آنکه بنابر شفقت شاهانه در باره رفعت و معالی پناه داود
 بیگ کرچی برادرزاده رفعت و معالی پناه شمساً للرفعه و المعالی محمد قلی بیگ
 امیلاخور مومی ایله‌را نایب رفعت و معالی پناه مشار ایله که روانه سفر خیر اثر
 دار القرار قندهار است فرمودیم که تا حین مراجعت او از سفر مزبور نایب او بوده
 بخدمات متعلقه باو قیام و اقدام نمایند نایب عالیجاه والی کرجستان مزبور و تاوادان و
 ازناوران آنجا مشار ایله را نایب امیلاخور مزبور دانسته خدمات متعلقه باورا بنایب مومی
 ایله مرجوع دانند و در عهده شناسند تحریراً فی شهر ربیع الثانی سنه ۱۱۲۲

ის (ღმერთი)

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე,
 რომ აღმატებულებისა და სიდიადის საფარველის დაუდ-ბეგ ქართველის,
 აღმატებულებისა და სიდიადის საფარველის, მზისებრ ამალღებული მოჰამედ
 ყული-ბეგ ამილახვრის ძმისწულის ხელმწიფური შეწყალების გამო, ის დაე-
 ნიშნეთ ყანდაშარში სალაშქროდ წახული ხსენებული აღმატებულებისა და
 სიდიადის საფარველის ნაცვალად (ნაიბად), რათა, ვიდრე ის დაბრუნდებოდეს
 ხსენებული ლაშქრობიდან, მისი მონაცვლე იყოს და იმუშაოს მის თანამდე-
 ბობაზე. ხსენებული საქართველოს მალალადგილოვანი ვალის ნაცვალმა, იქა-
 ურმა თავადებმა და აზნაურებმა მოხსენებული [დაუდ-ბეგი] უნდა იცნონ
 აღნიშნული ამილახვრის ნაცვალად, მისი კუთვნილი სამსახური ხსენებული
 ნაცვალისათვის მიცემულად აღიარონ და თავის მოვალეობად იცნონ [ამის
 შესრულება]. დაიწერა 1122 წ. რაბი' II თვეს.

ცსსა, ფონ. 1452, საბ. 266. დედანი, ზომა: 52,5×24, სმ. დაწე-
 რილია თეთრ თხელ ქაღალდზე მცირედ შექასთენარევი გარკვეული
 ნასთალიკით. ტექსტის თავზე დასმულია შაჰის მცირე ოთხკუთხი
 გუმბათიანი ბეჭედი წარწერით: اسم الله بنده شاه ولایت سلطان حسین ۱۱۱۱

„სახელითა ღვთისათა. სიწმინდის მღვდის მონა სულთან ჰუსეინი¹¹¹¹¹¹ საბუთის უკანა მხარეზე დასმულია ე'თემად-უდ-დოვლეს ბეჭედი, რომლის ზემოთ მიწერილია: $\text{اے اے اے اشاہی و ہ}$ „ის (ღმერთი) უწილესი ზეპირი ბრძანების თანახმად“. საბუთი მოხატულია ოქროს ვარაყით, მწვანე, ლურჯი და წითელი ფერებით შესრულებული ორნამენტით. სტრიქონები ამავე ფერების ხაზებისაგან შემდგარ ჩარჩოებშია ჩასმული. საბუთის ქალაქს ყვითელი ქალაქის ფართო ზოლები აქვს შემოვლებული აშიად.

1710 წ. ივნისის 28 — ივლისის 27. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება
ამჟამად-ხან უცმიხათვის ერთგული სამხასურის ხანაცვლოდ ჯამაგირის ორ-
მაგად გადიდების და დიდებული ხალათების ბოძების შესახებ

سواد من الاصل از سلطان حسين من عنوان الكتاب باسم اوسمی [احمد] خان

بسم الله الرحمن الرحيم
کمترین کلب امیر المؤمنین
سلطان حسین

حکم جهانمطاع شد آنکه ایالت و شوکت پناه حشمت و جلالت دستگاه نظاما
الایاله و الشوکه و الحشمه احمدخان اوسمی بشفقت شاهانه سرافراز کشته بداند که
فصولی که درینوقت در باب حسن خدمت و جانفشانی خود در راه دین و دولت و
سعی و اهتمام تمام در نظام و نسق و امنیت محال متعلقه بخود و انفاذ دو دست
شنقار و یکدست باز طیفون و دو دست شاهین ابخاز و استدعای آنکه چون مواجب
اوسمیگری مبلغ یکصد تومان تبریزی است و وفا باخراجات آن ایالت و شوکت
پناه نمی‌نماید مواجب او مبلغ دویست تومان عنایت شود و سایر شروح بدرگاه جهان
پناه فرستاده بود بنظر آفتاب اثر رسید جوارح مزبوره در عرض راه ضایع شده
هیچیک بنظر انور نرسید من بعد قوش چیان صاحب وقوف تحصیل نموده با ایشان
روانه نمایند و بنا بر [[بک و نه]] [خدمتهای آن ایالت پناه که عالیجاه بیکریکی شیروان
و حاکم دربند عرض کرده بودند کمال شفقت بان ایالت پناه داریم و درینوقت مبلغ
یکصد¹ تومان تبریزی بر مواجب او از آنچه در وجه اوسمیان سابق مقرر بوده بدانجهت
اضافه و خلایع فاخره آفتاب شعاع باو عنایت و مرحمت و ارسال فرموده بودیم و
ارقام علیحده² در آن باب شرف صدور یافت می باید که بتوجهات خاطر اقدس
مستمال بوده و حسب الصلاح عالیجاه بیکریکی شیروان و حاکم دربند در کمال

1 يكصدو

2 علیحده

چند نفر از جماعت داغستان که نزد آن ایالت و شوکت پناه می باشند از قرار تصدیق و تجویز آن ایالت پناه و حاکم دربند مهمسازى نموده موقوف بتصدیق عالیجاه شمخال ندارند عرض نموده بود معلوم رای جهان آرا کردید بموجب رقم علیحدہ¹ مقرر فرمودیم که مواجب ایشانرا از قرار تصدیق آن ایالت پناه و حاکم دربند و تجویز عالیجاه بیکریکی شیروان مهمسازى نموده موقوف بتصدیق عالیجاه شمخال ندارند آن ایالت پناه بتوجهات پادشاهانه مستمال بوده در تنبیه اشرا ر کوره و دره و غیره بانفاق حاکم دربند مساعی جمیله خودرا بمنصه ظهور رساند تحریرا فی جمادى الاولى سنه ۱۱۲۲

... میباشد سجع مهر
لا اله الا اله الملك الحق المبين
عبدہ شاه قلی

აჰმედ-ხან უცმის სახელზე გამოცემული შაჰ-სულთან ჰუსეინის სიგლის პირი

სახელითა ლეთისათა, მოწყალისა, შემწყნარებელისა! მორწმუნეთა მბრძანებელის სულთან ჰუსეინის უკინესი ძალლი.

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე, რომ მმართველობისა და დიდების საფარველმა, ბრწყინვალეობისა და დიდებულების ძალამ; გამგებლობისა, ძლიერებისა და მშვენიერების მომწესრიგებელმა აჰმედ-ხან უცმიმ, ხელმწიფური წყალობით განდიდებულმა, უწყალეს, რომ მოხსენებები [ზოგიერთი] საკითხის შესახებ, რომელიც მან გამოგზავნა ამჟამად ქვეყნის საფარველ კარზე სარწმუნოებისა და სახელმწიფოსათვის თავის სამსახურისა და თავდადების და კუთვნილი ადგილების მოწესრიგებისა და მშვიდობისათვის მეცადინეობისა და მზრუნველობის შესახებ, [აგრეთვე იმის შესახებ], რომ გამოგზავნა ორი სონღული, ერთი ქორი თაიფუნი და ორი აფხაზური შევარდენი და თხოვნა, რომ, რადგანაც უცმიობის ჯამაგირი ასი თავრიზული თუმანია და არ კმარა იმ მმართველობისა და ძლევამოსილების საფარველის ხარჯებისათვის, ამიტომ მას უწყალობონ ჯამაგირად ორასი თუმანი, —[ყველაფერი ეს] და სხვა გარემოებანიც წარდგენილი იქნა [ხელმწიფის] მზისებრი მზერის წინაშე.

ხსენებული ონავარი ფრინველები გზაში დახოცილან და არც ერთს არ მოუღწევია [ხელმწიფის] ნათელ მზერამდე. ამიერიდან გამოცდილი ბაზიერები უნდა გამოზარდონ და მათ უნდა გამოატანონ [ქორ-მიმინოები]. იმ მმართველობის საფარველის ასეთი სამსახურისათვის, რომლის შესახებ შირვანის მაღალადგილოვან ბეგლარბეგსა და დარუბანდის მმართველს ჰქონდათ [ჩვენთვის] მოხსენებული, ჩვენ დიდი წყალობით ვეპყრობით იმ მმართველობის საფარველს და ამჟამად ასი თავრიზული თუმნის თანხა დაეუმატეთ იმ ჯამაგირს, რომელიც წინანდელ უცმიებს ჰქონდათ დანიშნული, და მზისებრ

¹ წერია: علیحدہ

მბრწყინავი დიდებული ხალათები ეუბოდეთ და გავუგზავნეთ მას. ამის შესახებ საგანგებო სიგელები იქნა გამოცემული. ის (უცმი) დარწმუნებული უნდა იყოს ხელმწიფის უწმინდესი აზრის ყურადღებაში და სრულიად დაიმედებული უნდა მსახურებდეს შირვანის მაღალადგილოვანი ბეგლარბეგისა და დარუბანდის მმართველის კეთილგონიერი რჩევის შესატყვისად. თხოვნა იმის შესახებ, რომ დადგენილი იქნეს, რათა იმ მმართველობისა და დიდებულების საფარველთან მყოფი რამდენიმე დაღისტნელის ჯამაგირი იმ მმართველობის საფარველისა და დარუბანდის მმართველის მიერ დადასტურების და ნებართვის [ქემდეგ] გასცენ და არ შეუწყვიტონ [მათ] მაღალადგილოვანი შამხალის დასტურით,—ეს თხოვნა ქვეყნის დამამშენებელი აზრისათვის (შაჰისათვის) ცნობილი იქნა. ცალკე რაყამის თანახმად ჩვენ დავადგინეთ, რომ მათი ჯამაგირი იმ მმართველობის საფარველისა და დარუბანდის მმართველის [მიერ] დადასტურებისა და შირვანის ბეგლარბეგის ნებართვით გასცენ და მაღალადგილოვანი შამხალის დასტურით ნუ შეწყვეტენ [მის გაცემას]. ის მმართველობის საფარველი დარწმუნებული უნდა იყოს ხელმწიფის მისადმი ყურადღებაში და დიდი მეცადინეობა უნდა გამოიჩინოს დარუბანდის მმართველთან ერთად მხარეთა და ხევთა ბოროტი ხალხის დასჯაში. დაიწერა 1122 წლის ჯომადი I თვეს.

ბეჭდის წარწერა: „არა არს ღმერთი, გარდა ალლაჰისა, ნათელი ქემ-მართების მეფისა. მონა მისი შაჰ-ყული“.

ცსსა, ფონ. 1452, საბ. 59. პირი, გადაწერილი თეთრ ქაღალდზე ნანსთალიკით. აკინძულია სხვა პირებთან ერთად ცალკე დავთარში.

1711 წ. აპრილის 19—მაისის 18. შაჰ-სულთან ჰუხეინის ფირმანი, რომლი-
თაც ის უკრძალავს გუგარ-ჩინლიყის ციხისთავს და ურმიის ოლქის მმარ-
ტველს გუგარ-ჩინლიყის ციხის მეზღვაურებისაგან ბეგარის უკანონოდ მოთ-
ხოვნას და მათ მიწებზე ძალადობით ხვნა-თესვის წარმოებას

هو
الملك لله

فرمان همایون شد آنکه چون درینولا ورثه کشتی بانان قلعه مبارکه کوکر
چناق و حریک توابع [[ارومی] بعرض رسانیدند که والد ایشان کشتیبان قلعه مبارکه
مزبوره بوده هریک مبلغی معین مرسوم و مواجب همه ساله از بابت محال ارومی
داشته بخدمت مزبور قیام مینموده اند و حال همگی آنجماعت متوفی شده ورثه ایشان
که مانده اند در جزو بامر مزبور قیام مینمایند چون در نهایت عسرت و پریشانی اند
و در اینوقت نایب عالیجاء سپهسالار و حاکم ارومی و غیره نیز بعلت شکار و بیکار و
غیره عوارضات مزاحمت بحال ایشان میرسانند بعضی جلا وطن نموده تنه نیز ترک
ملازمت کرده متفرق خواهند شد و تصدیق مرحوم وزیر سابق آذربایجان را که
باین شرح تصدیق نموده بود که عارضان مزبوره که کشتیبانان و سکنه و عمله قلعه
مبارکه کوکرچناق اند از اینکه بومی الملك و مستحضر بر مراتب میباشند بانخدمت
مامور و مواجب و همهساله در وجه ایشان تعیین فرموده اند که همه ایام در قلعه
مبارکه سکنی و بخدماتی که رو دهد قیام و اقدام داشته پراکنده و متفرق نکردند
چون درین ایام از کوتوال و مستحفظان قلعه مبارکه مذکوره و وکلا حکام کرام
عظام بیکار و شکار و مواخذات بیشی بان بیچارها شده و میشود و اینکه وجودشان
در کار نباشد چون میتواند شد اگر درکار نبودی تعیین نمیکردند و کوتوال و
مستحفظانی که بمحافظت قلعه تعیین میشوند کشت و زراعت زیادی در قری و مزارع
ایشان نموده و می نمایند و بعلت مال و منال و بهره که باید باشند عاید گردد
چیزی بان جماعت نمیدهند و همه ایام تعب و بیکار و شکار و مشقت بیش میکشند
لهدا متحمل نکریده اضطرار استعفا مینمایند که شاید ازان تعب و مشقت خلاصی
یابند هرگاه مقرر گردد که کوتوال و غیره ایشان و وکلا عالیجاء حاکم ارومی

میر علی دینار ۳۵۷۰	شاهعلی دینار ۱۰۰۰ دینار ۳۵۷۰ دینار ۱۰۰۰
... .. دینار ۳۵۷۰ دینار ۳۵۷۰	خاندانقلی دینار ۳۵۷۰	حقویردی دینار ۳۵۷۰
مراد جان دینار ۳۵۷۰	خان احمد دینار ۳۵۷۰	محمدعلی دینار ۳۵۷۰ دینار ۳۵۷۰
... .. دینار ۳۵۷۰	محمد زمان دینار ۳۵۷۰ دینار ۳۵۷۰ دینار ۳۵۷۰
... .. دینار ۳۵۷۰ دینار ۳۵۷۰	مهدی قلی دینار ۳۵۷۰	خان احمد دینار ۳۵۷۰
خضر دینار ۳۵۷۰	مرادجان دینار ۳۵۷۰	طهماسب دینار ۳۵۷۰	میر احمد دینار ۳۵۷۰
... .. دینار ۳۵۷۰	احمد علی دینار ۳۵۷۰	محمد زمان دینار ۳۵۷۰	عوض دینار ۳۵۷۰
بیضه	امامویردی دینار ۳۵۷۰	بیضه	احمد جان ۳۵۷۰

دستور بموجب و مرسوم همه ساله ایشان مقرر کشته بود که رعایا بقاعدۀ که مقرر و معمول بوده و در میان ایشان قسمت شده بود مقرر دانسته سال بسال واصل ساخته موقوف ندارند که آنچه لازمه خدمت مزبور بوده باشد بظهور رسانیده بهیچ وجه من الوجوه تقصیر ننمایند و حکام و عمال ولایت مزبور خصوصا کوتوال قلاع مزبوره مدخل در وجه مذکور ننموده بخلاف حکم و حساب طلب و توقعی نکنند و در ثانی الحال که تانرویومیش کشتی بان و غیره عملاً مستحفظین قلعه کوکرحنلق عرض نموده بودند که پروانچۀ مزبور مفقود گردیده و استدعای پروانچۀ مثنی نموده بودند پروانچۀ مثنی بتاریخ شهر شوال سنه ۱۱۰۵ صادر شده و مستمر است بنابراین مقرر فرمودیم که هرگاه نموده واقعی بوده باشد نایب عالیجاه سپهسالار و حاکم الکا ارومی و افشار و کوتوالان و مستحفظان قلعه مبارکه [مذکورۀ] من بعد تکلیف بحساب بعثت بیکار و شکار و غیره مزاحمت بحال جماعت کشتی بانان قلعه مبارکه مذکورۀ نرسانیده گذارند که بدستور سنوات همگی در قلعه مبارکه کوکرحنلق بخدمات اشتغال نمایند و بشرحی که مرحوم میرزا طاهر وزیر سابق آذربایجان تصدیق نموده جبرا در قری و مزارعی که دارند کشت و زراعت نمایند و اگر خواهند که بقدر احتیاج نان خورشی و جو آسیبی زراعت نمایند حسب الرضای ایشان زراعت کرده مال و بهره حسابی را بمشار الیهم واصل سازند که بخاطر جمع توانند که بخدمت مرجوعه قیام نمایند و در عهده شناسند تحریرا فی شهر ربیع الاول سنه ۱۱۲۳

ის (ღმერთი).
მეუფება ღვთისაა!

გამოვიდა უაგვუსტოვის ფირმანი მასზე, რომ ამჟამად ურმიას დამოკიდებული გუგარ-ჩინლიყის კურთხეული ციხისა და ჰარიქის მეზღვაურების მემკვიდრეებმა მოგვახსენეს, რომ მათი მშობელი ხსენებული კურთხეული ციხის მეზღვაური იყო. თითულს [მათგანს] გარკვეული თანხა ჰქონდა სარგოდ და ყოველწლიურ ჯამაგირად ურმიის რაიონების (მაჰალების) ანგარიშში და ხსენებულ სამსახურს ასრულებდნენ. ახლა ყველა ისინი გარდაიცვალნენ და მათი მემკვიდრენი, რომელნიც დარჩენილნი არიან, ხსენებულ სამსახურს ეწევიან, რადგანაც მეტად დიდ გაჭირვებასა და მწუხარებაში არიან, მაღალადგილოვანი სპასალარის ნაიბი და მმართველი ურმიისა და სხვები აგრეთვე ახლა ბეგარისა და სხვა გამოსაღებთა [მოთხოვნის] მიზეზით მათ ავიწროებენ. ზოგმა დასტოვა სამშობლო, დანარჩენებიც დასტოვებენ სამსახურს და გაიტებიან.

აზერბაიჯანის განსვენებული წინანდელი ვაზირის დამოწმებით, ხსენებული მთხოვნელები—გუგარ-ჩინლიყის კურთხეულ ციხეში მცხოვრები მეზღვაურები და მუშები—ამიტომ იქნენ მიღებული ამ სამსახურში, რომ იმ ქვეყნის მკვიდრებად და თავიანთი საქმის კარგ მცოდნეებად ითვლებოდნენ. მათ დაენიშნათ განსაზღვრული ჯამაგირი და ჰამასალა, რათა მუდმივად ეცხოვრათ კურთხეულ ციხეში, ერთგულად შეესრულებინათ რაც კი საქმე გამოჩნდებოდა და არ დაფანტულიყვნენ, რადგანაც ამ ხანებში ხსენებული კურთხეული ციხის უფროსისაგან და მეციხოვნეთაგან, კეთილშობილი და დიდებული მმართველებისაგან ბევრი ბეგარა და გამოსაღები ხვდებოდა და ხვდება იმ უბედურებს. რაც შეეხება იმას, რომ თითქოს ისინი არ იყვნენ საჭირონი, როგორ შეიძლება ეს? საჭირონი რომ არ ყოფილიყვნენ, არც დაინიშნავდნენ მათ.

ციხისთავი და მეციხოვნენი, რომელნიც ციხის დაცვაზე ინიშნებიან, ხედა თესვას მათ სოფლებსა და მიწებზე აწარმოებდნენ და [ახლაც] აწარმოებენ, და მათთვის რომ მალი, მანალი და ბაჰარჩე უნდა მიეცათ, არაფერს არ აძლევენ; მუდამ შრომისა და ბეგარის შესრულებაში არიან და დიდ შევიწროებას განიცდიან. ამიტომ, ვერ აიტანეს რა [ეს ტანჯვა], იძულებული არიან [სამუშაოდან] განთავისუფლება ითხოვონ, ეგებ [ამ] ტანჯვასა და წვალებას გადავრჩეთო. თუ დადგენილი იქნება, რომ ციხისთავი და სხვები და ურმიისა და ავშარის მაღალადგილოვანი მმართველი, ბრძანებისა და კანონის და გასული წლების დიდი ხნის ჩვეულების საწინააღმდეგოდ მათ არ დაძალავენ და იმ სოფლებსა და მიწებში, რომელიც მათ აქვთ, ძალადობით არ აწარმოებენ ხენა-თესვას, თუ სურთ საჭირო რაოდენობით მოხნან და დასათესონ პური საქმელად და ქერი ოთხფენისათვის,—მათი თანხმობით უნდა დასათესონ და კანონიერი მალი და ბაჰრა უნდა გადასცენ და გადაუხადონ მათ, რათა შესძლონ გულდამშვიდებით იმუშაონ სათანადო სამსახურში, [რაც] გახდება მოხსენებულთა კეთილდღეობისა და ლოცვა-კურთხევის მიზეზი.

განაცხადეს [ეს] და, რომ მოსპობილიყო მმართველებისა და მოხელეების მიერ მათი ძველწროება, ითხოვეს უკეთილშობილესი ფარვანის [გამოცემა]. აზერბაიჯანის თოღჯიპის, სარხათის და ავარეჯეს სარქრიდან დადასტურეს, რომ წინათ თერთმეტი თუმნისა და ოთხი ათას რვას ოცდახუთი დინარის

თანხა ჰქონდათ დამტკიცებული გუგარ-ჩინლიყის კურთხეული ციხისა და ჰარიქის მუშების ჯამაგირად და სარგოდ სოფელ ყალყაჯისა და ურმის ქვემოთ მოხსენებული სხვა ადგილების მალუჯათისა და ვოჯუჰათის ანგარიშში:

11 თუმანი 4825 დინ.

სოფელი ყალყაჯი	სოფელი:...	მეზღვაურთა სათემო მიწა	გუგარ-ჩინლიყის სათემო მიწა
... თუმანი	1 თუმ. 5465 დინ.	7360 დინ.	...თუმანი

თ ე თ რ ი

რათა ხსენებული ადგილების გლეხებმა, იცნობენ რა ამას დამტკიცებულად, გადასცენ [გადასახადები] იმ წესით, რომელიც ამაზე წინ არსებობდა ჩვეულებად და როგორც მათ შორის იყო განაწილებული [გადასახადების თანხა]. და იმის შემდეგ, რაც შაჰ-ალიმ და თანრივერშიშმა, აჰმედ-ხანის შვილმა და სხვა მეზღვაურებმა, აგრეთვე ზულფიყარმა, აბას ამბარდარის შვილმა, წარმოადგინეს დამოწმება არას-ბეგ ციხისთავის და ხსენებული ციხეების ნაზირის ბეჭდის [დასმით], იმის აღნიშვნით, რომ ხსენებული საზოგადოება (პირები) აღნიშნულ ციხეებში იყვნენ დასაქმებული დაკისრებული სამსახურით და მის შესრულებაში ნაკლი არ აქვთო. [ეს განაცხადეს] და ითხოვეს უკეთილშობილესი ხელმოწერილი ბრძანებულების [გამოცემა] თავის ჰამასალის შესახებ. 1079 წლის მოჰარემის თვის¹ თარიღით [გამოცემული] უკეთილშობილესი ფარვანის საფუძველზე თავრიზული 11 თუმნისა და 4825 დინარის ხსენებული თანხა ქვემოთ მოტანილის თანახმად:

ამბარდარი, ხან-აჰმედის შვილის ზულფიყარის სახელზე	
მეზღვაურები	10 თუმანი 9825 დინარი
თანრივერში, ხსენებული ხან-აჰმედის შვილი, რომელიც გუგარ-ჩინლიყის დიდ გემზე მსახურობს	ხსენებული შაჰ-ალი, რომელიც ჰარიქის მცირე გემზე მსახურობს:
5 თუშანი 49? დინარი	... 15 5 თუმანი 49? დინარი
თანრივერში 1000 დინარი	შაჰ-ალი 1000 დინარი მირ-ალი 3570 დინარი
ჰაყერდი 3570 დინარი	ხანდანყული 3570 დინარი ... 3570 დინარი ... 570 დინარი
... 3570 დინარი	მოჰამედ-ალი 3570 დინარი ხან-აჰმედი 3570 დინარი მორად-ჯანი 3570 დინარი
... 3570 დინარი	მოჰამედ ზამანი 3570 დინარი ... 3570 დინარი
ხან-აჰმედი 3570 დინარი	მეჭდი-ყული 3570 დინარი ... 3570 დინარი ... 3570 დინარი
მირ-აჰმედი 3570 დინარი	თაჰმასბი 3570 დინარი მორად-ჯანი 3570 დინარი ხიზრი 3570 დინარი

¹ 1668 წ. იენისის 11 — იელისის 10 ჩვ. წ.

აგაზი 3570 ლინარი	მოჰამედ ზამანი 3570 ლინარი	აჰმედ-ალი 3570 ლინარი 3570 ლინარი
აჰმედ-ჯანი 3570 ლინარი	თ ე თ რ ი	იმამვერდი 3570 ლინარი	თ ე თ რ ი

წესის მიხედვით დადგენილი იქნა მათ ყოველწლიურ ჯამაგირად და სარგოდ, რათა გლეხებმა იმ წესით, რომელიც დადგენილი და ჩვეულებრივ ხმარებული იყო, და [როგორც] მათ შორის განაწილებული იქნა [გადასახადები], დამტკიცებულად იცნონ და წლითი-წლამდე გადასცენ ხოლმე და არ შეუჩირონ, რათა ის, რაც ხსენებული სამსახურისათვის საჭირო იქნება, გააკეთონ, არას გზით დანაშაული არ ჩაიდინონ. ხსენებული ველაიეთის მმართველები და მოხელეები, განსაკუთრებით აღნიშნული ციხეების ციხისთავი, არ შეეხონ ამ ფულს და ბრძანებისა და კანონის საწინააღმდეგოდ [არაფერი] მოსთხოვონ. შემდეგ, მეზღვაურმა თანრივერმიშმა და გუგარ-ჩინლიყის ციხის სხვა მუშებმა და მცველებმა მოგვახსენეს, რომ ხსენებული ფარვანი დაიკარგა და ითხოვეს ფარვანის პირი (დუბლიკატი). ფარვანი-დუბლიკატი გამოცემული იქნა 1105 წლის შავალის თვის¹ თარიღით და ძალაშია.

ამის საფუძველზე ჩვენ დავადგინეთ, რომ თუ განცხადებული მართალი იქნება, მაღალადგილოვანი სპასალარის ნაიბი და ურმიის ოლქის და აგშარის მმართველი და ხსენებული კურთხეული ციხის უფროსები და მეციხოვნენი ამიერიდან უკანონო ვალდებულებებით ბეგარისა და სხვ. სახით ხსენებული კურთხეული ციხის მეზღვაურებს ნუ შეაფიქროებენ და საშუალება მისცენ, რომ [გასული] წლების წესის თანახმად ყველა გუგარ-ჩინლიყის კურთხეულ ციხეში სამსახურით იყვნენ დასაქმებული და, როგორც აზერბაიჯანის წინანდელმა ვაზირმა, განსვენებულმა მირზა თაჰერმა დაადასტურა, ძალით ნუ აწარმოებენ ხენა-თესვას იმ სოფლებსა და მიწებში, რომელიც მათ აქვთ, და თუ სურთ, რომ საჭირო რაოდენობით დასთესონ პური საჭმელად და ქერი ცხენებისათვის, მათი თანხმობით დასთესონ და ხსენებულთ კანონიერი მალი და ბაჰრა მისცენ, რათა შეეძლოთ დამშვიდებულად იღვაწონ თავის სამსახურში. თავის მოვალეობად აღიარონ [ამის შესრულება]. დაიწერა 1123 წლის რაბი' I თვეს.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. Pd, საბ. 444. დედანი, ზომა: 116₈×22. დაწერილია სქელი მოყვითალო ქაღალდის ორ კეფზე მომსხვილო ნასთალიკით. ტექსტის თავზე დასმულია შაჰის დიდი მრგვალი ბეჭედი, რომლის შუაგულში წარწერილია: **آبادشاه و لایة حسین**; „სიწმინდის მეფის მონა ჰუსეინი“, ხოლო ამ წარწერის გარშემო შიიტების 12 იმამის სახელებია გამოყვანილი. მეორე მხარეზე ექვსი სარგვისტრაციო ბეჭედი და აღნიშვნა არის მოთავსებული. საბუთის მარჯვენა აშია ყვავილოვანი ორნამენტით არის მოხატული,

¹ 1694 წ. მაისის 26—ივნისის 23.

1712 წ. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულემა ელიზბარ-ბეგისათვის ჩამორთ-
მეული მამულის ზაზა-ბეგისა და ალი-ყული-ბეგის შვილებისათვის დაბრუ-
ნების შესახებ

محل مهرشريف
سلطان حسين

حكم جهانمطاع شد آنکه چون قبل ازین مقرر شده بود که املاک پدری
لو[ار]صاب یکرا با املاکی که لوارصاب بیک مزبور از زازا بیک گرفته از
تصرف او انتزاع و بتصرف زازا بیک مشار الیه دهد و بنابر آنکه ثانی الحال مقرب
الحضرة جلودارباشی سرکار خاصه شریفه و زازا بیک مومی الیه و غیرهما عرض
نموده بودند که برضا و رغبت خود املاک پدری لوارصاب بیک مزبور را باو
کذاشته اند که مقرر گردد که لوارصاب بیک مذکور من بعد بهیچوجه من الوجوه
مدخل در ملک صدکوری و توابع که پیوسته در تصرف علیقلی بیک ولد زال
بیک اوال اغلی بوده و لوارصاب بیک مزبور ارادهٔ تصرف در آنها دارد ننموده بتصرف
زازا بیک مشار الیه و سایر اولاد زال بیک دهند حسب الرقم اشرف بعهدہ نیابت و
رفعت و معالی پناه عزت و عوالی دستکاه خلف السلاطین العظام نظاما للنیابه و الرفعة
و المعالی وقتان میرزای نایب والی کرجستان کارتیل مقرر² شده بود که بشرح فوق
معمول گردانیده نکذارد که لوارصاب مزبور دخل در املاک مذکوره نماید و درینوقت
زازا بیک مشار الیه استدعای رقم تاکید در آتباب نمود بنابرین مقرر فرمودیم که
خلف السلاطین العظام مومی الیه و نایب او ملک ساروقبلان و صدگری و توابع را
که پیوسته در تصرف علیقلی بیک مزبور بوده بتصرف زازا بیک و اولاد علیقلی
بیک مزبور داده نصف املاک مذکور را بزازا بیک و نصف دیگر را باولاد
علیقلی بیک مشار الیهما و اولادی که از ایشان بهمرسد بطنا بعد بطن مخصوص
دانسته احدی را در آنها دخیل و سهم ندانند و نکذارند که لو[ار]صاب مزبور و
غیره من بعد در املاک مزبور که مخصوص ایشان فرموده ایم دخل و تصرف نمایند در
منع لوارصاب مزبور... ذیحجة الحرام سنه ۱۱۲۴

¹ წერია: رعیت

² წერია: مقتر

სულთან ჰუსეინის დიდებული ბეჭდის ადგილი

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე, რომ ამას წინათ დადგენილი იყო, რომ ლუარსაბ-ბეგის მამისეული მამული იმ მამულთან ერთად, რომელიც ხსენებულმა ლუარსაბმა ზაზა-ბეგს წაართვა, მას ჩამოართვან და ხსენებულ ზაზა-ბეგს მისცენ სამფლობელოდ, იმის გამო, რომ ხელმწიფის დაახლოებულმა პირმა, შაჰის საკუთარი ხაზინის (სერქარე ხასეაე შერიფე) ჯილავდარაბაშიმ და ხსენებულმა ზაზა-ბეგმა და სხვ. მოგვახსენეს, რომ თავის სურვილით და ნებით დაუტოვეს ხსენებულ ლუარსაბ-ბეგს მისი მამისეული მამული. და დადგენილი უნდა იქნეს, რომ ხსენებული ლუარსაბ-ბეგი არავითარი მიზეზით არ უნდა შევიდეს სადგურისა და მასზე დამოკიდებული ადგილების მამულში, რომელიც ყოველთვის ზაზა-ბეგ ავალიშვილის ძის ალიყული-ბეგის მფლობელობაში იყო და რომლის დასაკუთრების განზრახვა აქვს ხსენებულ ლუარსაბ-ბეგს. [ეს ადგილები] ხსენებულ ზაზა-ბეგს და ზაზა-ბეგის სხვა შვილებს მისცენ. ნაიბობისა, სიმაღლისა და სიდიადის საფარველს, ძლევამოსილებისა და აღმატებულების მომწესრიგებელს ქართლის საქართველოს ვალის მოადგილეს (ნაიბს)¹ უკეთილშობილესი რაყამის თანახმად დაევალა, რომ ზემოთ აღწერილის მიხედვით იმოქმედოს და არ დაუშვას, რომ ხსენებული ლუარსაბი შევიდეს აღნიშნულ მამულებში. ამჟამად ხსენებულმა ზაზა-ბეგმა ითხოვა ამის დამადასტურებელი რაყამის გამოცემა.

ამის გამო ჩვენ დავადგინეთ, რომ დიდებული ხელმწიფეების ხსენებულმა მემკვიდრემ და მისმა მოადგილემ (ნაიბმა) სარუ-ყაფლანის მამული (მულქი) და სადგური, მასზე დამოკიდებული ადგილებით, რომელიც ყოველთვის ხსენებული ალი ყული-ბეგის მფლობელობაში იყო, მისცენ სამფლობელოდ ზაზა-ბეგს და ხსენებული ალი ყული-ბეგის შვილებს, აღნიშნული მამულების ნახევარი ზაზა-ბეგს და მეორე ნახევარი ალი ყული-ბეგის შვილებს. ხსენებულებმა და იმ შვილებმა, რომლებიც ამჟამად სახეზე არიან, თაობიდან თაობაში [თავის] საკუთრებად იცნონ [ეს მამული], არავინ არ მიიღონ ამხანაგად და მონაწილედ და არ დაუშვან, რომ ხსენებული ლუარსაბი და სხვები ამიერიდან შევიდნენ და დაეუფლონ იმ მამულს (ამლაქ), რომელიც მათ (ზაზა-ბეგის და ალი ყული-ბეგის შვილების) საკუთრებად ვბრძანეთ. 1124 წ. ზულჰიჯას თვეს.

ცსსა, ფონ, 1450, წ. 57, საბ. 93. პირი, გადაწერილი უზენაესი მართებლობის ბრძანებით XIX საუკ. დასაწყისს. საბუთის ტექსტის ბოლოში მიწერილია: **المشاهفة العلية العلية بنا على ذلك** «უმაღლესი ზეპირი ბრძანების თანახმად. სამი სტრიქონი გაფუჭებული იყო, არ იკითხება და გაუგებარი დარჩა. შაჰ-ყუსლის ბეჭდის ადგილი». შემდეგ მოსდევს საბუთის პირის გადმოღების დროის მინაწერი ქართველი მდივნისა: «ეს წიგნი მამულებისა არის, ლუარსაბ რომ ჰსდაეგებია ზაზა ბეგს და უსენი ყენთან წასულა. ზაზა-ბეგ იქილამ ფარვანი მოუტანია ვახტანგ მეფესთან ყენის ბრძანებით და თავის სიმართლით ისევ მისცემია თავის მამულები ზაზა-ბეგს ვახთანგ მეფისაგან. ოთხმოცდაათის წლის დაწერილი არის ეს ფარვანი».

¹ ქართლის მეფე ვახტანგ VI.

1713 წ. ივლისის 24—აგვისტოს 22. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება ჰათემის შვილის სეფიხან-ბეგის, მისი გარდაცვლილი ძმის ჩელების ნაცვლად შაჰის სარქრის ღულამების რიგებში მიღების და მისთვის ჯამაგირად ექვსი თავრიზული თუმნის დანიშვნის შესახებ

هو

از ابتدا هفتماهه بیلان ئیل صفيخان بيك ولد حاتم در عوض چلبی برادر خود که متوفی شده در سلك غلامان سرکار خاصه شريفه تاين رفعت و معالی پناه علمردان بيك يوزباشی منتظم و مبلغ شش تومان تبریزی¹ مواجب همساله و طلب دفتري معوض عنه مزبور بقید همه ساله در وجه مشار اليه شفقت و مرحمت فرموده ارزانی داشتیم مستوفيان عظام کرام دیوان اعلى رقم اینعطيه را در دفاتر خلود ثبت و از شایبه تغیر و تبدیل مصون و محروس دانسته از تاریخ مزبور در باب همساله پروانجه مطاعه اشرف بقیود لازمه و شروع مقررہ مسوده نموده در عهده شناسند
تحریرا فی شهر رجب المرجب سنه ۱۱۲۵

გველის წელიწადის შვიდთვეობის დასაწყისიდან სეფიხან-ბეგი, ჰათემის შვილი, თავის ძმის ჩელების ნაცვლად, რომელიც გარდაიცვალა, [შაჰის სა-კუთარი] სარქრის ღულამების რიგებში ჩაგრიცხეთ სიმაღლისა და აღმატებუ-ლების საფარველის ალი მერდან-ბეგ უზბაშის ხელქვეითად და ყოველ წლიურ ჯამაგირად ვუწყალობეთ და ვუმოძეთ ჰამასალას წესის თანახმად ექვსი თავ-რიზული თუმნის თანხა და რაც დავთრის მიხედვით ერგებოდა ხსენებულს.

უმალღესი დივანის კეთილშობილი, დიდებული მუსტოფები ამ ბოძებუ-ლების სიგელს სამარადისო დავთრებში შეიტანენ და შეცვისა და გადასხვა-ფერების მანკისაგან დაცულად და დაფარულად იცნობენ. ხსენებული თარიღი-დან ჰამასალას შესახებ დასწერონ საჭირო განმარტებით და აღნიშვნებით უკეთილშობილესი ფარვანი, რომელსაც დემორჩილება [ქვეყნიერება], და თავის მოვალეობად აღიარონ [ამის შესრულება]. დაიწერა 1125 წ. რაჯაბ-ალ-მორაჯაბის თვის.

ცსსა, ფონ. 1452, საბ. 24, დედანი, ზომა: 43×18₄ სმ. დაწერი-ლია თეთრ ქაღალდზე შექასტეს ხელით. ტექსტის თავზე დასმულია ოთხკუთხი, გუმბათიანი ბეჭედი, რომელსაც შემდეგი წარწერები აქვს:

1. ۱۱۱۲ حسین شاه ولایت

¹ ეს თანხა აღნიშნულია აგრეთვე სიაცით სტრიქონს ზემოთ.

1112“. 2. ამის გარშემო: **مهر مسود دیوان اعلى** „მაღალი დივანის შტამ-მართვის ბეჭედი“. უკანა მხარეზე საბუთს დაკრული აქვს სიმაგრისათვის ლურჯი და თეთრი ქაღალდის ზოლები. ამავე გვერდის მარცხენა მხარეზე დასმულია ოვალური ბეჭედი შემდეგი წარწერით:

1124 **لا اله الا الله الملك الحق المبين** „არა არს ღმერთი, გარდა ალლაჰისა, ნათელი ქეშმარიტების მეფისა. მონა მისი ფათჰალი. 1124“. ბეჭდის ქვეშ მცირე თოღრაა გამოყვანილი.

საბუთს უკანა მხარეზე შემდეგი აღნიშვნები და ბეჭდები აქვს (მარჯვნიდან მარცხნივ): 1. **ثبت دفتر خالص شد** „ჩაიწერა ხალესის დავთარში“. უზის მცირე ოთხკუთხი ბეჭედი გაურკვეველი წარწერით. 2. **ثبت دفتر سرخط... شد** „ჩაიწერა... სარხათის დავთარში“. მცირე ოთხკუთხი ბეჭედი გაურკვეველი წარწერით. 3. **ثبت دفتر توجیه دیوان اعلى شد** „ჩაიწერა მაღალი დივანის თოუჯიჰის დავთარში“. უზის ოვალური ბეჭედი წარწერით: **بنده آل محمد هاشم** „მოჰამედის ოჯახის მონა ჰაშემი“.

1713 წ. აგვისტოს 22 -- სექტემბრის 20. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი
გარდაცვლილი ძმის სამსახურში შემცვლელ სეფიზან-ბეგისათვის ყოველ-
წლიური ფაზაგ-რის დანიშვნის შესახებ

هو
الملك لله

فرمان همایون شد آنکه جماعت مذکوره ضمن از ابتدا^۱ هفتمائه^۱ بیلان ئیل
مبلغ دو تومان و نه هزار و سیصد و چهل دینار تبریزی^۱ نقد و مقدار دوست و چهل
و شش من جنس از بابت مالوجهات و وجوهات عن آنچه سابقاً بهمه سائۀ چلبی
بیک ولد حاتم تاین رفعت پناه علیمردان بیک یوزباشی غلامان مقرر بوده و متوفی
شده و باقیست در وجه مواجب همه سائۀ صفيخان بیک ولد حاتم تاین یوزباشی
مزبور که حسب الرقم اشرف از ابتدا^۱ هفتمائه^۱ بیلان ئیل در عوض چلبی بیک
مزبور برادر خود ملازم و مواجب همه سائۀ معوض عنه در وجه او شفقت شده و
از سرکار غلامان و اوارجۀ آذربایجان و ضابطه تصدیق نموده اند که معوض عنه
مشار الیه مبلغ شش تومان تبریزی^۱ مواجب و برینموجب

رعاي	مستاج
قريه ملك شاهلو تومان نخجوان	وجوه چوبان يكي نخجوان
تة	س
من ۲۴۶	
کندم جو	
۳۱ ۲۴۲	۳ تومان ۲۴۹۸ دینار
۶۸۴۲ دینار	

باسم جماعت مزبوره همه ساله داشته و بعد از آنکه متوفی شده بجهة ديوان ضبط
شده و باقیست حسب الظهر مقرر دانسته سال بسال از قرار تصدیق دفتر غلامان و
توجیه رسانند و از قرار قبض بخرج مجری داند و هرساله حکم مجدد طلب ندارند
و در عهده شناسند تحریرا فی شهر شعبان المعظم سنه ۱۱۲۵

¹ ეს თანხა სტრიქონს ზემოთ აღნიშნულია სიაცით. (3.)

ის (ღმერთი)
მეფეება ღვთისაა!

გამოვიდა უავგუსტოესი ფირმანი მასზე, რომ აქ მოხსენებულმა ჯგუფმა [უწყოდეს, რომ] გველის წლის შვიდთვეობის დასაწყისიდან ორი თუმნისა და სამი ათას სამას ორმოცი თავრიზული დინარის თანხა ფულად და ორას ორმოცდა ექვსი ბათმანი პური მალუჯათისა და ვოჯუჰათის ანგარიშში, იქიდან, რაც წინათ სიმაღლის საფარველის ღულამების უზბაშის ალი მერდან-ბეგის ხელქვეითის ჰათემის შვილს ჩელები-ბეგს ჰქონდა ჰამასალად დამტკიცებული, ხოლო ის გარდაიცვალა და [ეს თანხა გაუცემელი] რჩებოდა,—ყოველწლიურ ჯამაგირად დაუმტკიცდა სეფიხან-ბეგს, ხსენებული უზბაშის ხელქვეითის ჰათემის შვილს, რომელიც, უკეთილშობილესი რაყამის თანახმად, გველის წლის შვიდთვეობის დასაწყისიდან თავისი ძმის, ხსენებული ჩელები ბეგის ნაცვლად [მსახურობდა] მულაზიმად და ყოველწლიური ჯამაგირი ეწყალობა. აზერბაიჯანის ღულამების სარქრიდან, ავარეჯედან და ზაბეთედან დაამოწმეს, რომ ხსენებულს ჰქონდა აღნიშნული ჯგუფის სახელით ექვსი თავრიზული თუმანი ჯამაგირად, ასეთი სახით:

თუმან-ნახჩევანის სოფელ მელიქ-შაჰლუს გლეხები

ნაღდი ფულით	საქონლით		ნახჩევნის ჩობანბეგის
	246 ბათმანი		ფულის იჯარადარი
	ხორბალი	ქერი	
6842 დინარი	242	31	2 თუმანი 2498 დინარი

დი მისი გარდაცვალების შემდეგ [ეს ფული] დაკავებული იქნა დივანისათვის და რჩება [გაუცემელი. საბუთის] „ზურგზე“ აღნიშნულის თანახმად დამტკიცებულად იცნონ [ეს], წლითი წლამდე გადასცენ ხოლმე [ეს თანხა] მას ღულამების და თოჯიჯის დავთრის [მიერ] დადასტურების თანახმად და ხელწერილის საფუძველზე ხარჯებში გატარებულად იცნონ. ყოველ წელიწადს ახალ ბრძანებულებას ნუ მოითხოვენ და თავის მოვალეობად აღიარონ [ამის შესრულება]. დაიწერა 1125 წ. დიდებული შა'ბანის თვეს.

ცსა, ფონ. 1452, საბ. 27. დედანი, ზომა: 49×19⁵ სმ. დაწერილია ლამაზი ნასთალიკით თეთრ (გაყვითლებულ) ქაღალდზე. ტექსტის თავზე ზის შაჰის დიდი მრგვალი ბეჭედი წარწერით შუაში: شاه شاه ۱۱۱۶ ولايت حسين. „სიწმინდის მეფის მონა ჰუსეინი. 1116“, ამის გარშემო კი 12 იმამის სახელებია მოტანილი.

საბუთის უკანა მხარეზე შემდეგი ბეჭდები და მინაწერებია მოთავსებული: از قرار رقم مبارک اشرف اقدس ارفع همايون اعلى که اصل نزد مودی است سواد بجهت سند در دفتر ضابطه¹ همايون اعلى مضبوط است بيضه „თანახმად მისი უავგუსტოესობის კურთხეული, უკეთილშობილესი, უწმინდესი, უმაღლესი რაყამისა, რომლის დედანი გადამხდელთან არის, პირი საბუთად არის ჩაწერილი ზაბეთეს უავგუსტოეს დავთარში“. ამის ქვეშ მოთავსებულია ე'თემად-უდ-დოვლეს თოღრა და ოვალური ბეჭედი გაურკვეველი წარწერით. მის მარცხნივ ოვა-

¹ წაკითხვა სათუთა.

ლური ბეჭედი დასმული წარწერით: لا اله الا الله الملك الحق المبين „არა არს ღმერთი, გარდა ალლაჰისა, ნათელი ჭეშმარი-
ტების მეუფისა. მონა მისი ფათჰ ალი“. ქვეშ ამ ბეჭედს უზის რთუ-
ლად ნაწერი თოღრა.

საბუთის უკანა მხარის შუა წელზე ხუთი სარეგისტრაციო ბეჭედი
ზის. ამავე მხარეზე შემდეგი ანგარიშგზია მოტანილი:

6 تومان ... دینار
5 تومان 8560 دینار
...
...

تومان 2 9760 دینار
من 246 جنه

مستاجر رجایر
وجوه چوبانیکی نخجوان عن رسد قریه ملک شاهلو تومان نخجوان
همه ساله چلبی بیک معوض عنه که تکه جنه من
باقیت 7842 2651 246 من
جو کندم
503 ...

2 تومان 2498 دینار

5 თუმანი 8560 დინარი.
6 თუმანი ... დინარი

ნაღდით 2 თუმ. 9640 დინ.
საქონლით 246 ბათმანი

ნახჩევნის ჩობანბეგის ფულის იჯა-
რადარი. ჩეღებ-ბეგის ჰამასალას
წილიდან, რომელიც დარჩენილია
2 თუმანი 2498 დინარი

თუმანე-ნახჩევანის სოფელ მელიქ-
შაჰლუს გლეხები
ნაღდით 6842 დინ.
საქონლით 5651, 246 ბათმანი
ხორბალი ქერი
... 503

1718 წ. აგვისტოს 23—სექტემბრის 20. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება კათალიკოსისათვის საეკლესიო მამულების დაბრუნებისა და ძველი წესისამებრ მისადმი სათანადო პატივისცემით მოპყრობის შესახებ

حکم جهانمطاع شد آنکه نایب والی کرجستان کارتیل بشفقت شاهانه سرافراز
 کشته بداند که درینوقت بعرض اقدس رسید که موقوفات متعلقه بگیسیاراکه داد وستد
 آن باکتله کوزان میبوده دیگران تصرف و دخل نموده کتله کوز را دخل نمیدهند
 و مردم قدس خلیل و روم که در سنوات سابقه وارد کرجستان میشده اند مهمات
 خود را باو رجوع نموده بعد از رفع رجوع بولایت خود مراجعت میکردند و
 الحال اکثر اجتماعات در کرجستان ساکن و صاحب خانه شده مطلق بکتله کوز رجوعی
 نمی نمایند و سکنای ایشان در آنولایت صلاح دولت روزافزون نیست و آن نیابت
 پناه نیز با وجود آنکه کتله کوز برادر بزرگ اوست احترامی که قبل ازین ولایه
 میکرده اند باو ننموده باعث بی استقلالی او گردیده نواب همایون مارا نظر بحقوق
 خدمات مرحومین شاهنواز خان و شاهقلی بیک نسبت بهمگی آن سلسله مرحمت و
 عنایت هست باید هر یک در امر خود مستقل بوده باتفاق آنچه صلاح دولت روز
 افزون است بعمل آورند چون بر مضمون رقم اشرف مطلع گردد لوازم مراعات
 مشار الیه را بعمل آورده هرگاه احدی دخل در موقوفات متعلقه باو نموده باشد رفع
 نموده بدستور سابق بتصرف مشار الیه دهد و سکنای مردم قدس خلیل و غیره هرگاه
 متضمن مصلحت دولت بیزوال نباشد ایشانرا روانه ولایت خود و در هر باب موافق
 معمول سابق منظور دارد و لوازم امر مزبوررا مخصوص کتله کوز مزبور دانسته
 چون اورا مرخص فرموده ایم که مطالب خودرا عرضه داشت پایه سریر اعلیٰ نموده
 پیشکشی که داشته باشد انفاذ نماید هرگاه اراده فرستادن پیشکش و عرض مطلبی
 داشته باشد آن نیابت پناه امداد و اعانتی که ضرور باشد بعمل آورد و بتوجهات
 پادشاهانه مستمال باشد تحریرا فی شهر شعبان المعظم سنه ۱۱۲۵

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე,
 რომ ხელმწიფური წყალობით განდიდებულმა ქართლის საქართველოს ვალის
 ნაიბმა¹ უწყოდეს, რომ ამჟამად მოხსენებული იქნა, რომ ეკლესიისათვის
 შეწირულ მამულებს, რომლის მართვა-გამგებლობა კათალიკოსებს ეკუთვნო-
 დით, სხვები დაუფლნენ, ერევიან [მათ საქმეებში] და კათალიკოსს არ უშე-

¹ ქართლის მეფე ვახტანგ VI.

ბენ მათში. იერუსალიმის და ურუმის ხალხი, რომელიც წინა წლებში ჩამოდიოდა საქართველოში, მას (კათალიკოსს) მიმართავდა ხოლმე თავის საქმეებზე და საკითხის გადაწყვეტის შემდეგ ბრუნდებოდა თავის ქვეყანაში. ახლა კი იმ ხალხის უმრავლესობა საქართველოში ცხოვრობს, სახლის პატრონები გამხდარან და უკვე აღარ მიმართავენ აუცილებლად კათალიკოსს [თავის საქმეებზე]. მათი დასახლება იმ ველაიეთში (საქართველოში) მიზანშეწონილი არ არის დღითი დღე მზარდი სახელმწიფოსთვის. ის ნაიბობის საფარველიც ისეთი პატივისცემით აღარ ეპყრობა კათალიკოსს, როგორც წინათ ეპყრობოდნენ მათ ვალიები, თუმცა კათალიკოსი მისი უფროსი ძმაა. ეს შეიქნა იმის მიზეზი, რომ მან (კათალიკოსმა) დაჰკარგა დამოუკიდებლობა. განსვენებული შაჰნავაზ-ხანისა¹ და შაჰყული-ბეგის² დამსახურების გამო, ჩვენი უავგუსტოესობა წყალობით ეპყრობა მთელს იმ სამეფო გვარს. საჭიროა, რომ ყველა დამოუკიდებელი იყოს თავის საქმეში და მოქმედებდეს ისე, როგორც სასარგებლო იქნება დღითი დღე მზარდი სახელმწიფოსათვის.

როცა [ვალის ნაიბი] გაიცნობს ამ უკეთილშობილესი რაყამის შინაარსს, სათანადო პატივისცემით მოეპყრას ხსენებულ [კათალიკოსს] და თუ ვინმე ჩაერია მის კუთვნილ საეკლესიო მამულების [საქმეებში], მოსპოს ეს და ძველი წესის თანახმად გადასცეს [მამული] ხსენებულის მფლობელობაში. თუ იერუსალიმის მცხოვრებთა და სხვ. ჩამოსახლება სასარგებლო არ იქნება სამარადისო სახელმწიფოსათვის, ისინი გაგზავნონ თავიანთ ქვეყანაში და ყოველმხრივ იმოქმედონ წინანდელი წესის თანახმად. ყველაფერი, რაც აღნიშნულ საქმეს ეხება, ხსენებული კათალიკოსის გამგებლობაში შემავალად უნდა იცნონ. რადგანაც ჩვენ ნება მივეცით მას, რომ თავის საქმეების შესახებ ჩვენ მოგვახსენოს, ფეშქაში, რომელიც ექნება, გადმოსცეს. თუ მან მოისურვა ფეშქაშისა და თხოვნის გამოგზავნა, იმ ნაიბობის საფარველმა (ვალის მოადგილემ) მას საჭირო დახმარება უნდა აღმოუჩინოს და ხელმწიფურ ყურადღებაში დარწმუნებული უნდა იყოს. დაიწერა 1125 წ. დიდებული შაჰანის თვის.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. Pd, საბ. 48. დედანი, ზომა: 64x28₆. დაწერილია თეთრ ქაღალდზე შექსთენარევი კარგი ნასთალიკით. ტექსტის თავზე ოქროს ვარაყითა და სხვადასხვა ფერებით შესრულებული ყვავილების სურათში ჩასმულ შაჰის ოთხკუთხ ბეჭედს შემდეგი წარწერა აქვს: **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ كَتَمْتَرِينَ كَبِ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ** „სახელითა ღვთისათა, მოწყალისა, შემწყყნარებელისა. მორწმუნეთა მბრძანებელის უკნინესი ძალი სულთან ჰუსეინი“. მეორე მხარეზე წარწერილია: **هو بالمشافهة العلية العاليه** „ის (ღმერთი). უმაღლესი ზებირი ბრძანების თანახმად“. ამის ქვეშ ზის ეთემბად-უდ-დოვლეს ოვალური ბეჭედი წარწერით: **لا اله الا الله الملك المبين عبد شاه قسلي** „არა არს ღმერთი, გარდა ალლაჰისა, ნათელი ჭეშმარიტების უფლისა. მონამისი შაჰყული“.

საბუთი მდიდრულად არის მოხატული. ტექსტის სტრიქონებს შუა ოქროს ვარაყის ზოლებია მიმოხნეული. მარჯვენა აშია ოქროს ვარაყის და წითელი, მწვანე და ლურჯი ფერებით შესრულებული ფოთ-

¹ მეფე ვახტანგ V.
² ქართლის მეფე ლევანი (1703—1709).

ლოვან-ყვავილოვანი ორნამენტით არის შემკული, რომელიც ასევე
ფერების სახეებით შემდგარ ჩარჩოებშია მოქცეული. ზემო აშიაზე ამავე
ფერებით და ოქროს ვარაყით ოთხი ვარდი, მწვანე ფოთლები, ლურ-
ჯი ყვავილები და ჭრელი პეპლებია დახატული. საბუთის ქაღალდს
შემოვლებული აქვს ყვითელი ქაღალდის ფართო აშია, რომელიც
აგრეთვე მოშავო ფერის ყვავილებით, ფოთლებით და პეპლებით არის
მოხატული.

საბუთს აქვს შემდეგი მინაწერი: „ქ. ბერძნებმა რომ სახლ-კარს
აშენებდნენ და დგომა და ტანება(?) დაიწყენ კ[ათალიკო]ზის წინა-
აღმდ[ე]გობა, იმის გაყრის რაყამია“.

1713 წ. აგვისტოს 23—ხექტემბრის 20. შამ-სულთან მუსენის ბრძანებულება რევაზ-ბეგ ვეჟილის შვილის ოთარ-ბეგის მამამისის ნაცვლად მსახურად დანიშვნისა და მისთვის ჯამაგირად ოცი თავრიზული თუმნის მიცემის შესახებ

هو

حکم جهانمطاع شد آنکه بنابر شفقت شاهانه در باره رفعت و معالی پناه اوتار بیک ولد ریواس بیک وکیل حسب الاستدعای عالیجاه والی کرجستان کاخت از ابتداء ششماهه بیلان نیل مشار الیه را در عوض والد ملازم و مبلغ بیست تومان تبریزی¹ مواجب و همه ساله که در وجه ریواس بیک مشار الیه مقرر بود بدستور در وجه رفعت و معالی پناه هومی الیه عنایت و مرحمت فرمودیم مستوفیان عظام کرام دیوان اعلی رقم اینعطیه را در دفاتر خلود ثبت نموده از شایبه تغیر و تبدیل مصون و محروض شناسند و در باب همه ساله پروانچه اشرف بقیود لازمه مسوده نمایند تحریرا فی شهر شعبان المعظم سنه ۱۱۲۵

ის (ღმერთი)

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, რომ რევაზ-ბეგ ვეჟილის შვილის ოთარ-ბეგის ხელმწიფური შეწყალების გამო, კახეთის საქართველოს ვალის თხოვნის თანახმად, გველის წელიწადის ექვსთვეობის დასაწყისიდან ხსენებული აღმატებულებისა და სიდიადის საფარველი [ოთარ-ბეგი] თავის მშობლის ნაცვლად დაენიშნეთ მსახურად და ჯამაგირად და ჰამასალად ვუწყალობეთ და ვუბოძეთ ოცი თავრიზული თუმნის თანხა, რაც ხსენებულ რევაზ-ბეგს ჰქონდა დამტკიცებული. მაღალი დივანის დიდებულმა მუსტაფებმა ამ ბოძებულების სიგელი სამარადისო დავთრებში ჩასწერონ, შეცვლისა და გადასხვაფერების მანკისაგან დაცულად და დაფარულად იცნონ და ჰამასალას შესახებ უკეთილშობილესი ფარვანი დასწერონ საჭირო აღნიშვნებით. დაიწერა 1125 წ. დიდებული შა'ბანის თვეს.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. Pd, საბ. 40. დედანი, ზომა: 52×22_გ. დაწერილია ნასთალიკით თხელ თეთრ ქაღალდზე. სპარსული ტექსტის თავზე დასმულია შაჰის ოთხკუთხი, გუმბათიანი ბეჭედი ქაღალდის მოხვეის გამო დაზიანებული შემდეგი წარწერით: بسم الله الرحمن الرحيم [کمبرین] کلب امیر[المومنین] سلطان [ح] سین ۱۱۲۵

¹ ეს თანხა სიყვით არის აღნიშნული სტრიქონს ზემოთ.

„სახელითა ღვთისათა, მოწყალისა, შემწყნარებელისა. მორწმუნეთა მბრძანებელის უკნინესი ძალღი სულთან ჰუსეინი 1125“. საბუთის ქალაქდს შემოვლებული აქვს ყვითელი ქალაქდის ჩარჩო. მთელი საბუთი მოხატულია ყვავილოვანი ორნამენტით. მეორე მხარეზე წარწერილია: هو بالمشافه العلية العلية „ის (ღმერთი). უმაღლესი ზეპირი ბრძანების თანახმად“. ამის ქვეშ დასმულია ოვალური ბეჭედი წარწერით: لا إله إلا الله الملك الحق المبين عبد الله شاه قلی „არა არს ღმერთი, ვარდა ალლაჰისა, ნათელი ქეშმარიტების მეუფისა. მონა მისი შაჰყული“. ამავე გვერდზე, მარჯვენა მხარის აშიაზე გაყოლებულია შემდეგი მინაწერები (მარჯვნიდან მარცხნივ): 1. ثبت دفتر ... شد „ჩაიწერა ... დავთარში“ 2. ثبت دفتر توحيد ديوان اعلى شد „ჩაიწერა მაღალი დივანის თოუჯიპის დავთარში“. 3. ثبت دفتر غلامان شد „ჩაიწერა ღულამების დავთარში“. ამ უკანასკნელი მინაწერის ქვეშ წერია: رسوم ... عاليه جاء ... قولر آقاسى ضبط ... صحیح „მაღალადგილოვანი ყულარალასის რუსუმი ...სწორია“. ამავე მხარის მეორე თავში მიწერილია: ثبت نمايند „ჩასწერონ“.

საბუთი გამოცემული იყო მ. ხუბუას წიგნში: „საქართვე. მუზეუმის ფირმანები და პოქმები“, № 28.

1713 წ. სექტემბრის 21 — ოქტომბრის 20. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულემა ზაზა-ბეგ ავალ-ოღლის (ავალიშვილის) ქართლის ეშიკადასიბაშიდ დანიშვნის შესახებ

بسم الله الرحمن الرحيم
 ۱۱۲۳ امير سلطان حسين

حکم جهانمطاع شد آنکه بنابر شفقت شاهانه و مرحمت پادشاهانه در باره رفعت و معالی پناه زبدة الاشباه و الاقران زازا بيگ اوالاغلی از ابتدا ششماهه بيلان ئيل اشيك آقاسی باشيکری ولايت کرجستان کارتيل را بمشار اليه مفوض و مرجوع فرموديم که چنانچه بايد و شايد بامر مذکور و لوازم آن قيام و اقدام نموده دقيقه فوت و فرو گذاشت ننمايد ولاه کرجستان کارتيل حسب المسطور مقرر دانسته مشار اليه را اشيك آقاسی باشی الكای مذکور دانند و لوازم امر مذکور را مخصوص او شناسند و بدون عرض بخدمت نواب همايون ما تغيير و تبديل بخدمت اشيك آقاسی باشيکری مشار اليه ندهند مستوفيان عظام کرام ديوان اعلى بنهج مقرر در دفاتر خاود عمل نمایند و از فرموده تخلف نورزند و آنچه بهر جهت در ازاء خدمت مذکور مقرر و معمول است مخصوص مشار اليه دانند تحريرا [فی شهر] رمضان سنه ۱۱۲۵

სახელითა ღვთისათა, მოწყალისა, შემწყნარებელისა
 ამირ სულთან ჰუსეინი.

გამოვიდა ბრძანებულემა, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე, რომ მსგავსთა და თანასწორთა შორის რჩეული ზაზა-ბეგ ავალიშვილის შეფუერი შეწყალებისა და ხელმწიფური შემწყნარების გამო, ჩვენ ჩავაბარეთ ხსენებულს გველის წლის ექვსთვეობის დასაწყისიდან ქართლის ველაიეთის ეშიკადასიბაშობა, რათა როგორც საჭიროა და ხამს იღეწოს ამ საქმეზე და ერთი წუთიც არ დაკარგოს და არ გააცდინოს. ქართლის ვალეობა, დაწერილის თანახმად გადაწყვეტილად იცნობენ რა ამას, ხსენებულ [ზაზა-ბეგს] აღნიშნულნი ოლქის ეშიკადასიბაში-დ აღიარებენ და ყველაფერს იმას, რაც ხსენებულნი საქმისათვის არის საჭირო, მის კუთვნილებად იცნობენ და ჩვენი უაღვსუტოესობისათვის მოხსენების გარეშე ხსენებულის ეშიკადასიბაშობის სამსახურს ნუ შეცვლიან და ნუ გადასხვავებენ. უმაღლესი დივანის დიდე-

ბულმა მუსტოფებმა დადგენილი სახით შეიტანონ [ეს] სამარადისო დავთ-
რებში, ნაბრძანებს წინააღმდეგობას ნუ გაუწევენ და ის, რაც აღნიშნული
სამსახურის საზღაურად არის დადგენილი, ხსენებულის კუთვნილებად იცნონ.
დაიწერა 1125 წ. კურთხეული რამაზანის [თვეს].

ცსსა, ფონ. 1450, წ. 57, საბ. 90. პირი, გადაწერილი უზენაესი
მმართველობის ბრძანებით XIX საუკ. დასაწყისის შექმნისთვის გაკ-
რული ნასთალიკით. ტექსტს უშუალოდ მოსდევს საბუთის დედნის
უკანა მხრიდან გადმოტანილი აღნიშვნები: 1. هو بالمسألة عليه العالم
„ის (ღმერთი). უმაღლესი ზეპირი ბრძანების თანახმად“. 2. ثبت ما بيننا
„ჩასწერონ [დაეთარში]“. იქვეა ნაჩვენები ელიფსური ფორმის ბეჭედი
წარწერით: لا اله الا الله الملك الحق المبين عبد الله صلى
ღმერთი, გარდი აღლაჰისა, ნათელი ქეშმარიტების მეუფისა. მონა მისი
შაჰ-ყული“. ბოლოში მიწერილია: „ეს წიგნი ეშვიკაღაბაშობისა არის
სრულიად ქართლისა“.

1718 წ. სექტემბრის 21—ოქტომბრის 20. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება, რომ ქართლის ეშიკაღასიბაში-ს ზაზა-ბეგ ავალიშვილს ნუ უცვლიან სათიულო ადგილებს და დაუტოვონ ის, რომელიც წინათ ჰქონდა დამტკიცებულია

محل مهر شریف
امیر سلطان حسین

حکم جهان مطاع شد آنکه چون درینوقت رفعت و معالی بناه زبده الاشتباه
زازا بیگ اوالاغلی اشیک آقاسی باشی کرجستان کارتیل بعرض رسانید که محال
مذکورہ ذیل بتیول مشار الیہ مقرر است
قریہ... قریہ... قریہ...

هر روز تغییر و تبدیل بان میدهند و هر مرتبه که تغییر داده میشود باید که مشارالیه
عرض نماید و بر طبق استدعای او بر قرار گردد و بدان سبب تشویش میکنند و
استدعا نمود که مقرر گردد که من بعد بهیچوجه تغییر و تبدیل بتیولات او داده
نشود و کماکان در وجه او بر قرار بوده باشد بنابر شفقت شاهانه در باره رفعت
و معالی بناه مومی الیه مقرر فرمودیم که آنچه بهر جهت از محال مذکورہ بتیول مشار الیه
مقرر شده و تغییر یافته باشد بدستور در وجه مشار الیه برقرار دانسته من بعد بهیچوجه
من الوجوه تغییر و تبدیل بمحال تیول مشار الیه بدون عرض مجدد بخدمت اشرف
ندهند و تیولات مزبورہ را کماکان در وجه او بر قرار دانند مستوفیان عظام کرام
دیوان اعلی حسب المسطور مقرر دانسته در دفاتر خلود عمل نمایند و من بعد تغییر
و تبدیل بمحال مذکورہ که بتیول مشار الیه مقرر است نداده در وجه مومی الیه کماکان
مقرر و بر قرار دانسته و هر ساله رقم مجدد طلب ندارند. تحریرا فی شهر رمضان
المبارک سنہ ۱۱۲۵

ამირ სულთან ჰუსეინის
კეთილშობილი ბეჭდის ადგილი.

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე, რომ ამჟამად სიმაღლისა და აღმატებულების საფარველმა, მსგავსთა [შორის] რჩეულმა ქართლის ეშიკაღასიბაშიმ ზაზა-ბეგ ავალიშვილმა (ავალ-ოღლიმ)

მოგვახსენა, რომ მას დამტკიცებული აქვს თიულად ქვემოთ მოხსენებული ადგილები¹:

სოფელი...

სოფელი...

სოფელი...

ყოველდღე ხსნიან და ცვლიან მას და ყოველთვის, როცა გამოიცვლება, ხსენებულმა [ზაზა-ბეგმა] არზა უნდა წარმოადგინოს და მისი თხოვნის თანახმად დაუმტკიცდება [ისევე თიული]. ამის გამო ის შეწუხებულია და ითხოვა, რომ დადგენილი იქნეს, რათა ამიერიდან მისი თიულები არ იქნეს გამოცვლილი და დარჩეს ისე, როგორც წინათ იყო დადგენილი.

სიმაღლისა და აღმატებულების ხსენებული საფარველისადმი ხელმწიფური წყალობის [მიპყრობის] გამო, ჩვენ დავადგინეთ, რომ ის, რაც რაიმე მიზეზით აღნიშნული ადგილებიდან ხსენებულის თიულად იყო დამტკიცებული და შეიცვალა, წესისამებრ მოხსენებული [ზაზა-ბეგისათვის] დამტკიცებულად იცნონ, ამიერიდან არავითარ შემთხვევაში არ მოხსნან და არ შესცვალონ ხსენებულის თიულის ადგილები მისი უწმინდესობისათვის (შაჰისთვის) ახალი თხოვნის წარდგენის გარეშე და აღნიშნული თიულები როგორც წინათ იყო, ისე აღიარონ მისთვის დამტკიცებულად. უმაღლესი დივანის დიდებული მუსტაფები, დაწერილის თანახმად დადგენილად იცნობენ რა[ამას], სამარადისო დავთრებში შეიტანენ და ამიერიდან არ შესცვლიან იმ ადგილებს, რომელიც თიულად არის დადგენილი ხსენებულისათვის, როგორც წინათ იყო, ისე დამტკიცებულად აღიარებენ და ყოველ წელს ახალ რაყამს ნუ მოითხოვენ. დაიწერა 1125 წ. კურთხეული რამაზანის თვეს.

ცსსა, ფონ. 1450, წ. 57, საბ. 90 პირი, გადაწერილი უზენაესი მართებლობის ბრძანებით XIX საუკ. დასაწყისის ცუდი შექასთენარევი ნასთალიკის ხელით. ტექსტს უშუალოდ მოსდევს საბუთის დედნის უკანა მხრიდან გადმოტანილი შემდეგი აღნიშვნები: 1. هو المشافاه العلية |ის (ღმერთი). უმაღლესი ზეპირი ბრძანების თანახმად". 2. ثبت نمايند "ჩასწერონ [დავთარში]". იქვე აღნიშნულია ბეჭედი: محل مهر شريف شاهتلى "შაჰ-ყულის კეთილშობილი ბეჭედის ადგილი". ბოლოში მიწერილია: "ქართლის ემიკალაბაშს ზაზა-ბეგს სამის სოფლის გამოსავალი და ყოველიფერი საქმე ჰპოძებია, რომელსაც ეს წიგნი აცხადებს შაი სულთან უსეინ ყენენისაგან საუკუნოდ".

¹ სამივე სოფლის სახელი მეტად გაურკვეველად არის დაწერილი და სრულებით არ იკითხება.

1714 წ. სექტემბრის 10—ოქტომბრის 9. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი რაშიდ-ბეგის ხელქვეითის ფაშლალისათვის კუთვნილი ჯამაგირის მიცემის შესახებ

[ჰო]

فرمان همایون شد آنکه جماعت مذکورہ ضمن [مقدار پنجاه] از بابت مالوجہات و وجوہات بشرحی کہ در تحت اسم ہریک نوشتہ شدہ در وجہ مواجب بارس ٹیل لغایت پیچی ٹیل فضلعلی ولد بندہ علی تاین محمد رشید بیک یوزباشی بلوک خلیل بیک مین باشی تبریزی¹ عوض آنچه از سرکار اوارجہ آذربایجان نوشتہ اند کہ مقدار پنجاه من جنس از بابت قریۃ² براس دزمار³ تنخواہ مواجب سنوات مزبورہ مومی آلیہ شدہ بود و در ثانی الحال باقی محل مزبور بر طبق عرض رعایا بتخفیف مقرر شدہ و وجہ مزبور باید عوض دادہ شود و از سرکار تفنکچی نوشتہ اند کہ طلب جہت موقوفی ندارد و در باب عدم وصول وجہ مزبور التزام بقید دیناری دو دینار نوشتہ و مقرر شدہ کہ عوض دادہ شود حسب الظہر مقرر دانستہ رسانند و از قرار قبض بخرج مجری دانند تحریراً فی شہر رمضان سنہ ۱۱۲۶

[ის(ღმერთი)].

გამოვიდა უავეგუსტოესი ფირმანი მასზე, რომ აქ მოხსენებულმა საზოგადოებამ (ჯამაათმა) [უნდა გადაიხადოს] ორმოცდაათი ...² მალუჯათისა და ვოჯუჰათის ანგარიშში ისე, როგორც თითოეული მათგანის სახელის ქვეშ წერია, ჯამაგირად ჯიქის წლიდან მაიმუნის წლამდე ჩათვლით, ბენდე აღის შვილის ფაშლალისათვის, რომელიც არის ხალილ-ბეგ თავერიზელი მინბაშის ბოლუქის უზბაშის მოჰამედ რაშიდ-ბეგის ხელქვეითი, იმის ნაცვლად, რომ აზერბაიჯანის ავარეჯეს სარქრიდან მოიწერეს, რომ ოდენობით 50 ბათმანი სურსათი სოფელ დიზმარის ბარას³ ანგარიშში აღნიშნული წლების ჯამაგირის „თანხად“ იყო დადგენილი ხსენებულისათვის. შემდეგში [გადასახადების] ნარჩენი ხსენებული ადგილისა გლეხების თხოვნის შესატყვისად შემცირებული იქნა და აღნიშნული ფული სამაგიეროდ უნდა იქნეს მიცემული. მეთოფეთა სარქრიდან მოიწერეს, რომ მოთხოვნილი [ფულია] გაცემის შეჩერებისათვის მიზეზი არ არსებობს. ხსენებული ფულის არმიღების შესახებ დაიწერა ვალდებულება ერთ დინარში ორი დინარის [გაცემის] შესახებ და დადგენილი იქნა, რომ გაციეს სანაცვლო. საბუთის „ზურგზე“ აღნიშნულის თანახმად

¹ წაკითხვა სათუთა

² რამდენიმე სიტყვა დაკარგულია ქაღალდის მოხვევის გამო.

³ წაკითხვა სათუთა.

დადგენილად იცნობენ რა [ამას], გადასცემენ [ჯამაგირს] და ხელწერილის საფუძველზე ხარჯებში გატარებულად მიიღებენ. დაიწერა 1126 წ. რამაზანის თვეში.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. Pd, საბ. 20. დედანი, ზომა: 37,5 X 16,5 სმ. დაწერილია მომსხვილო შექასთეთი თხელ თეთრ ქაღალდზე. ტექსტის პირველი სტრიქონის მეორე ნახევარი დაკარგულია ქაღალდის მოხვევის გამო. საბუთის მეორე მხარეზე რამდენიმე გაურკვეველი მინაწერი და რვა სარეგისტრაციო ბეჭედი მოთავსებული. საბუთის ტექსტი რამდენიმე ალაგას დაზიანებულია და ძნელად იკითხება.

1714 წ. დეკემბრის 8—1715 წ. იანვრის 6. შამსულთან ჰუსეინის ფირმანი აზერბაიჯანის ვაზირის სახელზე შაატა-ბეგის, მისი ძმის გურგინ-ბეგისა (გიორგისა) და რევან-ბეგისათვის დანიშნული ყოველწლიური ჯამაგირის გაცემის შესახებ

هو
الملك لله

فرمان همايون شد آنکه وزیر جلیل القدر آذربایجان از ابتداء لوی نیل مبلغ یازده تومان هفت هزار و یکصد و چهل دینار تبریزی¹ از بابت مالوجهات...² که از سرکار اوارجہ آذربایجان تصدیق نموده اند که بعثت رسد همهساله رفعت و معالی پناه بادادہ بیک کرچی باقیست در وجه مواجب همهساله رفعت پناه کرکین بیک برادر مشار الیه که از سرکار غلامان نوشته اند که حسب الرقم اشرف از ابتداء لوی نیل حسب الاستدعای عالی[ج]ه والی کرجستان کاخ مبلغ دوازده تومان تبریزی مواجب و همهساله که در وجه بادادہ بیک مزبور مقرر بوده در وجه مشار الیه شفقت و مواجب و همهساله ریواس بیک در وجه بادادہ بیک مذکور مقرر گردیده حسب الظہر مقرر دانسته سال بسال از قرار تصدیق عالیجاه والی کرجستان رسانند و از قرار قبض بخرج مجری داند و در عہدہ شناسند تحریراً فی شهر ذی حجة الحرام سنہ ۱۱۲۶

ის (ღმერთი)

მეუფება ღვთისაა!

გამოვიდა უავეგუსტოესი ფირმანი მასზე, რომ აზერბაიჯანის სახელოვანმა ვაზირმა [უწყოდეს, რომ] თევზის წლის დასაწყისიდან თავრიზული 11 თუმნისა და 7140 დინარის თანხა . . . მალუჯათის ანგარიშში, რომლის შესახებ აზერბაიჯანის ავარეჯეს სარქრიდან დაადასტურეს, რომ სიმაღლისა და აღმატებულების საფარველის შაატა-ბეგ ქართველის ჰამასალას წილისათვის რჩეზოდა [გაუცემელი], ხსენებულის ძმის, სიმაღლის საფარველის გიორგი-ბეგისათვის [იქნა დამტკიცებული]. ლულამების სარქრიდან მოიწერეს, რომ [ხელ-

¹ თანხა განმეორებულია სიყაით სტრიქონს ზემოთ.

² არ იკითხება ქალაღდის დაზიანების გამო.

მწიფის] უკეთილშობილესი რაყამის შესატყვისად, თევზის წლის დასაწყისიდან, კახეთის საქართველოს მალალადგილოვანი ვალის თხოვნის თანახმად, ჯამაგირისა და ჰამასალას თორმეტი თავრიზული თუმნის თანხა, რომელიც აღნიშნული პაატა-ბეგისათვის იყო დამტკიცებული, ხსენებულს ეწყალობა და რევაზ-ბეგის ჯამაგირი და ჰამასალა მოხსენებულ პაატა ბეგს დაუმტკიცდა. საბუთის „ზურგზე“ აღნიშნულის თანახმად დადგენილად იცნობენ რა ამას, წლითი წლამდე გადასცემენ საქართველოს ვალის დასტურის თანახმად, ხელწერილის საფუძველზე ხარჯებში გატარებულად მიიღებენ და თავის მოვალეობად აღიარებენ [ამის შესრულებას]. დაიწერა 1126 წლის ზულ ჰიჯჯა აღ-ჰარამის თვეს.

ცსსა, ფონ. 1452, საბ. 90. დედანი, ზომა: 57,5×24,5 სმ. დაწერილია შექასთენარევი ნასთალიკით თხელ თეთრ ქაღალდზე. უკანა მხარეზე ექვსი სარეგისტრაციო ბეჭედი დასმული და შემდეგი მინაწერია მოთავსებული (ორ ირიბ სტრიქონად მარცხენა მხარეზე):
 1. از قرار رقم مبارک اشرف اقدس ارفع همايون اعلى اصل نزد مودى
 დესი, უმადლესი რაყამის თანახმად, დედანი გადამხდელთან [არის], პირი... ზაბთშია“. 2. (აგრეთვე ორ ირიბ სტრიქონად მარჯვენა მხარეზე):
 هو از قرار سواد پروانچه مطاءه در دفتر جزو 4 آذربايجان
 «ის (ღმერთი). აზერბაიჯანის ნაწილის დავთრებში [ჩაწერილი] ფარვანის პირის თანახმად იქნა მიცემული „თანხა“. იქვე ჰორიზონტალურად მიწერილია სტრიქონები, რომლებშიც შეიძლება შემდეგი სიტყვები ამოვიკითხოთ.

... همه ساله عمل...
 که از ابتداء...
 11 تومان 20 دينار
 ضبط و در لوى نيل بهمه ساله عمل...
 (ირიბად) 7300 دينار تبريزى

ტექსტის თავზე ზის შაჰის დიდი მრგვალი ბეჭედი, რომელსაც შუაში აქვს შემდეგი წარწერა: 1112 هجرت شاه ولايت حسين...
 დის მეფის მონა ჰუსეინი 1112“, ხოლო ამის გარშემო 12 იმამის სახელებია ჩამოთვლილი. საბუთი მოხატულია ოქროსვარაყის ყვავილოვანი ორნამენტით. სტრიქონები ოქროს ვარაყის და ლურჯი ფერით შესრულებულ ჩარჩოებშია ჩასმული. შაჰის ბეჭედს შემოვლებული აქვს წრედ ოქროს ვარაყის და ლურჯი და წითელი ფერებით გამოყვანილი ორნამენტი. საბუთის ქაღალდს შემოვლებული ყვითელი ქაღალდის ზოლები უბრალო ფოთლოვან-ყვავილოვანი ორნამენტით არის მოხატული.

1 წაკითხვა სათუთა.

1714 №. dekabrın 8—1715 №. yanvarın 6. Şah-sultan Şahxanin fərman-
 rəvayət-əziz kəndin Şəhriyar otar-şəhriyarın əvvəlki fərman-
 Şahin-Şahin (Şahinşahin) şahşahinlərin fərman-şəhriyar
 otar-şəhriyarın əvvəlki fərman-şəhriyar

هو

الملك لله

فرمان همایون شد آنکه چون رفعت پناه اوتار بیک ولد ریواس بیک کرچی
 کاختی تاین عالیجاه والی کاخت بعرض رسانید که حسب الرقم اشرف در عوض والد
 ملازم و مواجب و همه ساله معوض عنه که مجملا باسم وزیر آذربایجان در وجه او
 مقرر بوده بمشار الیه شفقت شده و استدعا نموده که همهساله والد بجهت دیوان
 ضبط و عوض از بابت وجوه چوبانیکسی جماعت شمس الدینلو و تنباکوی تقسیمی
 زکم در وجه او مقرر شود و چون وجه استدعا داخل مبلغ بیست و یکهزار تومان
 و کسری رسد غلامان نیست همهساله معوض عنه او که داخل مبلغ مزبور و
 باقیست در عوض ضبط و من بعد بهمه ساله غلامان داده نشود و از سرکار غلامان
 و ضابطه و اوارجه آذربایجان عرض نموده اند که مشار الیه حسب الرقم اشرف از
 ابتداء ششماه بیلان ٹیل بر طبق عرض عالیجاه والی کرجستان کاخت در عوض
 والد در سلک غلامان سرکار خاصه شریفه منتظم و مبلغ بیست تومان تبریزی مواجب
 و همهساله والد که مجملا باسم وزیر آذربایجان مقرر بوده بمشار الیه شفقت گردیده
 و حقیقت وجوهی که بهمهساله استدعا نموده و همهساله والد که عرض کرده در
 عوض ضبط شود بموجبی است که در ذیل در تحت هر بابت نوشته شده و عالیجاه
 قوللراقاسی تجویز نموده

از بابت وجوه چوبانیکسی جماعت شمس الدینلو و غیره که بهمه ساله استدعا نموده

۲۰ تومان ۷۵۹ دینار

تنباکوی
 تقسیمی که بمبلغ ۲۰ تومان باینقید
 ابوابجمع حاکم آنجاست که حشیش
 تنباکورا از وزیر آذربایجان باز یافت

چوبانیکسی
 جماعت شمس الدینلو که بمبلغ ۲۶۵
 تومان ۸۲۶۱ دینار در دفتر جمع و
 از آن جمله مبلغ ۲۵۸ تومان ۳۶۳۹

დინარ ბეჰმე საღე ჰაკმ الكا² مزبورہ
 و عساكر منصوره مقرر و نیمه كه
 مبلغ ۸ تومان ۳۶۳۹ دینار بوده باشد
 باقیست
 و فی مابین قشون خود تقسیم و عوض
 از بابت مداخل نقدی خود بجهت
 دیوان بماند و از جمله وجه مزبور
 بعد از وضع آنچه بېههساله مقرر
 است مبلغ ذیل باقیست

۸ تومان ۳۶۳۹ دینار ۱۱ تومان ۷۱۲۰ دینار

عن رسد همهساله والد که مجملًا از بابت وجوهات ضبطی وزیر آذربایجان
 داشته و در عوض وجوهی که بېهه ساله استدعا نموده و داخل مبلغ بیست و
 یکهزار تومان همه ساله غلامان نیست میکندارد که بجهت دیوان ضبط شود
 ۱۹ تومان ۵۶۰۰ دینار

بنابراین از ابتدا^۱ یونت ئیل مبلغ نوزده تومان و پنجهزار و ششصد دینار تبریزی^۱
 از بابت وجوهات مزبوره بشرحی که در ضمن در تحت اسم هر یک نوشته شده
 بېههساله مشار الیه مقرر فرمودیم جماعه مزبوره سال بسال از قرار تصدیق عالیجاه
 والی رسانند و از قرار قبض بخرج مجری دانند مستوفیان عظام همهساله والد مشار
 الیه را در عوض وجوه مزبوره ضبط نموده من بعد بېههساله غلامان ندهند و در
 عهده شناسند تحریرا [فی شهر] ذی الحجّه الحرام سنه ۱۱۲۶

ის (ღმერთი)

მეუფება ღვთისაა!

გამოვიდა უაფგუსტოესი ფირმანი მასზე, რომ სიმაღლის საფარველმა
 ოთარ-ბეგმა, კახეთის მაღალადგილოვანი ვალის ხელქვეითის რევაზ-ბეგ კა-
 ხელი ქართველის შვილმა, მოგვახსენა, რომ უკეთილშობილესი რაყამის თანახ-
 მად, ის მამის ნაცვლად იყო მოლაზემად (მსახურად) და ჯამაგირი და ჰამა-
 სალა, რომელიც საერთო ჯამით აზერბაიჯანის ვაზირის სახელით მისთვის
 (მამისთვის) იყო დადგენილი, ხსენებულს (ოთარ-ბეგს) ეწყალობა. [მან] ითხო-
 ვა, რომ მამის ჰამასალა დივანს გადაეცეს და მის ნაცვლად შამს-ად-დინლუს
 საზოგადოების ჩობანბეგისა და ზაგემის გასანაწილებელი თამბაქოს ფულის
 ანგარიშში დაუმტკიცდეს მას (ჰამასალა).

რადგანაც მოთხოვნილი ფული არ შედის ღულამების წილის 21 ათასისა
 და მეტის თანხაში, [რევაზ-ბეგის] ჰამასალა, რომელიც ხსენებულ თანხაში შე-
 დის და [გაუცემელი] რჩება, სამაგიეროდ ჩამორთმეული იქნეს და ამიერიდან
 ღულამების ჰამასალად არ იქნეს გაცემული.

აზერბაიჯანის ღულამების სარქრიდან, ზაბეთედან და ავარეჯედან მო-
 გვახსენეს, რომ ხსენებული [ოთარ-ბეგი] უკეთილშობილესი რაყამის თანახმად,
 გველის წლის ექვსთვეობის დასაწყისიდან, კახეთის საქართველოს მაღალ-
 ადგილოვანი ვალის მოხსენების შესატყვისად ჩარიცხული იყო ხელმწიფის
 საკუთარი სარქრის ღულამების რიგებში მამის ნაცვლად და ოცი თავრიზული
 თუმნის თანხის ჯამაგირი და ჰამასალა მამისა, რომელიც საერთო თანხით

¹ იგივე თანხა განმეორებულია სიყვის ნიშნებით სტრიქონს ზემოთ.

აზერბაიჯანის ვაზირის სახელზე იყო დამტკიცებული, ხსენებულს ეწყალობა, ხოლო ნამდვილი არის იმ ფულებისა, რომელიც ჰამასალად ეთხოვა, და მამის ჰამასალისა, რომლის შესახებაც მოგვახსენა, [რომ ამის] ნაცვლად ჩამორთმეული იქნესო (ზაბთში იქნეს გადაცემულიო), ისეთია, როგორც ქვემოთ თითოული მუხლის ქვეშ წერია:

მამს-ად-დინლუს საზოგადოების ჩობანბეგისა და სხვ. იმ ფულის ანგარიშში, რომელიც ჰამასალად ითხოვა:

მამს ად-დინლუს საზოგადოების ჩობანბეგის ფული, რაც გადასახადების დაეთარშია შეტანილი 265 თუმნისა და 8261 დინარის თანხით, მთარიცხვები თანხა 258 თუმნისა და 3639 დინარისა ხსენებული ოლქის მმართველის ჰამასალად... თანხა 8 თუმნისა და 3639 დინარისა... რჩება.

8 თუმანი 3639 დინარი

გასანაწილებელი თამბაქო, 20 თუმნის თანხით იქაური მმართველის გადასახადების ჯამში არის ჩაწერილი, რათა ჰაშიში (თამბაქოს ხელი ფოთლები) აზერბაიჯანის ვაზირისაგან აიღოს და თავის ლაშქარს გაუნაწილოს. ამის სანაცვლოდ შემოსავალი ნაღდ ფულად დივანისათვის დარჩეს და ხსენებული ფული, საერთო თანხიდან გამოკლების შემდეგ, რაც ჰამასალად არის დამტკიცებული, ... რჩება.

11 თუმანი 7120 დინარი

მშობლის ჰამასალას წილიდან, რომელიც ჰქონდა საერთო ჯამით აზერბაიჯანის ვაზირის „ზაბთში“ მყოფი ფულის ანგარიშში, და იმ ფულის ნაცვლად, რომელიც ითხოვა ჰამასალად და [რომელიც] დულამების ჰამასალას 21 ათასი თუმნის თანხაში არ შედის, დაუშვებს, რომ დივანში [გადასაცემად] იქნეს ჩამორთმეული.

19 თუმანი 5600 დინარი

ამიტომ ცხენის წლის დასაწყისიდან 19 თავრიზული თუმნისა და 5600 დინარის თანხა ხსენებული ფულების ანგარიშში, როგორც აქ თითოეული სახელის ქვეშ წერია, ჩვენ დავუმტკიცეთ ხსენებულს ჰამასალად. ხსენებული საზოგადოება მაღალადგილოვანი ვალის დასტურის შესატყვისად ყოველ წელს გადასცემს [ამ თანხას ხსენებულს] და ხელწერილის თანახმად ხარჯებში გატარებულად იცნობა. დიდებული მუსტოფები, ხსენებულის მშობლის ჰამასალას აღნიშნული ფულის ნაცვლად ჩამორთმევენ რა, ამიერიდან დულამების ჰამასალად აღარ გასცემენ. თავის მოვალეობად აღიარებენ [ამის შესრულებას]. დაიწერა 1126 წ. ზულ-ჰიჯჯას თვეს.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ Pd, საბ. 19. დედანი, ზომა: 64₄ X 24₇ სმ. დაწერილია შექასთეთი თეთრ ქაღალდზე. ტექსტის თავზე დასმულია შაჰის მრგვალი ბეჭედი წარწერით (შუაში): **آباد شاه و ولایت حسین ۱۱۱۴** „სინწინდის მეფის მონა ჰუსეინი. 1114“. ამის გარშემო აშიაზე მოტანილია 12 იმამის სახელები. საბუთი მოხატულია ფოთლოვან-ყვავილოვანი ორნამენტით.

საბუთის მეორე მხარეზე შემდეგი მინაწერებია: ერთ თავში მიწერილია: **هو ثبت نمایند** „ის (ღმერთი). ჩასწერონ“ ამის გვერდით მარც-

ხნივ: اوتار بيك „ოთარ-ბეგი“. იქვე კუთხეშია მინაწერი, რომელშიც ირჩევა:... همه ساله محمد حسين... „...ქართველი... მოჰამედ ჰუსეინის ჰამასალა...“. ამავე უკანა მხარის შუა ნაწილი შემდეგ ანგარიშს უკავია:

هو
۱۹ تومان ۵۶۰۰ دینار
مقررا همه ساله

۱۹ تومان ۵۶۰۰ دینار

مستاج ر حاکم
وجوده چوبان بیکی جماعت شمس ز کم از بابت قیمت تنباکوی تقسیمه
الدینلو

۱۱ تومان ۱۹۶۱ دینار

۸ تومان ۳۶۳۹ دینار

ე. ი. „ის (ღმერთი).
19 თუმანი 5600 დინარი
ყოველ წელიწადს გარდაკვეთით

19 თუმანი 5600 დინარი

შემს-ად-დინლუს საზოგადოე- ზაგემის მმართველი გასანაწილე-
ბის ჩობანბეგის ფულის იჯარა- ბელი თამბაქოს ფასის ანგარიშში
დარი

8 თუმანი 3639 დინარი

11 თუმანი 1961 დინარი“.

1715 თებერვლის 6—მარტის 6. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება, რომ ქართლისა და კახეთის ვალიებმა (მეფეებმა) დაანებონ დომენტი კათალიკოსს ეკლესიისათვის შეწირული მამულები და არ დაუშვან, რომ ვინმემ არეგ-დარევა შეიტანოს მის საქმეებში

هو

حکم جهانمطاع شد آنکه رفعت و معالی پناه زبده الاشياء و الاقران دومندی کتله کوز بشفقت موفور شاهنشاهی معزز و مباحی بوده بدانند که عریضه که در اینوقت بدرگاه جهانیان امیدگاه فرستاده بعضی مراتب عرض نموده بود بنظر آفتاب اثر رسیده باعث ازدیاد مواد عنایت و مرحمت خسروانی در باره آن زبده الاشياء گردید مقرر فرمودیم که عالیجاهان ولایه کرجستان کارتیل و کاخ آن عمده الاقران را مستقل ساخته آنچه موافق دستور کرجستان از قطع و فصل امور و ضبط موقوفات کلیسیاها و غیره متعلق باو باشد باو گذاشته نگذارند که احدی در کار او اخلاص نماید آن زبده الاشياء بامور متعلقه بخود پرداخته بتوجهات خاطر خطیر اقدس مستظهر بوده باشد تحریرا فی شهر صفر المظفر سنه ۱۱۲۷

ის (ღმერთი)

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, რომ სინაღლისა და აღმატებულების საფარველმა, მსგავსთა და თანასწორთა შორის რჩეულმა დომენტი კათალიკოსმა, უხვი ხელმწიფური წყალობით პატივცემულმა და განდიდებულმა, უწყოდეს, რომ არზამ, რომელიც აღამიანთა იმედში—სასახლეში გამოუგზავნია ამჟამად და ზოგიერთი გარემოების შესახებ მოუხსენებია, [ჩვენს] მხისებრ მზერამდე მოაღწია და იმ მსგავსთა [შორის] რჩეულისადმი მეფური წყალობისა და კეთილგანწყობილების გამრავლების მიზეზი შეიქნა. დავადგინეთ, რომ ქართლისა და კახეთის საქართველოს მალაღადგლოვანმა ვალიებმა ის მსგავსთა საყრდენი (დომენტი კათალიკოსი) დამოუკიდებელი გახადონ და რაც ეკლესიისათვის შეწირული მამულების მართვის საქმეში საქართველოს წეს-ჩვეულების თანახმად მისი კუთვნილება იქნება, მას დაანებონ და არ დაუშვან, რომ ვინმემ არეგ-დარევა შეიტანოს მის საქმეებში. ის მსგავსთა [შორის] რჩეული შეუდგეს თავის საქმეებს და იმედი ჰქონდეს უწმინდესი აზრის (შაჰის) ყურადღებისა. დაიწერა 1127 წლის საფარის თვეს.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. Pd, საბ. 49. დედანი, ზომა: 51₅×26₅. დაწერილია შექასთენარევი ლამაზი ნასთალიკით მალალი ხარისხის თხელ თეთრ ქალაღზე. ტექსტის თავზე დასმული შაჰის

ოთხკუთხი გუმბათიანი ბეჭედი ჩასმულია ოქროს ვარაყითა და წითელი ფერით შესრულებულ მოხდენილ ყვავილოვან ორნამენტში. შაჰის ბეჭედს შემდეგი წარწერა აქვს: **بسم الله الرحمن الرحيم كتمرين كلب** 1124 «სახელითა ღვთისათა, მოწყალისა, შემწყნარებელისა! მართლმორწმუნეთა მბრძანებელის უკნინესი ძალღი სულთან ჰუსეინი. 1125». მდიდრულად არის შემკული ოქროს ვარაყისა და წითელ-შავი ფერებით დახატული ყვავილებით მარჯვენა აზია, რომელიც ოქროს ვარაყისა და წითელი და შავი ხაზებისაგან შემდგარ ჩარჩოებშია ჩასმული. ტექსტის არეც ოქროს ვარაყით არის შემკული. საბუთის ქაღალდს შემოვლებული აქვს მოყვითალო ფერის ქაღალდის ჩარჩო, რომელიც აგრეთვე მოხატულია ფოთლოვან-ყვავილოვანი ორნამენტით.

უკანა მხარეზე საბუთს წარწერილი აქვს: **هو بالمشافهه العليه العاليه** «უმაღლესი ზეპირი ბრძანების თანახმად». ამის ქვეშ დასმულია ეთემად-უდ-დოვლეს ოვალური ბეჭედი წარწერით: **لا اله الا الله الملك الحق المبين** «არა არს ღმერთი, გარდა ალლაჰისა, ნათელი ჭეშმარიტების მეუფისა»...

1719 წ. შანისის 20—ივნისის 18. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება აჰმედ-
ხან უცმისათვის გარდაკვეთილი ჯამაგირის მიცემის შესახებ

سواد من الاصل از شاه سلطان حسين من عنوان الكتاب باسم احمدخان اوسمی

بسم الله الرحمن الرحيم
کمترین کتب امیر المومنین
سلطان حسین

حکم جهانمطاع شد آنکه ایالت و شوکت پناه حشمت و جلالت دستگاه فخرالایة و الشوکه و الحشمه و الجلاله و الاقبال احمد خان اوسمی بشفقت شاهانه سرافراز کشته بداند که عریضه¹ که در باب عاید نشدن مقرری چهار ساله² خود که از وجوه نطق و نمک بادکوبه¹ مقرر بوده و استدعای آنکه مقرری او از وجوه انفادی الکای شیروان باسم عالیجاه بیگرییکی آنجا همهساله و مقرر شود که عالیجاه بیگرییکی مشار الیه مقرری سنوات آن ایالت و شوکت پناه را که عاید نشده از وجوه انفادی واصل او سازد نوشته² انفاد درگاه جهان پناه نموده بود بنظر آفتاباثر رسید موجب استدعا از ابتدا² تنکوز ایل وجه مقرری آن ایالت و شوکت پناه را باسم عالیجاه بیگرییکی الکای شیروان از وجوه² ضبطی الکای مزبور که به انفاذ خزانه عامره مقرر است همهساله مقرر فرمودیم که سال بسال نقد از عالیجاه مشار الیه بقبض خود باز یافت نماید و درین باب رقم اشرف علیحده نیز باسم عالیجاه بیگرییکی مزبور عز اصدار یافته که مقرری آن ایالت و شوکت پناه را از وجوه مذکوره مهمسازی و واصل ساخته موقوف ندارد و در باب مقرری سنوات آن ایالت و شوکت پناه نیز به عهده² عالیجاه بیگرییکی مزبور مقرر فرمودیم که به حقیقت رسیده آنچه از مقرری چهار ساله او عاید نشده باشد از وجوه انفادی مهمسازی آن ایالت و شوکت پناه نماید و در هر باب بتوجهات خاطر مبارک اشرف سرافراز و مستمال باشد تحریرا فی شهر رجب المرجب سنه ۱۱۳۱

¹ წებობა: بادკობე

² წებობა: وجهათ

შაჰ-სულთან ჰუსეინის [ფირმანის] დედნის პირი.

სახელითა ღვთისათა

მოწყალისა, შემწყნარებელისა!

მორწმუნეთა მბრძანებელის უკნინესი

ძალი სულთან ჰუსეინი.

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე, რომ მმართველობისა და დიდების საფარველმა, ბრწყინვალეებისა და მშვენიერების ძალამ; მმართველობის, დიდების, ბრწყინვალეებისა და ბედნიერების სიამაყემ აჰმედ-ხან უცმიმ, მეფური წყალობით განდიდებულმა უწყოდეს, რომ [შაჰის] მზისებრ მზერამდე მოაღწია არზამ, რომელიც მას (აჰმედ-ხანს) დაეწერა და ქვეყნის საფარველ სასახლეში გამოეგზავნა იმის შესახებ, რომ არ მიუღია თავისი ოთხი წლის ჯამაგირი (მუყარარარი), რომელიც ბაქოს ნავთისა და მარილის ფულიდან ჰქონდა დამტკიცებული, და თხოვნა, რომ მისი ჯამაგირი შირვანის ოლქის გადასაგზავნ ფულიდან იქაური ბეგლარბეგის სახელზე ჰამასალად [მიეცეს მას] და დადგენილ იქნეს, რომ ხსენებულმა მალაღდგილოვანმა ბეგლარბეგმა იმ მმართველობისა და დიდების საფარველის ჯამაგირი [გასული] წლებისათვის, რომელიც არ ყოფილა გადახდილი, გადასაგზავნ ფულიდან გადასცეს მას. წიგნმა, რომელიც ქვეყნის საფარველ სასახლეში გამოეგზავნა, [ხელმწიფის] მზისებრ მზერამდე მოაღწია. [მისი] თხოვნის თანახმად, ჩვენ დავადგინეთ, რომ იმ მმართველობისა და დიდების საფარველის ჯამაგირის ფული შირვანის ოლქის მალაღდგილოვანი ბეგლარბეგის სახელზე ხსენებული ოლქის ზაბთში [არსებული] ფულებიდან, რომელიც [სახელმწიფოს] აყვავებულ ხაზინაში გადასაცემად არის განკუთვნილი, ღორის წლის დასაწყისიდან ყოველ წელს ნაღდ ფულად აიღოს ჰამასალად თავისი ხელწერილით ხსენებულ მალაღდგილოვანისაგან. ამის შესახებ ცალკე უკეთილშობილესი რაყამიც იქნა გამოცემული ხსენებული მალაღდგილოვანის სახელზე, რომ იმ მმართველობისა და დიდების საფარველის ჯამაგირი აღნიშნულ ფულებიდან გადასცენ და არ შეუწყვიტონ. აგრეთვე იმ მმართველობისა და დიდების საფარველის ჯამაგირის შესახებ [გასული] წლებისათვის, ჩვენ დავავალეთ მალაღდგილოვან ბეგლარბეგს, რომ გამოიკლიოს სინამდვილე და, რაც გადაცემული არ იქნება მისი ოთხი წლის ჯამაგირიდან, მისცეს იმ მმართველობისა და დიდების საფარველს გადასაგზავნ თანხებიდან. ყოველმხრივ ამოღებული და დაიმედებული იყოს უწმინდესი, კურთხეული აზრის (შაჰის) [მისადმი] კეთილგანწყობილებით. დაიწერა 1131 წ. რაჯაბ აღ-მურაჯაბის თვეს.

ცსსა, ფონ. 1452, საბ. 60. პირი, გადაწერილი ევროპულ თეთრ ქაღალდზე ნასთალიკით და სხვა პირებთან ერთად აკინძული ცალკე დავთარში.

1721 წ. იანვრის 30—თებერვლის 27. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება
 აჰმედ-ხან უცმისადმი შირვანის ოლქის მმართველობის ჰუსეინ-ხან ბეგისა-
 თვის ჩაბარების შესახებ

سواد الاصل از شاه سلطان حسين من عنوان الكتاب باسم احمدخان اوسمی

بسم الله الرحمن الرحيم
 كمتريں كلب اميرالمؤمنين
 سلطان حسين

حکم جهان مطاع شد آنکه ایالت و شوکت پناه حشمت و جلالت دستکاه فخر
 الایالة و الشوکه و الحشمة و الاقبال احمد خان اوسمی بشفقت شاهانه سرافراز کشته
 و بهمه ابواب بتوجهات خاطر خطیر اقدس مستظهر و مستمال بوده بدانند که مدتست
 که عرایض آن ایالت و شوکت پناه بنظر آفتاب اثر نمیرسد و مطالب خودرا معروض
 قوائم سریر اعلا نه نموده معلوم رای جهان آرا نیست که فتحعلی بیگ بهرام که بعضی
 امور در خدمت اشرف بان ایالت و شوکت پناه اسناد میداد عرایض اورا بنظر مبارک
 انور نرسانیده یا آنکه جهة دیگر داشته چون ایالت و شوکت پناه و ابا و اجداد [ا] و
 همیشه درین دودمان ولایت نشان خدمات و بندگیها نموده اند و تقاب همایون مارا
 کمال شفقت بان ایالت پناه هست اورا در کمال اخلاص و بنده کی میدانیم می باید
 درینوقت که ایالت الکای شیروان را بعالیجاه امیر الامراء الاعظم حسین خان بیگ
 بیکر بکی سابق آنجا مقوض فرموده ایم باز آنچه لازمه اخلاص و بنده کی و خدمت
 است بعمل آورده بصلاح و صوابدید بکدیگر خدمات شایسته بتقدیم رسانند و مطالب
 خودرا بوساطت عالیجاه مشار الیه بعرض اقدس رسانند که بانجاح مقرون فرمایم و حسن
 خدمت و جانفشانی خودرا بیش از پیش بمنصه ظهور رسانند و خودرا مورد انواع
 نوازشات خسروانه گردانند و بتوجهات پادشاهانه مستمال و امیدوار بوده باشد تحریرا
 [فی شهر] ربیع الثاني سنه ۱۱۳۳

შაჰ-სულთან ჰუსეინის [ფირმანის] დედნის პირი აჰმედ-ხან უცმის-
სახელზე [გაცემული]

სახელითა ღვთისათა,
მოწყალისა, შემწყნარებლისა!
მართლმორწმუნეთა მბრძანებელის
უკნიესი ძალის სულთან
ჰუსეინი

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე, რომ მმართველობისა და დიდების საფარველმა, დიდებულებისა და სიდიადის ძალამ; მმართველობის, დიდების და ბედნიერების პატივმა აჰმედ-ხან უცმის, ხელმწიფური წყალობით განდიდებულმა და უწყინდესი, კეთილშობილი აზრის (შაჰის) კეთილგანწყობილებით დაიმედებულმა და დამშვიდებულმა, უწყოდეს, რომ დიდი ხანია იმ მმართველობისა და დიდების საფარველისაგან (აჰმედ-ხანისაგან) აღარ მოდის არზები (მოხსენებები) და მაღალი ტახტისათვის არ წარმოუდგენია [მას] თავისი სურვილები—თხოვნები. ქვეყნის დამამშვიდებელი აზრისათვის (შაჰისათვის) გარკვეული არ არის, რომ ფათჰალი-ბეგ ბაჰრამს, რომელიც ბრალს სდებდა იმ მმართველობისა და დიდების საფარველს ზოგიერთ საქმეში, არ წარმოუდგენია მისი არზები [ხელმწიფის] კურობეული, ნათელი მზერისათვის, თუ სხვა რამე მიზეზია.

რადგანაც მმართველობისა და დიდების საფარველი და [მისი] წინაპრები მუდამ ემსახურებოდნენ და ემონებოდნენ ამ [ჩვენს] წმინდა ოჯახს, ჩვენი უაფგუსტოესობაც დიდი მოწყალებით [ეპყრობა] იმ მმართველობის საფარველს და ის საესებით ერთგულ მონად მიაჩნია. ამჟამად საჭიროა, რომ შირვანის ოლქის მმართველობა მაღალადგილოვან, დიდებულ ამირათა-ამირას ჰუსეინ-ხან-ბეგს, იმ [ოლქის] წინანდელ ბეგლარბეგს ჩავაბაროთ და რაც საჭიროა გულწრფელი ერთგულებისა, მონობისა და მსახურებისათვის, ის შეასრულონ და როგორც ერთმანეთთან მოთათბირებით მიზან ჰეწონილად მიიჩნევენ, სათანადო სამსახური გასწიონ და თავისი თხოვნა-სურვილები ხსენებულ მაღალადგილოვანის შეშევობით მოახსენონ [ჩვენს] უწყინდესობას, რათა [ისინი] შევესრულოთ. [მან] თავისი კეთილი სამსახური და თავდადება წინანდელზე უფრო მეტად გამოაჩინოს და მრავალნაირი მეფური წყალობა მიიღოს. ის დარწმუნებული უნდა იყოს ხელმწიფის [მისადმი] კეთილგანწყობილებაში. დაიწერა 1133 წ. რაბი' II თვეში.

ცსსა, ფონ 1452, საბ. 61. პირი, გადაწერილი ევროპულ თეთრ ქაღალდზე ნასთალიკის ხელით და სხვა პირებთან ერთად აკინძული ცალკე დავთარში. საბუთის ტექსტის ბოლოში აღნიშნულია ბეჰედი და მოცემულია მისი წარწერის ამოკითხვის ცდა: *مهر نایب علیه العالیه و افوض امری الی الله علیه محمد علی* „ბეჰედი. მიმინდვია ჩემი საქმე ღვთისათვის. მონა მისი მოჰამედ ყული“.

1 წერია: *الی لا*

1721 წ. აპრილის 28—მაისის 27. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი გარდაცვლილი ყურბან ალი-ბეგ საადლუს ნაცვლად მისი ბიძის მეჰრ ალი-ბეგ საადლუს ალემის რიგებში ჩარიცხვისა და მისთვის თიულად 16 თუმნისა და 5656 დინარის დანიშვნის შესახებ

[هو]

بنابر شفقت شاهانه در باره رفعت [و] معالی پناه زینا للرفعه مهرعلی بیك سعدلو ولد امارت و حكومت پناه مصطفى سلطان حاكم آغجه قلعه از تاریخ شهر جمادی الثانی سنه ۱۱۳۳ مومی الیہرا در عوض مرحوم قربانعلی بیك سعدلو برادرزادہ او کہ متوفی شده در سلک آقابان عظام سفری منتظم و مبلغ شانزده تومان و پنجاهزار و ششصد و پنجاه و شش دینار تبریزی^۱ قبول معوض عنہرا بدستور در وجه رفعت و معالی پناه مشار الیہ شفقت و عنایت فرمودیم کہ خود با دو نفر سوارہ مکمل یراق بزودی در معسكر عالیجہ امیر الامراء العظام شمیرعلی و سپہسالار کثیر الاقتدار ایران و بیگریکی آذربایجان و استراباد حاضر و در سایر اسفار مقرر و بدستور با سواران مذکورہ بتقدیم خدمات و جانشانی قیام و اقدام نمایند مستوفیان عظام کرام دیوان اعلیٰ رقم اینعطیہرا در دفاتر خلود ثبت نموده در باب قبول پروانجہ اشرف بقیود لازمه مسوده نمایند و در عہدہ شناسند تحریراً فی شهر رجب المرجب سنه ۱۱۳۳

[ის (ღმერთი)]

აღჯაყალას მმართველის, ამირობისა და მმართველობის საფარველის მუსტათა სულთანის შვილის, სიმალლისა და აღმატებულების საფარველის, სიმალლის სამკაულის ალი-ბეგ საადლუსადმი ხელმწიფური წყალობის [მიპყრობის] გამო, 1133 წ. ჯომადა II თვიდან ხსენებული [ალი-ბეგ საადლუ], მისი ძმის შვილის, განსვენებული ყურბან ალი-ბეგ საადლუს ნაცვლად, რომელიც გარდაიცვალა, ჩაერიცხეთ ლაშქრის დიდებული ალემის რიგებში და წესის მიხედვით თიულად დაეუნისნეთ 16 თავრიზული თუმანი და 5656 დინარი, რომ საჩქაროდ გამოცხადდეს სრულად შეიარაღებული ორი მხედრით მაღალადგილოვან ამირათა-ამირას შამირალის, ირანის ძღვევამოსილი სპასალარის და აზერბაიჯანისა და ასთარაბადის ბეგლარბეგის ბანაკში; ხსენებული მხედრები სხვა ლაშქრობებშიც უნდა დაინიშნონ და წესისამებრ სამსახური და

¹ იგივე თანხა განმეორებულა სიაცის ნიშნებით სტრიქონს ზემოთ.

თავდადება უნდა შეასრულონ. მაღალი დივანის დიდებულმა მუსტოფემამ ამ ბოძებულების სიგელი სამარადისო დავთრებში შეიტანონ, თიულის მეფისა და უკეთილშობილესი ფარვანი დასწერონ ყველა საჭირო აღნიშვნებით და თავის მოვალეობად აღიარონ [ამის შესრულება]. დაიწერა 1133 წლის რაჯაბის თვეს.

ცსსა ფონ. 1452, საბ. 29. დედანი, ზომა: 49×26 $\frac{3}{4}$ სმ. დაწერილია თეთრ თხელ აღმოსავლურ ქალაღზე შექასთენარევი ნასთალიკით. ტექსტის თავში დასმულია შაჰის დიდი გუმბათიანი ოთხკუთხი ბეჭედი წარწერით: "შუაში:—۱۱۱۲ سنه شاه ولایت حسین" სიწმინდის მეფის მონა ჰუსეინი. 1112, აშიაზე: "مهرا سودا دیوان اعلیٰ" "უმაღლესი დივანის მომართვის ბეჭედი". მეორე მხარეზე საბუთს სიმაგრისათვის დაკრული აქვს მთელ გვერდზე თეთრი ქალაღი, ჩანს მხოლოდ ე'თემად-უდ-დოვლეს ოვალური ბეჭედი და შემდეგი მინაწერი: "حسب الامر الاعلیٰ از قرار نوشته وزارت و شوکت و اقبال پناه عظمت بسالت آتیه اجلاں دستک شہادت و بسالت آتیه" "უმაღლესი ბრძანების თანახმად. ვაზირობის, ძლიერების და იღბლის საფარველის; დიდებულებისა და პატივის ძალის; სიქველისა და შემართების..." ე'თემად-უდ-დოვლეს ოვალური ბეჭედი ამ მინაწერის ქვეშ არის დასმული და შემდეგი წარწერა აქვს: "۱۱۳۳ قلی محمد علی" "ამინდვია ჩემი საქმე ღვთისათვის. მონა მისი მოჰამედ ყული. 1133". საბუთი მოხატულია ყვავილოვანი ორნამენტით. საბუთის თეთრი ქალაღი ნარინჯის ფერი ქალაღის ჩარჩოშია ჩასმული.

1721 წ. დეკემბრის 20—1722 წ. იანვრის 18. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება წახურისა და შაქის მმართველის უცმი სულთანისათვის მზისებრ ბრწყინვალე დიდებული ხალათების ბოძების შესახებ

حکم جهانمطاع شد آنکه امارت و حکومت پناه نظاما للاماره و الحکومه اوسمی سلطان حاکم زاخور و شکی بشفقت شاهانه سرافراز کشته بدانند که درینوقت در ازای تفویض حکومت الکای شکی خلایق فاخره آفتاب شعاع بان امارت و حکومت پناه عنایت و مرحمت و ارسال فرمودیم میباید [که] در امور خود مستقل و متمکن بوده بتوجهت پادشاهانه استمال و امیدوار بوده باشد تحریرا فی شهر ربیع الاول سنه ۱۱۳۴

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე, რომ ამირობისა და მმართველობის საფარველმა, გამგებლობისა და მმართველობის მომწესრიგებელმა წახურისა და შაქის მმართველმა უცმი სულთანმა, მეფური წყალობით განდიდებულმა უწყოდეს, რომ ამჟამად შაქის ოლქის მმართველობის [მისთვის] ჩაბარების სანაცვლოდ მას ვუწყალობეთ, ვუბოძეთ და გავუზღავნეთ მზისებრ ბრწყინვალე დიდებული ხალათები. საჭიროა, რომ ის, თავის საქმეებში დამოუკიდებელი და ძლიერი, დაიმედებული და დარწმუნებული იყოს ხელმწიფის [მისადმი] კეთილგანწყობილებაში. დაიწერა 1134 წლის რაბი' I თვეს.

ცხსა, ფონ. 1452, საბ. 115. დედანი, ზომა. 27×17 სმ. დაწერილია მოყვითალო ქალაქის ნაჭერზე ყოველგვარი მოხატულობის გარეშე ნასთალიქის ხელით. ტექსტის თავზე დასმულია შაჰის ოთხკუთხი გუმბათიანი ბეჭედი შემდეგი წარწერით: بسم الله الرحمن الرحيم 1125 «სახელითა ღვთისათა, მოწყალისა, შემწყნარებელისა! მართლმორწმუნეთა მბრძანებლის უკნინესი ძალდი სულთან ჰუსეინი. 1125“. უკანა მხარეზე საბუთს უზის ერთი ოვალური ბეჭედი წარწერით: افوض امری الی الله «მომინდვია ჩემი საქმე ღვთისათვის. მონა მისი მოჰამედ ყული“. ამის თავზე მიწერილია: بالمشافهه العلیه العالیه «შმაღლესი ზეპირი ბრძანების თანახმად“. საბუთის წინა მხარეზე სპარსული ტექსტის სტრიქონებს შორის და აწიებზე მოთავსებულია არაბული ტექსტი, რომელიც ფილოსოფიური ტრაქტატის ნაწყვეტს წარმოადგენს.

1724 წ. იანვრის 27—თებერვლის 25. შაჰ-თაჰმასბ (შაჰ-თამაზ) II ბრძანე-
ბულება, რომლითაც აჰმედ-ხან უცუმის ებრძანება დაამშვიდლოს და დაამშე-
დლოს ის პირები, რომელთაც ურჩობა გამოიჩინეს, მაგრამ შემდეგ ინანეს და
თავისი დანაშაულის პატიების იმედი აქვთ

سواد الاصل از شاه طهماسب ثانی من عنوان الكتاب باسم احمد خان اوسمی

هو

الله تعالی

مهر

بسم الله الرحمن الرحيم

بنده شاه ولایت طهماسب ثانی

حکم جهانمطاع شد آنکه ایالت و شوکت پناه حشمت و جلالت دستکاه فخر
الایاله و الشوکه و الجلاله و الحشمة و الاقبال احمد خان اوسمی بشفتت شاهانه
سرافراز کشته بداند که عرایضی که درینوقت بدرکاه جهان پناه فرستاده بود بنظر آفتاب
اثر رسید و مضامین آنها معلوم رای جهان آرا کردید و حقیقت اخلاص و صوفیکری
او و آبا و اجداد او حسب الواقع بر پیشکاه ضمیر منیر مهر تأثیر پرتو ظهور انداخته
و اینمعنی ظاهر است که از بدو این دولت ابد مدت الی الآن در همه اوقات
آنعالیجاه و آبا و اجداد او در انجام خدمات دیوانی و جانفشانی و دفع و رفع
معاندین دولت ابد قرین و سربازی کوتاهی ننموده اند و همیشه از آن راه مورد
اشفاق سلطانی و انعامات شایسته خاقانی گردیده اند و حقوق خدمت هیچیک درین
دودمان عز و علا ضایع نشده درینصورت کوتاهی آنعالیجاه در خدمات از شرایط
صوفیکری و اخلاص که طریقه آبا و اجداد او بوده دور است میباید آن ایالت و
شوکت پناه امرا و غازیان و عموم بندکان و ملازمان سکنه آن مرز و بوم را که به
تقریب غفلت که از بعضی از ایشان درین اوان صادر شده خائف گردیده اند از
نواب همایون ما که از خاندان رحم و مروتیم و هریک از بندکان که از طریقه
ادب پای بیرون گذاشته و بالاخره نادم شده و روی امید به این دربار فلک مدار
آورده تقصیرات او به عفو و اغماض مقرون کشته بجمیع جهات مطمئن و امیدوار
ساخته حقیقت حال هر یک را بمرض مقیمان درکاه عرش نظیر رساند که انشاء الله
در باره هریک ارقام مطاعه مشتمل بر عفو تقصیر و خلاع فاخره و مواجب و

تمام به عمل آورده بتوجهات پادشاهانه مستمال و مستظهر بوده باشد تحریرا فی شهر جمادی الاول سنه ۱۱۳۶

შაჰ-თაჰმასის [ფირმანის] დედნის პირი აჰმედ-ხან უცმის სახელზე
[გაცემული].

ის (ღმერთი) უზენაესი ღმერთი.
ბეჰედი

სახელითა ღეთისათა,

მოწყალისა, შემწყნარებელისა! სიწმინდის მეფის მონა თაჰმას მეორე.

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება; მასზე, რომ მმართველობისა და დიდების საფარველმა, დიდებულებისა და მშვენიერების ძალამ... ხელმწიფური წყალობით განდიდებულმა აჰმედ-ხან უცმომ უწყაოდეს, რომ მოხსენებებმა, რომელიც [მას] აქებამდ გამოუგზავნია ქვეყნის საფარველ კარზე, მოაღწია [ჩვენს] მზისებრ მზერას და მათი შინაარსი გაიგო [ჩვენმა] ქვეყნის დამამშვენიებელმა აზრმა. ჭეშმარიტებამ მისი და მის მამა-პაპათა ერთგულებისა და სიწმინდის შესახებ სინამდვილის შესატყვისად მზისებრ ბრწყინვალე აზრის აივანს გამოვლინებში სხივი ესროლა.

ცხადია ის, რომ ამ სამარადისო სახელმწიფოს დასაწყისიდან აქამდე, მარადეამს ის მალაღდგილოვანი და მისი წინაპრები დივანის სამსახურის შესრულებაში, თავდადებაში და სამარადისო სახელმწიფოს მტერთა უკუგდებასა და სიცოცხლის გაწირვაში მუყაითობას იჩენდნენ და ამისათვის მათ ხელმწიფენი სათანადოდ წყალობდნენ და მეფურად ასაჩუქრებდნენ. [ჩვენი] დიდებული და მაღალი ოჯახისათვის [გაწეული] სამსახურის საზღაური არც ერთს არ დაჰკარგვია. ასეთს შემთხვევაში იმ მალაღდგილოვანის (აჰმედ-ხანის) დაუდევრობა სამსახურში შორს არის ერთგულებისა და სიწმინდის გზის იმ პირობებისაგან, რომელსაც მისდევდა მისი მამა-პაპა.

საჭიროა, რომ იმ მმართველობისა და დიდებულების საფარველმა დაამშვიდოს და დააიმედოს ამირები, ღაზიები და ამ ქვეყანაში მცხოვრები ყველა მონა და მსახური, ვინც შეშინებულია იმის გამო, რომ ზოგიერთმა მათგანმა ამ ხანებში დაუდევრობა გამოიჩინა, და თითოეული ჩვენი მონა, რომელმაც კეთილი ზნეობის გზას გადაუხვია, [მაგრამ] ბოლოს ინანა და იმედით ამ [ჩვენს] ცის თალის ცენტრისაკენ—სასახლისაკენ გამოემართა და ყოვლად მოწყალე ჩვენი უაგვუსტოესობისაგან ებატივა შეცოლებანი, მან (აჰმედ-ხანმა) თითოეული მათგანის მდგომარეობის შესახებ ჭეშმარიტება ცის სფეროს მსგავსი სასახლის მცხოვრებთ მოახსენოს, რათა, თუ ღვთის ნება იქნა, თითოეულის შესახებ გამოვცეთ რაყამები, რომელშიც შეცოდების პატიებისა და დიდებული ხალათების, ჯამაგირის, ინამის და ჰამასალას ბოძების შესახებ იქნება ნაბრძანები. ამის შესახებ ფრიად უნდა იზრუნოს და ხელმწიფის ყურადღებისა და დახმარების იმედი უნდა ჰქონდეს. დაიწერა 1136 წლის ჯომადა I თვეს.

ცსსა, ფონ. 1452, საბ. 64. პირი, გადაწერილი თეორ ქალაღზე ნასთალიკით. აკინძულია სხვა პირებთან ერთად ცალკე დავთარში.

1724 წ. იანვრის 27—თებერვლის 25. შაჰ-თაჰმასბ II ბრძანებულება, რომ-
ლითაც ის უცხადებს აჰმედ-ხან უცმის. რომ თუ ის თავის წინაპრების
მსგავსად ერთგული იქნება შაჰისა, მას ეპატიება წინანდელი დანაშაული
და მრავალი წყალობით იქნება დაფიქროვებული

سواد اصل رقم شاه طهماسب [ثانی] باسم احمد خان اوسمی

هو

بسم الله الرحمن الرحيم
بند شاه ولایت طهماسب ثانی

حکم جهانمطاع شد آنکه ایالت و شوکت پناه حشمت و جلالت دستکاه نظاما
للایاله و الشوکه و الحشمه و الجلاله و الاقبال احمد خان اوسمی به شفقت موفور
شاهنشاهی معزز و مباحی بوده و بدانند که عریضه که درینوقت در باب اخلاص و
صوفیکری خود و سایر مراتب بدرگاه جهان پناه فرستاده بود بنظر آفتاباثر رسید
و مراتب معروضه آن ایالت و شوکت پناه معلوم رای جهان آرا گردید آبا و اجداد
او همیشه از راه اخلاص و بندگی و خدمات شایسته و مورد الطاف و اشفاق
سلاطین جنت مکین این دوده ستوده معدلت آیین بوده اند و چنانچه آن ایالت و
شوکت پناه هم بدستور آبا و اجداد خود عمل نماید و حسن خدمت و صوفیکری
خودرا ظاهر سازد از تقصیرات سابقه او اغماض فرموده نحوی اورا مورد عنایت از
حد افزون خسروانه خواهیم فرمود که محسود امثال و اقران گردد میباید از آتقرار
به عمل آورده خودرا مشمول انواع نوازش و احسان سازد و احدی از اولاد و
اقوام و اقبای خودرا بدرگاه جهان پناه فرستد که اورا تربیت فرمائیم و بتوجهات
پادشاهانه مستظهر و امیدوار بوده باشد تحریرا فی شهر جمادی الاول سنه ۱۱۳۶

შაჰ-თაჰმასბის რაყამის დედნის პირი აჰმედ-ხან უცმის სახელზე
ის (ღმერთი)

სახელითა ღვთისათა, მოწყალისა, შემწყნარებელისა!
სიწმინდის მეფის მონა თაჰმასბ მეორე.

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე,
რომ მმართველობისა და დიდებულების საფარველმა, დიდებისა და მშვენიე-

რების ძალამ აჰმედ-ხან უცმიმ, მრავალი ხელმწიფური წყალობით პატივცემულმა და სახელგანთქმულმა უწყოდეს, რომ მოხსენებამ, რომელიც ამჟამად თავის ერთგულებისა და სიწმინდის, აგრეთვე სხვა გარემოებათა შესახებ ქვეყნის საფარველ კარზე გამოგეგზავნათ, მოაღწია [ჩვენი] მზისებრ მზერამდე და იმ მმართველობისა და დიდებულების საფარველის (აჰმედ-ხანის) მოხსენებულ გარემოებანი ქვეყნის დამამშვენებელი აზრისათვის (ხელმწიფისათვის) ცნობილი გახდა. მისი წინაპრები მუდამ ერთგული და მორჩილი იყვნენ [ჩვენი] და მათ ყოველთვის წყალობდნენ სამოთხეში დამკვიდრებული ამ ოჯახის (დინასტიის) სახელგანთქმული, სამართლიანი ხელმწიფენი. ასე, რომ ის მმართველობისა და დიდებულების საფარველი [თუ] აგრეთვე თავის წინაპრების წესის მიხედვით მოიქცევა და თავის კეთილ სამსახურს და სუფიობას (სიწმინდეს) გამოაჩენს, მის წინანდელ დანაშაულებს ვაპატიებთ და იმდენ წყალობას ვუზამთ, რომ მის სწორთა და მსგავსთ შეშურდებათ.

საჭიროა ამის მიხედვით მოიქცეს, რისთვისაც დაჯილდოვებული იქნება მრავალგვარი წყალობით. ერთი კაცი თავის შვილებიდან, ტომიდან და ნათესავებიდან ქვეყნის საფარველ კარზე გამოგზავნოს აღსაზრდელად და ხელმწიფის ყურადღების იმედი ჰქონდეს. დაიწერა 1136 წლის ჯომადა I თვეს.

ცსსა, ფონ. 1452, საბ. 63. პირი, გადაწერილი თეთრ ქაღალდზე ნასთალიკით და აკინძული სხვა პირებთან ერთად ცალკე დავთარში.

1724 წ. სექტემბრის 24 — ოქტომბრის 22. შაჰ-თაჰმასბ II ბრძანებულება, რომლითაც ის აცნობებს აჰმედ-ხან უცუმის, რომ უზოღა მას დიდებულო ხალათები და რომ დაღესტნისაკენ გამოგზავნა ჯვართ არღებლის მმართველი უსულფიყარ-ხანი, რომელმაც შამხალთან და უცუმისთან ერთად უნდა გაიღაშკროს მტრების წინააღმდეგ

سواد من الاصل شاه ايران شاه طهماسب

باسم احمد خان اوسمی

هو

مهر

بسم الله الرحمن الرحيم

بنده شاه ولایت طهماسب ثانی

حکم جهانمطاع شد آنکه ایالت و شوکت پناه حشمت و جلال دستگاه فخر ایالته و الشوکه و الحشمه و الجلاله و الاقبال احمد خان اوسمی به شفقت موفور شاهنشاهی مفتخر و مباهی کشته بداند که درین وقت عریضه که از روی کمال اخلاص و بندگی و عبودیت و صوفیکری در باب حسن خدمت جانفشانی و آمدن خود با فوجی از سپاه بجانب بلده شماخی جهة مدافعه و اخراج رومیه شومیه که به تحریک داود مشکوری به بلده شماخی آمده اند و معاونت و حمایت اجامه و اوباش بلده مزپوره به جماعت رومیه بیعاقبت و استدعا سپاه جهة دفع دشمنان دین و دولت و سایر شروح بدربار عظمت مدار سلطانی و کریاس کردون اساس خاقانی فرستاده بود منظور نظر آفتاب اثر و ملحوظ خاطر فیض مظاهر معدلت کستر و مضامین آن معلوم رای جهان آرای انور کردید قبل از آنکه عریضه و کسان آن ایالت و شوکت پناه وارد درگاه جهان پناه شوند حسن عقیدت و بندگی آن ایالت ناه بر پیشگاه خاطر کروی مناظر چنانچه باید جلوه وضوح و بروز افکنده و بر مرآت ضمیر منیر نواب همایون که بمثابه جام جهان نما و حقیقت احوال هریک از بندکان و غلامان این آستان عرش بنیان جلوه نماست چگونگی اخلاص صوفیکری آن ایالت و شوکت پناه عکس انداز شده بود و درینوقت که عریضه او بنظر آفتاب اثر رسید مجدداً ظاهر کردید که آن حشمت و جلال دستگاه در طریق انیق اخلاص و بندگی این آستان امامت نشان راسخ دم و ثابت قدم بوده و دقیقه از دقایق نیکوخدمتی و جانفشانی را فوت و فروگذاشت نمی نماید و بنابر ازدیاد

غير محسّرر خـيوانه و اعطاف موفور خسروانه درينوقت خلّاع فاخره آفتاب
 شعاع خاقاني از فرط شفقت و کمال عطوفت به آن ايالت و شوکت پناه عنایت و
 ارسال و ايالت و شوکت پناه حشمت و جلالک دستکاه عاليجاه نظاما للاياله والشوکه
 ذوالفقار خان حاکم اردبيل را با فوجي از سپاه فيروزي مائثر روانه آن حدود
 فرموديم که حسب الصلاح و اتفاق عاليجاه شمعخال و آن ايالت پناه بمدافعة دشمنان
 پردازد آن ايالت پناه خودرا مشمول نوازشات بيش از پيش نواب همايون ما دانسته
 سپاه و جمعيت خودرا مهيا و بدفع اعدا اشتغال نمايد و بتوجهات از حد افزون
 پادشاهانه مستمال و اميدوار بوده باشد تحريرا في شهر رمضان المبارک سنه ۱۱۳۶

ირანის შაჰის თაჰმასბის მიერ აჰმედ-ხან უცმის სახელზე გაცემული [ფირმანის]
 დედნის პირი

ის (ღმერთი)

ბექელი

სახელითა ლეთისათა, მოწყალისა, შემწყნარებელისა!
 სიწმინდის მეფის მონა თაჰმასბ მეორე

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე რომ მმართველობისა და დიდებულების საფარველმა; დიდებისა და ბრწყინვალეობის ძალამ; მმართველობისა, დიდებისა, პატივისა და იღბლის მშვენებამ აჰმედ-ხან უცმემ, შაჰანშაჰის უხვი წყალობით გაამაყებულმა და განდიდებულმა უწყოდეს, რომ ამ ხანებში დიდებულის, ცის თალზე დაფუნებულის, ხელმწიფობის სიდიადის ცენტრის—სასახლის კარზე წარმოდგენილი და [ხელმწიფის] მზისებრი მზერის მიერ განხილული და სამართლიანობის უხვად მფენელი აზრის მიერ განჭვრტილი იქნა წრფელი ერთგულებისა, მონობისა, მორჩილებისა და ლეთისმოსაობის გამო მის მიერ გამოგზავნილი მოხსენება, რომელშიც მოთხრობილია მისი (აჰმედ-ხანის) კეთილი სამსახურის, თავდადების, დაუდ მაშხურელის წაქეზებით ქალაქ შამახიაში მოსული ბედკარული ოსმალების უკუსადგებლად და განსადევნად ლაშქრის ერთი რაზმით ქალაქ შამახიასაკენ წამოსვლის და ხსენებული ქალაქის ნაძირალეების მიერ დაწყვეტილი ოსმალებისათვის დახმარების გაწყვეის შესახებ¹, აგრეთვე თხოვნა ლაშქრის მოშველიების შესახებ სახელმწიფოსა და სარწმუნოების მტრების უკუსადგებლად და სხვა განმარტებანი. მისი შინაარსი ცნობილი ვახდა ქვეყნის დამამშვენებელი ბრწყინვალე აზრისათვის (შაჰისათვის).

ვიდრე არხა [იქნებოდა მიღებული] და იმ მმართველობის საფარველის (აჰმედ-ხანის) კაცები შემოვიდოდნენ ქვეყნის საფარველ სასახლეში, იმ მმართველობის საფარველის რწმენისა და მონობის სიმშვენიერე [შაჰის] ქერუბიმის მსგავსი აზრისათვის ნათელი შეიქნა და მისი უავგუსტოესობის ბრწყინვალე გონების სარკეში აისახა, როგორც ქვეყნის ამსახველ [ჯემშიდის] თასში, და ცის სფეროზე დაფუნებული ამ სასახლის თითოეული მონისა და მსახურის მდგომარეობა და იმ მმართველობისა და ძლიერების საფარველის წრფელი ლეთისმოსაობა გამოხატა.

¹ უნდა იგულისხმებოდეს შაჰ-სულთან ჰუსეინის წინააღმდეგ აჯანყებული ყახიჯუმუხის ბატონის სურხასისა და ლეკთა ბელადის დაუდ მაშხურელის მიერ 1720 (თუ 1721) წელს შამახიას აღებასა და დარბევთან დაკავშირებული ამბები (იხ. П. Г. Бутков, Материалы для новой истории Кавказа, часть первая, გვ. 9).

ამჟამად, როცა მისმა არხამ [შაჰის] მზისებრ მზერას მოაღწია, ისევ ნათელი გახდა, რომ დიდებისა და ბრწყინვალეების ძალა (აჰმედ-ხანი) იმამობის ნიშნით [შემკული] ამ სასახლის მიმართ მონობისა და ერთგულების მშვენიერ გზაზე მტკიცედ დგას და ერთს წუთსაც არ ჰკარგავს [ხელმწიფისათვის] თავდადებულ სამსახურში. უსაზღვრო მეფური წყალობის გამრავლებისა და ხელმწიფური შეწყნარების გაზრდის გამო, [ჩვენ] ამჟამად მზისებრ მზრწყინავი დიდებული ხელმწიფური ხალათები ეუწყალობით და გავუზავნეთ იმ მმართველობის საფარველს მისადმი უზომო წყალობის [მიპყრობის] გამო. მმართველობისა და დიდების საფარველი; დიდებულებისა და მშვენიერების ძალა; მაღალადგილოვანი, მმართველობისა და ბრწყინვალეების მომწესრიგებელი არდებილის მმართველი ზულფიყარ-ხანი ძღვევამოსილი ლაჰქრის ერთი რაზმით იმ საზღვრებში გავგზავნეთ, რათა მიზანშეწონილების მიხედვით, მაღალადგილოვან შამხალთან და იმ მმართველობის საფარველთან (აჰმედ-ხანთან) ერთად მტრების წინააღმდეგ გაილაშქროს. იმ მმართველობის საფარველმა უნდა იცოდეს, რომ წინანდელზე უფრო მეტად იქნება ის ჩვენი უავგუსტოესობის მიერ წყალობაქმნილი; მან თავისი ლაშქარი და ბალხი მოამზადოს, მტრის უკუგდებას შეუდგეს და იმედი ჰქონდეს ხელმწიფის უსაზღვრო წყალობისა. დაიწერა 1136 წლის რამაზანის თვეს.

ცსსა, ფონ. 1452, საბ. 62. პირი, გადაწერილი თეთრ ქალაღზე ნასთალიკით. აკინძულია სხვა პირებთან ერთად ცალკე დავთარში.

1724 წ. მაისის 24—ივნისის 22. შამ-თამაზ II ფირმანი კახეთის დივანზეგ
პაატა-ბეგისათვის ყოველწლიური ჯამაგირის შიცემის შესახებ

هو
الملك لله

فرمان همايون شد آنکه بنابر شفقت شاهانه در باره رفعت و معالی پناه نظاما
لرفعہ و المعالی بادادہ یک کرجی دیوان بیکی کاخت ولد رستم بیگ که از سرکار
ضابطہ نوشتہ اند کہ از قرار پروانچہ مطاعہ مورخہ بتاریخ شهر شعبان المعظم سنہ
۱۱۲۲ وجوہ چوبان بیکی محال کایبر باضافہ^۱ ده دوازده و نیم قبولی بمبلغ پنجاه و
پنج تومان و نہ ہزار و نہصد دینار تبریزی^۱ بضبط محمد علی بیگ یوزباشی قراداغلو
مقرر بودہ و در باب اینکہ حال بچہ [مصر] ف مقرر شدہ باشد بنظر نمی رسد از
ابتداء لوی ٹیل مبلغ پنجاه تومان تبریزی^۱ از بابت وجہ چوبان بیکی محال مزبور
بتغییر ضبط و ہمہ سالہ^۱ ہمہ سالہ داران ہمہ سالہ مشار الیہ مقرر فرودیم کہ سال بسال
وجہ ہمہ سالہ خود را از ضابط و جوہ مذکورہ از قرار تصدیق عالیجاه والی والاجاہ
کرجستان کاخت و قبض خود باز یافت نمودہ از آن قرار بخرج مجری دانند و در
عہدہ شناسند تحریرا فی شهر رمضان سنہ ۱۱۳۶

ის (ღმერთი).

მეუფება ღვთისაჲ!

გამოვიდა უავეგუსტოესი ფირმანი მასზე, რომ სიმაღლისა და აღმატებუ-
ლების საფარველის, სიდიადისა და დიდებულების მომწესრიგებელის როს-
ტომ-ბეგის შვილის კახეთის დივანბეგის პაატა-ბეგისადმი ხელმწიფური წყა-
ლობის მიპყრობის გამო, რომლის შესახებ ზაბეთეს სარქვიდან მოიწერეს,
რომ 1122 წ. შამანის თვის თარიღით გამოცემული ფარვანის თანახმად ქა-
ლეიზარის ადგილების ჩობანბეგის ფული ათი—თორმეტი და ნახევარი „ყაბუ-
ლი“-ს დამატებით თავრიზული 55 თუმნისა და 9900 დინარის თანხის [აღნიშ-
ვნით] ყარადაღლუს უზბაშის მოჰამედ ალი-ბეგის ზაბთში იყო გადაცემული
და ამჟამად რა ხარჯებისათვის იქნება ის განკუთვნილი—არ ჩანს.

ნიანგის წლის დასაწყისიდან თავრიზული 50 თუმნის თანხა ხსენებულ
ადგილების ჩობანბეგის ფულის ანგარიშში მოიხსნა ზაბთიდან და ჰამასალას

¹ თანხა განმეორებულა სტრიქონს ზემოთ სიყის ნიშნებით.

მფლობელთა ჰამასალა ხსენებულის ყოველწლიურ ჯამაგირად დავადგინეთ, რათა ყოველ წელიწადს აიღოს თავისი ჰამასალას ფული ხსენებული ფულის ზაბეთისაგან კახეთის საქართველოს მაღალადგილოვანი ვალის დასტურით, ხელწერილი გამოართვან, მის საფუძველზე ხარჯებში გატარებულად იცნონ და თავის მოვალეობად აღიარონ [ამის შესრულება]. დაიწერა 1136 წლის რამაზანის თვეს.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. Pd, საბ. 21. დედანი, ზომა: 57X22 სმ. დაწერილია თხელ თეთრ ქაღალდზე შექასთეთი. ტექსტის თავზე ზის რთულ ორნამენტში ჩასმული დიდი მრგვალი ბეჭედი შაჰისა, რომელსაც შუაში უწერია: ۱۱۳۵ سنه شمس و آفتاب. „სიწმინდის მეფის მონა თაჰმასბ მეორე. 1135“. ამის გარშემო შიიტების 12 იმამის სახელებია ჩამოთვლილი. საბუთის მეორე მხარეზე გაკეთებულია შვიდი აღნიშვნა და ამდენივე სარეგისტრაციო ბეჭედი დასმული. საბუთი მწვანე ფერით გამოყვანილი ორნამენტით არის შემკული, ინვოკაციო ოქროს ვარაყით არის დაწერილი.

1727 წ. ივლისის 20—აგვისტოს 18. შაჰ-თაჰმასხ II ბრძანებულება, რომლითაც მაზანდარანის ვაზირს ევალება დაუყოვნებლივ გამოართვას თავილდარ მირზა რეზას ყაფლან-ბეგის კუთვნილი ოცდაათი თავრიზული თუმანი და გაუგზავნოს ყაფლან-ბეგის ბიძაშვილს, რომელიც ქართლის ვალის რწმუნებულია და მასთან იმყოფება

هو

حکم جهانمطاع شد آنکه نیابت و رفعت و معالی پناه شمساً للنیابة و الرفعة و المعالی نورالدین محمد بیك نایب عالیجاه نایب وزیر دیوان اعلی و وزیر مازندران بهشت‌نشان بشفقت شاهانه سرافراز کشته بدانند که درینوقت رفعت و معالی پناه نظاماً للرفعه و المعالی قاپلان بیك بعرض رسانید که مبلغ سی تومان تبریزی از قرار حواله وزیر سابق مازندران بهشت‌نشان از میرزا رضای تحویلدار صاحب طلب است میباید آن نیابت و رفعت و معالی پناه بعد از اطلاع بر مضمون رقم مطاع مبلغ مزبوررا از میرزا رضای مشار الیه بزودی بازیافت و تسلیم کس رفعت و معالی پناه مشار الیه نماید که جهت عمزاد مومی الیه که وکیل عالیجاه والی کرjestan کارتیل و نزد اوست ببرد و درینباب قدغن و اهتمام تمام لازم دانسته از فرموده تخلف نوزد و عذر مسموع ندارد و مجال تمرد و تخلف باو ندهد و بتوجهات پادشاهانه مستمال و امیدوار بوده باشد تحریراً فی شهر زی الحججه الحرام سنه ۱۱۳۹

ის (ღმერთი)

გამოვიდა ბრძანებულება, რომელსაც ემორჩილება ქვეყნიერება, მასზე, რომ ნაიბობისა, სიმაღლისა და სიდიადის საფარველმა ნურადინ მოჰამედ-ბეგმა, უზენაესი დივანის მაღალადგილოვანი ვაზირის ნაიბმა და სამოთხისეზური მაზანდარანის ვაზირმა, ხელმწიფური წყალობით განდიდებულმა უწყოდეს, რომ ამჟამად სიმაღლისა და სიდიადის საფარველმა ყაფლან-ბეგმა მოგვახსენა, რომ მას მისაღები აქვს ოცდაათი თავრიზული თუმნის თანხა სამოთხისეზური მაზანდარანის წინანდელი ვაზირის ჰავალეს საფუძველზე თავილდარ მირზა რეზასაგან. საჭიროა, რომ იმ ნაიბობისა, სიმაღლისა და სიდიადის საფარველმა [ამ] რაყამის შინაარსის გაცნობის შემდეგ აღნიშნული თანხა საჩქაროდ გამოართვას მირზა რეზას და ხსენებული სიმაღლისა და სიდიადის საფარველის კაცს ჩააბაროს, რათა წაიღოს ხსენებულის ბიძაშვილისათვის (მამის მხრივ), რომელიც ქართლის საქართველოს მაღალადგილოვანი

ვალის რწმუნებული (ვექილი) არის და მასთან იმყოფება. ამის შესახებ [გამწიკვნი] (ცემული) ბრძანება და გულმოდგინება საჭიროდ იცნოს, ნაბრძანებს წინა-
აღმდეგობა არ გაუწიოს, ბოდისშებს ყურს ნუ დაუგდებს და ურჩობისა და
წინააღმდეგობის [გაწევის] შესაძლებლობას მას ნუ მისცემს. ხელმწიფის ყუ-
რადღებაში დარწმუნებული და დაიმედებული უნდა იყოს. დაიწერა 1139
წლის ზულ-ჰიჯჯას თვეს.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონ. Pd, საბ. 335. დედანი, ზომა:
33,5 × 17. დაწერილია თხელ თეთრ აღმოსავლურ ქალღღებზე ნასთა-
ლიკით. ტექსტის თავზე დასმულია ოთხკუთხი ბეჭედი გუმბათით,
რომელსაც შემდეგი წარწერა აქვს: ۱۱۳۹ بسم الله بنده شاه وولایت طهساسا
„სახელითა ღვთისათა. სიწმინდის მეფის მონა თაჰმასბი. 1135“. მეო-
რე მხარის ერთ კიდეზე მიწერილია: ۱۱۳۹ بسم الله بنده شاه وولایت طهساسا
„უმაღლესი ზეპირი ბრძანების თანახმად“. ამ მინაწერის ქვეშ ზის ოვალური ბე-
ჭედი წარწერით: ۱۱۳۹ بسم الله الرحمن الرحيم „სახელითა ღვთისათა,
მოწყალისა, შემწყნარებელისა. 1139“. ამის მარჯვნივ წერილად მი-
წერილია: ۱۱۳۹ بسم الله بنده شاه وولایت طهساسا „ჩაიწერა“. ამავე მხარეზე მიწერილია: „ქ. ნადირ
ქ[ა]ენის წყალობა, ჯამაგირის რაყამი“.

წინამდებარე საბუთებში ნახმარი ზოგიერთი ტერმინის
ბანმარტმბისათვის¹

ბაპრა, ბაპრე (ს. بابه წილი, ხედრი) მოსავლის კვალობაზე აღრიცხული ძირითადი გადასახადი მიწაზე, რომელსაც გლეხები სახელმწიფოსა და მიწათმფლობელს უხდიდნენ. ქართულ საბუთებში გვხვდება **ბარა-ს** სახით².

ბაპრაჩე (ს. باپراچه) იგივეა, რაც ბაპრა.

ზაბეთე (ა. ضابطه) შემნახველი, დამცველი.

თოფრი (თ. توفرى) მეზარბაზნე.

თოფრიბაში (თ. توفرىباشى) მეზარბაზნეთა უფროსი.

მაზრა'ე, მაზრაა (ა. مزراعه ან مزراع) სახნავ-სათესი მიწა; ყანა. აღნიშნავს აგრეთვე მეზობელ დიდ სოფელზე დამოკიდებულ პატარა სოფელს, რომელიც ამ დიდი სოფლის ნაწილს წარმოადგენს.

მულქი (ა. ملك) საკუთრება, უძრავი ქონება (მიწა და სხვ.)

მუჯთეშიდი (ა. مجتهد) მუსლიმანური უმაღლესი სასულიერო პირი, მერჯულე, რომელიც დიდი ავტორიტეტით სარგებლობს კანონების განმარტების საკითხებში.

ნაზირი (ა. ناظر) ზედამხედველი. **ციხის ნაზირი** მოხელე, რომელსაც ციხის სხვადასხვა მასალითა და სურსათით მომარაგება ევალებოდა.

ნაიბი (ა. نايب) ნაცვალი, მოადგილე.

ნამაზი (ა. نماز) მუსლიმანური სავალდებულო ლოცვა, რომელიც რამდენიმე ნაწილისაგან შედგება და დღეში ხუთჯერ უნდა შესრულდეს.

ფარვანი (ს. پروانه) ხელმწიფის წერილობითი ბრძანება, ფირმანი.

ყაბული (ა.-ს. قابولى) მიღება, თანხმობა; აქცეპტი.

შეის ულ-ისლამი (ა. شيخ الاسلام) მუსლიმანური სამღვდლოების ერთ-ერთი უმაღლესი თანამდებობის პირი.

ხალეს, ხალესე (ა. خالص, خالصه) გადასახადებისაგან თავისუფალი ქონება, მიწები.

ჯილავდარი (ა.-ს. جلودار) მეუზანგე, მეჯინიბე.

ჯილავდარბაში (ა.-ს. جلودارباشى) მეუზანგეთა, მეჯინიბეთა უფროსი.

¹ აქ აღარ გვაქვს განმეორებული „სპარსული ისტორიული საბუთების“ პირველ ორ ნაკვეთში ნახმარი და იქვე განმარტებული ტერმინები.

² ქართულ-სპარსული ისტორიული საბუთები, 1955, გვ. 421.

საძიებლები

I. პირთა სახელების საძიებელი

- აბას ამბარდარი 62
 აბას ყული-ბეგი 50, 51, 52
 აბას ყული-ხანი 6, 7, 35
 აბდულა ალ-ჰუსეინი 18
 აბელ-ბეგ კახელი 15
 აბი-ბეგი 42
 აბულ-ბეგ ქართველი 13.
 აბულ-ჰასანი 4, 14, 30
 ავაზი 63
 ავალ-ოღლი (ავალიშვილი) 78
 ავთანდილ-ბეგი 19
 ავთანდილ-ბეგ ამილახვარი 36, 38, 39
 ალავერდი, აბასყული-ბეგის ძმისშვილი 49, 50
 ალავერდი-ხანი შირვანის ბეგლარბეგი 5, 25
 ალი ნაჯაჟ ყული-ბეგის ხელქვეითი 8
 ალი წახურის სულთან 25
 ალი მერდან-ბეგი 66, 69
 ალი ყული ავალ-ოღლი (ავალიშვილი) 32, 33, 64, 65
 ალიხანი 27, 50
 არას-ბეგი 62
 ასეფი 4, 20, 33
 აჰმედი 45
 აჰმედ-ალი 63
 აჰმედ-ხანი 62
 აჰმედ-ხან უცმი 55, 56, 90, 91, 92, 93, 97, 98, 99, 100, 101, 102
 აჰმედ-ჩანი 63

 ბაირამი მოჰამედ თოფჩის შვილი 4
 ბაყერი 18
 ბაჰადურ-ხანი 50
 ბენდე-ალი 80
 ბექთაში 47, 50, 51, 52

 გელდინან-ბეგი 7
 გივ-ბეგ ამილახვარი 38, 39
 გიორგი-ბეგი 28, 82
 გურგინ-ბეგი 82

 დაუდ-ბეგ ქართველი 53
 დაუდ-ბეგ კახელი ქართველი 17
 დაუდ მამუხურელი 102
 დაღესტანი 101
 დომენტი კათალიკოსი 88

 ევდემოზი, კათალიკოსი 1
 ელიზბარ-ბეგი 64
 ერეკლე I (ნაზარალიხანი) 18

 ვახტანგ V 72
 ვახტანგ VI 65, 71
 ვახტანგ-ბეგი 36
 ვახტანგ-მირზა (ვახტანგ VI) 22
 ვახუშტი ბატონიშვილი 35

 ზაალ-ბეგ ავალიშვილი 32, 65
 ზაზა-ბეგი 32, 33, 64, 65, 79; ზაზა-ბეგ ავა-
 ლიშვილი 76, 78
 ზულფიყარი აბას ამბარდარის შვილი 62
 ზულფიყარ-ხანი არღებლის მმართველი 101, 103

 თარივერშიში 62, 63
 თაჰმასი 63
 თაჰმასბყული-ბეგი 50
 თაჰმასბ ყული-ხანი 50

 იმამ-ვერდი 63
 იოანე კათალიკოსი 1
 ისმაილ-ბეგი 45

 ლევანი ქართლის მეფე (1703—1709) 72
 ლუარსაბი 65

 მელიქ-დაუდი 52
 მელიქ ელიზბარი 47, 50, 51, 52
 მელიქ-ჩანი 52

მერაბი აბას ყულის შვილი 49, 50
 მეპლი ყული 62
 მეპრალი-ბეგ საადლო 94
 მირალი 62
 მირ აშრაფ-ბეგი 4
 მირ-აჰმედი 63
 მირზა მოჰამედ ადლარ-ზადე 43
 მირზა თაჰერი ვაზირი 63
 მირზა რეზა თავილდარი 106
 მორად-ჯანი 62, 63
 მოჰამედ ალი 62
 მოჰამედ ალი-ბეგი 104
 მოჰამედ თაყი 33
 მოჰამედ ბაყერი 30
 მოჰამედ ვალი 27
 მოჰამედ ზამანი 62, 63
 მოჰამედ თაყი 33
 მოჰამედ თაყი-ბეგი 10
 მოჰამედ თოფჩი 4
 მოჰამედი 5, 14, 18, 20
 მოჰამედ რაშიდ-ბეგი 80
 მოჰამედ რეზა-ბეგი 4, 42, 43
 მოჰამედ ყასემი 30
 მოჰამედ ყული 93, 95, 96
 მოჰამედ ყული-ბეგ ამილახვარი 53
 მოჰამედ ჰუსეინი 87
 მუსტაფა სულთანი 94

ნადირ-ყენი (ნადირ-შაჰი) 107
 ნაზარალიხანი 1 იხ. ერეკლე I
 ნაჯაფ ყული-ბეგი 7

ოთარ-ბეგი 74, 84, 85, 87

პატა-ბეგი 6, 15, 17, 29, 30, 82, 83
 პატა-ბეგი კახეთის დივანბეგი 104

რაშიდ-ბეგი იხ. მოჰამედ რაშიდ-ბეგი
 რევაზ-ბეგი 13, 15, 83, 84, 85
 რევაზ-ბეგი კახელი ქართველი 85
 რევაზ-ბეგი კახეთის ვალის ნაცვალე 25
 როსტომ-ბეგი 6, 29, 30, 104

სარუ-ყაფლანი 65
 სარუხანი 45
 სეფი-ყული 9
 სეფიხან-ბეგი 66, 68, 69
 სივუშ-ბეგ ქართველი 11
 სოღეიმან-შაჰი 33
 სულთან ჭუნეიდი 25
 სულთან ჰუსეინი (შაჰ-სულთან ჰუსეინი) 2, 20, 23, 25, 30, 35, 37, 39, 42, 65, 75, 89, 93.
 სურხაი ყაზიყუმუხის ბატონი 102

უსეინ ყენი შაჰ-სულთან ჰუსეინი 33, 65
 უცმი სულთანი 96

ფაზლ-ალი 80
 ფათა-ალი 67, 70
 ფათაალი-ბეგ ბაჰარამი 93

ქალბალი-ხანი 35

ყარახანი 42
 ყაფლან-ბეგი 106
 ყურბან ალი-ბეგ საადლო 94

შაჰ-სულთან ჰუსეინი 6, 7, 11, 13, 15, 17, 19, 21 24, 27, 29, 32, 34, 36, 41, 47, 49, 53, 55, 56, 58, 64, 66, 68, 71, 76, 76, 80, 82, 84, 88, 90, 91, 92, 94, 96, 102
 იხ აგრეთვე სულთან ჰუსეინი.
 შაჰ-ყული, შაჰ-ყული-ბეგი, ქართლის მეფე ლევანი 33, 72, 75, 77, 79
 შაჰ-თამაზხ მეორე 97, 98, 99, 101, 102, 104, 105, 107

ჩელები სეფიხანის ძმა 66, ჰათემის შვილი 69, 70
 ჩუბინაშვილი დავით 35

ხალილ-ბეგი 80
 ხან აჰმედი 62
 ხანდანყული 62
 ხიზრი 63
 ხუბუა მ. 2, 5, 7, 18, 25, 35, 75

ჯანი-ბეგი 5

ჰათემ-აღა 46
 ჰათემი 66, 69
 ჰასანალი 18
 ჰაყვერდი 62

ჰაშემი 67
 ჰუსეინი (შაჰ-სულთან ჰუსეინი) 4, 9, 14, 16, 28, 66, 69, 83, 86, 95
 ჰუსეინ-ოღლი 27
 ჰუსეინ ხან-ბეგი 92, 93

ჯიქია ხ. ს. 50
 Бутков, Г. П. 102
 Lambton A. 49

II. გეოგრაფიულ სახელთა საძიებელი

- აზერბაიჯანი 5, 13, 15, 45, 51, 52, 69, 80, 82, 83, 85, 86, 94
- არაყი 8
- არღებზილი 101
- არყუთულუ 41, 42
- ასთარაბადი 94
- აღჯაყალა 94
- ბამბაკი 51, 52
- ბარა სოფელი 80
- ბაქო 6
- ბაშქენდი 44, 45
- ბაში-აჩუკი იმერეთი 1
- ბედი ქერდი სოფელი 42
- ბორჩალო 27, 28, 42
- განჯა 10
- გორი 38, 39
- გორის ციხე 4
- გორჯესთან 1
- გუგარ-ჩინლიყის ციხე 58, 61, 62, 63
- გურია 1
- დადიანი სამეგრელო 1
- დარათუნი, დარათუნის მიწები 47, 49, 50, 51, 52
- დარმულქი (?) სოფელი 42
- დარუბანდი 56, 57
- დიშმარი 80
- ელესლუ სოფ. 27
- ენისელი, ენისელის სოფლები 25
- ერევნის ოლქი 44
- ერევნის ციხე 4
- ესფაჰანი 22
- ზაგემი 29, 84, 85, 87
- ზარაყი (?) სოფ. 42
- თბილისი 22
- თბილისის ციხე 4, 21, 22
- თუმანე-ნახჩევანი ნახჩევნის ოლქი 45, 46, 69, 70
- იერუსალიმი 72
- იმერეთი 1
- კახეთი, კახეთის საქართველო 1, 6, 13, 15, 25, 27, 28, 30, 34, 35, 74, 83, 85, 88, 104
- ლენქორანი 6
- ლორე 42, 49, 50, 51, 52
- მაზანდარანი 106
- მელიქ-შაჰლუ სოფ. 44, 45, 46, 69, 70
- მესხეთი, მესხეთის საქართველო 1
- მოურასი (?) სოფ. 42
- მულანი 6
- ნახჭევანი, ნახჩევანი 44, 45, 69, 70
- ორდუი, ორდუის მიწები 51, 52
- სადგური 65
- სამეგრელო 1
- საქართველო 1, 2, 22, 39, 51, 52, 53, 72, 74, 88. საქართველოები 1
- საშემი (?) სოფ. 42
- სეფი-აბადი (გორის ციხე) 4, 38, 39
- სულთანამი (?) სოფ. 42
- ურშია 61, 62
- ურუმი, ურუმის ხალხი 72
- ფოჟუყი (?) სოფ. 42
- ქალიბარი 104
- ქართლი 1, 34, 35, 76, 78, 88; ქართლის საქართველო 1, 22, 35, 42, 88, 106, 106
- ქართლ-კახეთი 34
- ქარმუჯი 5, 10
- ქაშლუს საზოგადოება 27
- ჭური სოფ. 51
- ყაზიყუმუხი 102
- ყარაბადი 42, 47, 50, 52
- ყარადაღლუ 104
- ყარაკლისი, ყარაკლისის ოლქი 27
- ყარამანლუს საზოგადოება 27
- ყალყაჯი სოფ. 62
- ყანდაჰარი 53
- ყიზილ-ყაია სოფ. 42
- ყუმი 9, 51, 52
- შამახია 102
- შამს-ად-დინლუს საზოგადოება 84, 85, 86; შამს-ად-დინლუს (შამშადილის) ელი 29
- შაქი 96

შირვანი 56, 57; შირვანის ოლქი 5, 91, 92, 93

ხორახინა 45

ჩაილური სოფ. 42

ჩოხურ-საადი 44, 45, 46

წახური 25, 96

კარი 25

პარიქი 61, 62

პასანქენდი 5, 10, 45

შეჯაიეთი სოფ. 49, 50, 51, 52

ჭურხი სოფ. 44, 45

სარჩმვი

წინასიტყვაობა	05
შემოკლებანი	07
1. 1701 წ. იანვრის 11 — თებერვლის 8. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება გარდაცვლილი კათალიკოსის იოანეს ადგილზე საქართველოს ვალის ნაზარალიხანის ბიძაშვილის ევდემოზის დამტკიცების შესახებ	1
2. 1701 წ. იანვრის 11 — თებერვლის 8. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი თბილისის მეციხოვნეთა ჯამაგირის შესახებ	3
3. 1703 წ. ნოემბრის 10 — დეკემბრის 9. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი როსტომ-ბეგ კახელის ძისა და შემცვლელის პაატა-ბეგისათვის ყოველწლიური ჯამაგირის ლენქორანის მმართველის აბას ყული-ხანის გამგებლობაში არსებული თანხებიდან მიცემის შესახებ	6
4. 1701 წ. მაისის 9 — ივნისის 7. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი გელდიხან-ბეგისათვის ჯამაგირის გაცემის შესახებ	8
5. 1701 წ. ოქტომბრის 4 — ნოემბრის 2. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი სიავუშ-ბეგ ქართველისათვის ჯამაგირად 15 თავრიზული თუმნის დანიშვნის შესახებ	11
6. 1703 წ. თებერვლის 18 — მარტის 18. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი, რომლითაც რევაზ-ბეგს, აბულ-ბეგ ქართველის ძმას, ენიშნება ყოველწლიურ ჯამაგირად თხუთმეტი თავრიზული თუმანი	13
7. 1703 წ. აგვისტოს 14 — სექტემბრის 11. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი აბელ-ბეგ-კახელის შვილის პაატა-ბეგისათვის ყოველწლიურ ჯამაგირად თორმეტი თავრიზული თუმნის დანიშვნის შესახებ	15
8. 1705 წ. იანვრის 27 — თებერვლის 24. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი პაატა-ბეგ ქართველისათვის ჯამაგირად ოცდაათი თავრიზული თუმნის დანიშვნის შესახებ	17
9. 1705 წ. იანვრის 27 — თებერვლის 24. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება ავთანდილ-ბეგისათვის ამილახვრობის წყალობის შესახებ	19
10. 1705 წ. თებერვლის 25 — მარტის 26. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება თბილისის ციხეში მდებარე აბანოს ქართველთა ეკლესიის შეწირულებად აღიარების და მის მფლობელობაში გადაცემის შესახებ	21
11. 1705 წ. მარტის 27 — აპრილის 24. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება კახეთში სათარეშოდ შემოჭრილი დალისტნელების დასჯისა და ალაგმვის შესახებ	24
12. 1705 წ. აპრილის 25 — მაისის 24. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი, რომ არავინ შეუშალოს ხელი კახეთში მოსახლე ქაშლუსა და ყარაამანლუს საზოგადოებებს (ჯამაათებს) ზაფხულობით წაიღიან იალაღებზე ყარაკლისისა და ბორჩალოს ოლქებში, როგორც ძველი დროიდანვე დადიოდნენ. კახეთის ვალის ევალება კანონიერი დახმარება გაუწიოს მათ	27
13. 1705 წ. მაისის 25 — ივნისის 22. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება როსტომ-ბეგის შვილის პაატა-ბეგისათვის ჰამასალად ოცდაცხრა თუმნისა და ექვსი ათას ოთხასი დინარის მიცემის შესახებ	29
14. 1708 წ. ივნისის 20 — ივლისის 18. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი გარდაცვალებული ალიყული ავალი-ოღლის (ავალიშვილის) ძმისა ზაზა-ბეგისა და შვილის — ზაალ-ბეგისათვის ჯამაგირების დანიშვნის შესახებ	32

15. 1708 წ. ივლისის 19 — აგვისტოს 17. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება ქართლ-კახეთის საეკლესიო მამულების კათალიკოსისათვის დამტკიცების შესახებ 34
16. 1708 წ. აგვისტოს 18 — სექტემბრის 15. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება ავთანდილ-ბეგ ამილახვრის შვილის ვახტანგ-ბეგის შაჰის სარქრის ღულამების რიგებში მიღების და მისთვის ყოველწლიურ ჯამაგირად 20 თუმნის დანიშვნის შესახებ 36
17. 1708 წ. დეკემბრის 14 — 1709 წ. იანვრის 11. გამუსლიმანებული ავთანდილ-ბეგ ამილახვრისათვის ამილახვრობისა და სეფი-აბადის (გორის) ტარულებისა და სარდლობის, აგრეთვე სხვა იმ სახელოს ბოძების შესახებ, რომელიც მის ბიძას გივბეგ ამილახვარს ჰქონდა წინათ 38
18. 1709 წ. ივლისის 9 — აგვისტოს 7. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება, რომ არ-ყუთლუს საზოგადოებისათვის თიულად მიცემულ სოფლებს, რომელიც ვალდებული არიან ოთხი მსახური (მულაზმი) და 16 მოლაშქრე გამოიყენონ ჯარსა და ლაშქრობაში, არ ჩაუწერონ გადასახადების ნუსხაში ჯიზია 41
19. 1709 წ. აგვისტოს 8 — სექტემბრის 5. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი, რომლითაც ჩოხურ-საადის (ერევნის ოლქის) ბეგლარ-ბეგს ევალება არ დაუშვას, რომ ვინმემ უკანონოდ შეაფიქროს ნახჭევნის სოფლების — მელქ-შაალუს, ჰურსის და ბაშქენდის მცხოვრებნი 47
20. 1710 წ. მარტის 2—31. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი, რომ ყარაბაღის ბეგლარ-ბეგმა ნება არ მისცეს ბექთაშსა და მელიქ ელიზბარს უკანონოდ დაეუფლონ დარაუენის მიწებს და შეაფიქრონ გლეხები 47
21. 1710 წ. მაისის 30 — ივნისის 27. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება ყანდაჩარს სალაშქროდ წასული მოჰამედ ყული-ბეგ ამილახვრის ნაცვალად (ნაიბად) მისი ამისწულის დაუდ-ბეგ ქართველის დანიშვნის შესახებ 53
22. 1710 წ. ივნისის 28 — ივლისის 27. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება აჰმედხან უცმისათვის ერთგული სამსახურის სანაცვლოდ ჯამაგირის ორმაგად გადიცების და დიდებულნი ხალაოების ბოძების შესახებ 55
23. 1711 წ. აპრილის 19 — მაისის 18. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი, რომლითაც ის უქრიალავს გუგარ-ჩინლიყის ციხისათვის და ურმიის ოლქის მმართველს გუგარ-ჩინლიყის ციხის მეზღვაურებისაგან ბეგარის უკანონოდ მოთხოვნას და მათ მიწებზე ძალადობით ხენა-თესვის წარმოებას 58
24. 1712 წ. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება ელიზბარ-ბეგისათვის ჩამორთმეული მამულის ზაზა-ბეგისა და ალი ყული-ბეგის შვილებისათვის დაბრუნების შესახებ 64
25. 1713 წ. ივლისის 24 — აგვისტოს 22. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება პათეიმის შვილის სეფიხან-ბეგის, მისი გარდაცვლილი ძმის ჩელების ნაცვალად შაჰის სარქრის ღულამების რიგებში მიღების და მისთვის ჯამაგირად ექვსი თაბრიზული თუმნის დანიშვნის შესახებ 66
26. 1713 წ. აგვისტოს 23 — სექტემბრის 20. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი გარდაცვლილი ძმის სამსახურში შემცვლელ სეფიხან-ბეგისათვის ყოველწლიური ჯამაგირის დანიშვნის შესახებ 68
27. 1713 წ. აგვისტოს 23 — სექტემბრის 20. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება კათალიკოსისათვის საეკლესიო მამულების დაბრუნებისა და ძველი წესისამებრ მისადმი სათანადო პატივისცემით მოპყრობის შესახებ 71
28. 1713 წ. აგვისტოს 23 — სექტემბრის 20. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება რევზ-ბეგ ვექლის შვილის ოთარ-ბეგის მამამისის ნაცვალად მსახურად (მულაზმი-მად) დანიშვნისა და მისთვის ჯამაგირად ოცი თაბრიზული თუმნის მიცემის შესახებ 74
29. 1713 წ. სექტემბრის 21 — ოქტომბრის 20. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება ზაზა-ბეგ ავალ-ოღლის (ავალიშვილის) ქართლის ეშიკაღასიბაში-დ დანიშვნის შესახებ 76
30. 1713 წ. სექტემბრის 21 — ოქტომბრის 20. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება, რომ ქართლის ეშიკაღასიბაშის ზაზა-ბეგ ავალიშვილს ნუ უცვლიან სათიულო ადგილებს და დაუტოვონ ის, რომელიც წინათ ჰქონდა დამტკიცებული 78
31. 1714 წ. სექტემბრის 10 — ოქტომბრის 9. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი რაშიდ-ბეგის ხელქვეითის ფაზალისათვის კუთვნილი ჯამაგირის მიცემის შესახებ 80

32. 1714 წ. დეკემბრის 8 — 1715 წ. იანვრის 6. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი აზერბაიჯანის ბაიჯანის ვაზირის სახელზე პაატა-ბეგის, მისი ძმის გურგინ-ბეგისა (გიორგისა) და რევაზ-ბეგისათვის დანიშნული ყოველწლიური ჯამაგირის გაცემის შესახებ 82
33. 1714 წ. დეკემბრის 8 — 1715 წ. იანვრის 6. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი რევაზ-ბეგ კახელის შვილის ოთარ-ბეგისათვის ყოველწლიური ჯამაგირის შამს-ად-დინ-ლუს (შამშადილის) საზოგადოების ჩობანბეგისა და ზაგემის თამბაქოს ფულე-ბიდან მიცემის შესახებ 84
34. 1715 წ. თებერვლის 6 — მარტის 6. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება, რომ ქართლისა და კახეთის ვალებმა (მეფეებმა) დაანებონ დომენტი კათალიკოსს ეკლესიისათვის შეწირული მამულები და არ დაუშვან, რომ ვინმემ არეუ-დარევა შეიტანოს მის საქმეებში 88
35. 1719 წ. მაისის 20 — ივნისის 18. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება აჰმედ-ხან უცმისათვის გარდაცვეთილი ჯამაგირის მიცემის შესახებ 90
36. 1721 წ. იანვრის 30 — თებერვლის 27. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება აჰმედ-ხან უცმისადმი შირვანის ოლქის მმართველობის ჰუსეინ-ხან ბეგისათვის ჩაბარების შესახებ 92
37. 1721 წ. აპრილის 28 — მაისის 27. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ფირმანი გარდაცვლილი ყურბან ალი-ბეგ საადლუს ნაცვლად მისი ბიძის მეგრ ალი-ბეგ საადლუს აღების რიგებში ჩარიცხვისა და მისთვის თიულად 16 თუმნისა და 5656 დინარის დანიშვნის შესახებ 94
38. 1721 წ. დეკემბრის 20 — 1722 წ. იანვრის 18. შაჰ-სულთან ჰუსეინის ბრძანებულება წახურისა და შაქის მმართველის უცმი სულთანისათვის შისიგბრ ბრწყინვალე დიდებული ხალათების ბოქების შესახებ 96
39. 1724 წ. იანვრის 27 — თებერვლის 25. შაჰ-თაჰმასბ (შაჰ-თამაზ) II ბრძანებულება, რომლითაც აჰმედ-ხან უცმის ებრძანება დაამშვიდოს და დაიშვიდოს ის პირები, რომელთაც ურჩობა გამოეჩინეს, მაგრამ შემდეგ ინანეს და თავისი დანაშაულის პატიების იმედი აქვთ 99
40. 1724 წ. იანვრის 27 — თებერვლის 25. შაჰ-თაჰმასბ II ბრძანებულება, რომლითაც ის უხეხადებს აჰმედ-ხან უცმის, რომ თუ ის თავის წინაპრების მსგავსად ერთგული იქნება შაჰისა, მას ეპატიება წინანდელი დანაშაული და მრავალი წყალობით იქნება დაჯილდოვებული 99
41. 1724 წ. მაისის 24 — ივნისის 22. შაჰ-თაჰმასბ II ბრძანებულება, რომლითაც ის აცნობებს აჰმედ-ხან უცმის, რომ უბოძა მას დიდებული ხალათები და რომ დადისტინსიკენ გამოგზავნა ჯარით არდებილის, მმართველი ზულფიყარ-ხანი, რომელმაც შამხალთან და უცმისთან ერთად უნდა გაილაშქროს მტრების წინააღმდეგ 101
42. 1724 წ. მაისის 24 — ივნისის 22. შაჰ-თაჰმასბ II ფირმანი კახეთის ღვიანბეგ პაატა-ბეგისათვის ყოველწლიური ჯამაგირის (ჰამასალას) მიცემის შესახებ 104
43. 1727 წ. ივლისის 20 — აგვისტოს 18. შაჰ-თაჰმასბ II ბრძანებულება, რომლითაც მახანდარანის ვაზირს ევალება დაუყოვნებლივ გამოართვას თავილდარ მირზა რეზას ყაფლან-ბეგის კუთვნილი ოცდაათი თავრიზული თუმანი და გაუგზავნოს ყაფლანბეგის ბიძაშვილს, რომელიც ქართლის ვალის რწმუნებულია და მასთან იმყოფება 106

შემჩნეული შეცდომების გასწორება

გვერდი	სტრიქონი	დაბეჭდილია	უნდა იყოს
6	17	تحریر	تحریر
61	9	შემკვიდრენი	შემკვიდრენი
65	2 ქვემ.	ვანთანგ	ვახთანგ

ПЕРСИДСКИЕ ИСТОРИЧЕСКИЕ ДОКУМЕНТЫ
В КНИГОХРАНИЛИЩАХ ГРУЗИИ

Книга I, выпуск 3. Издал Владимир Сардионович Путуридзе

დაიბეჭდა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის
სარედ.-საგამომც. საბჭოს დადგენილებით

*

რედაქტორი ა. ფ ა თ ა ზ ი ა ნ ი

გამომცემლობის რედაქტორი დ. ლ ე შ ა ვ ა

ტექნიკური ნ. ბ ზ კ ე რ ი ა

ბელმოწერილია დასაბეჭდად 14.4.1965; ქალაქის ზომა 70×108^{1/16};
ნაბეჭდი თაბახი 17.48; სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 11.98;
უფ 02077; ტირაჟი 1000; შეკვეთა 1334
ფასი 1 მან. 01 კაპ.

გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, ძერტინსკის ქ. № 8
Издательство «Мецниереба», Тбилиси, ул. Дзержинского № 8

Типография Издательства «Мецниереба», Тбилиси, ул. Г. Табидзе 3/5
გამომცემლობა „მეცნიერების“ სტამბა, თბილისი, გ. ტაბიძის ქ. № 3/5

საქ. სსრ მეცნიერებათა აკადემიის აღმოსავლეთმცოდნეობის
ინსტიტუტის გამოცემანი

ИЗДАНИЯ ИНСТИТУТА ВОСТОКОВЕДЕНИЯ АН ГРУЗ. ССР

1. გ. ვ. წერეთელი, უძველესი ქართული წარწერები პალესტინიდან, 1960.
Г. В. Церетели, Древнейшие грузинские надписи из Палестины (Резюме на русском и английском языках), 1961.
2. ს. გ. ყაუხჩიშვილი, ლათინურ-ქართული ლექსიკონი, 495 გვ., 1961.
С. Г. Каухчишвили, Латинско-грузинский словарь, 495 стр., 1961.
3. ვისრამიანი, ტექსტი, გამოკვლევა და ლექსიკონი ა. ა. გვახარიასა და მ. ა. თოდუასი, 762 გვ., 1962.
Висрамиани, текст, исследование и словарь А. А. Гвахария и М. А. Тодуа. 762 стр., 1962.
4. სპარსული ზეპირსიტყვიერების ნიმუშები I, წინასიტყვაობა, თარგმანი და შენიშვნები ნ. ბეჭაურის და ჯ. გიუნაშვილისა, 97 გვ. 1962.
Образцы персидского фольклора I, предисловие, перевод и примечания Н. Г. Бекаури и Дж. Ш. Гиунашвили, 97 стр., 1962.
5. გილგამეშის ეპოსი, აქადურიდან თარგმნა და კომენტარები დაურთო ზ. კიკნაძემ, 235 გვ., 1963.
Эпос о Гильгамеше, перевод с аккадского и комментарии З. Г. Кикнадзе, 233 стр., 1963.
6. В. А. Гвахария, Словарь—симфония урартского языка, 499 стр, 1963.
ვ. ა. გვახარია, ურარტული ენის ლექსიკონი—სიმფონია, 499 გვ., 1963.
7. მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორიის საკითხები (სტატიების კრებული), 259 გვ., 1963.
Вопросы истории Ближнего Востока (сборник статей), 259 стр. (резюме на русском и английском языках), 1963.
8. Аполоний Родосский, Аргонавтика, греческий текст, русский перевод, введение и примечания Гр. Ф. Церетели, 351 стр., 1964.
9. თ. ვ. გამყრელიძე, გ. ი. მაჭავარიანი, სონანტა სისტემა და აბლაუტი ქართველურ ენებში, 528 გვ. (ქართულ და რუსულ ენებზე), 1965.

Т. В. Гамкрелидзе, Г. И. Мачавариани, Система сонантов и аблаут в картвельских языках, 528 стр. (на грузинском и русском языках), 1964.

10. Ш. Г. Гаприндашвили, Дж. Ш. Гиунашвили, Фонетика персидского языка, I, 226 стр., 1964.

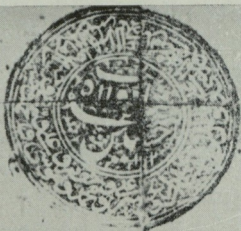
შოთა გაფრინდაშვილი და ჯემშიდ გიუნაშვილი, სპარსული ენის ფონეტიკა, I, 226 გვ., 1964.

145

حکم بچشم
 و اشوک و بکسب و هتال نظر علی و الا که جستان کار تیز از تاریخ فوت چنت کتله کوز
 تابش لیس را بر تبه کتله کوز را فر فر همیم چنت که باید و شید بکند
 و لوازم ان قیام و اقدام نموده دست یقه در چرخ باب فوت و فرو کند
 تا و اوان و از ناوران و در جستان کتله کوز بر نور عمده مسیحیه موم لیس را کتله کوز
 بدست هلال ای دانسته لوازم امر مزبور را مخصوص او شماند و عمده دانسته

ص ۱۱۲

فکران پلین

از باب دعوات آنکه در کتب اسم بر یک شمع از زود و بهر جهت که در کتب
اسم بر یک شمع از زود و بهر جهت که در کتب

لوی
لا... لات

مهر و محراب که نقلش نام از دفتر...
قدیم قدیم که در مجلس حضرت دادا...
فعلت ساجات که عالی...
بانامش محراب و عودن همه سادات...
مرکبات طلبه ادب است و توفیق مراد و برآورد...
بسم الله الرحمن الرحیم

صالح

فان چنانچه که چمن زوزن است اورد یک دره عرض حکم

کاشتر عرض دادند که هر چه در راه که بنزد وجوده نظر داشتند که در

دیده و در جاده مورثه در جبهه با برسانت میرز عیاش میثو استند فاند

که در یک روز شبکات دیدن بنظر او عرض زده است بنظر شاه عتیق بن حکم

سنان است بهین راه مورثه و از سر کار تو به وی در انصاف نوزده که استند

شش ماه مجبور در عرض از هر کس و بنسخه و در آورده لایق بود که در راه که نظر

در جبهه نظر داشتند که در راه و در مورثه در جبهه در دست راست نهادند

استند و در این شب و در راه فان بنزد او بنظر شاه عتیق بن حکم

حاکم مورثه در جبهه در مورثه در جبهه که در جبهه در جبهه در جبهه

نصفه در جبهه در جبهه در جبهه در جبهه در جبهه در جبهه در جبهه

میرز کجبه و در راه بنظر شاه عتیق بن حکم

۱۱۱۳

۱۱۱۳

فوان پین
از بابت بهای بشیر که در کتب اسم بر یک فرشته ارم و به جیب نقدین فرستادن
که در آن کتب از آنچه که در کتب است بهیچ وجه نمی آید و این کتب از راه راه
در سینه کتب نیز موند که این کتب را در کتب دیگر هم در کتب دیگر هم در کتب دیگر هم
سند است موند. او شده به جیب نقدین در کتب دیگر که به جیب نقدین در کتب دیگر
از کتب دیگر کتب موند و این کتب را در کتب دیگر هم در کتب دیگر هم در کتب دیگر هم
در کتب دیگر هم در کتب دیگر هم در کتب دیگر هم در کتب دیگر هم در کتب دیگر هم
در کتب دیگر هم در کتب دیگر هم در کتب دیگر هم در کتب دیگر هم در کتب دیگر هم
در کتب دیگر هم در کتب دیگر هم در کتب دیگر هم در کتب دیگر هم در کتب دیگر هم

۱۱۱۳

საბ. 4 უკანა მხარე

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين

عن رسول الله صلى الله عليه وآله
قال من قرأ سورة الفاتحة
في كل يوم لم ينقص له أجره شيء

سورة الفاتحة
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين

فوان چرخ
الله و زود در بیان از خستد اینها درین روزگار

از بابت دیوانه‌ها که در ضابطه اهدا در حرب العین در ده کرب

همه در زین سینه کار در ایستاد برادر اول چکه هر که از سر گذشت

در سه خواهر که در حبالت اسم شرف است از غم در شرف امان او در روز

برادر خود لازم در جوابش در ایستاد در غم از غم در شرف امان او در روز

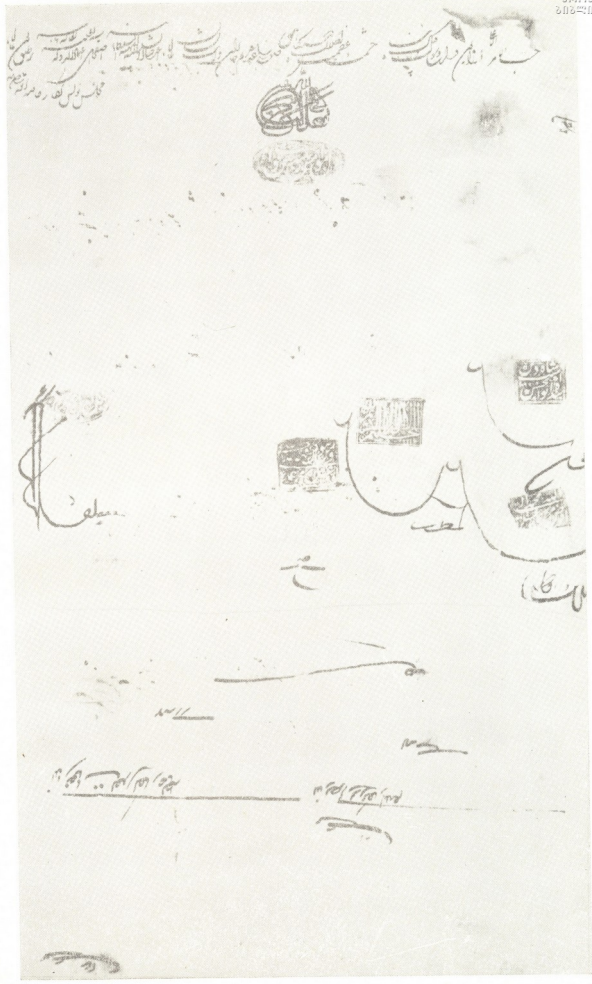
از غم در شرف امان او در روز در غم از غم در شرف امان او در روز

۱۱۱۱

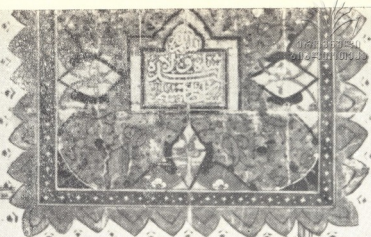
Handwritten text in Georgian script at the top of the page, including a large, stylized signature or title.

Main body of handwritten text in Georgian script, featuring several lines of text and a large, prominent signature or flourish in the center.

საბ. 7 უკანა მხარე

مجلس
سازمان اسناد و کتابخانه ملی

بشارت شانه دربان و پیشکش نظر پادشاه که در حق خیر علیام صدر نقی

در
مجلس
سازمان اسناد و کتابخانه ملی

سبع تومان از موجب نرسیده پنج تومان از رواجی که در وجه اوقاف

در
مجلس
سازمان اسناد و کتابخانه ملی

بشارت شانه و مرتب فرموده اند و در ششم ششم تومان عظیم کم ام دیوان عالی

در
مجلس
سازمان اسناد و کتابخانه ملی

صنعت و ملک بابت مقرر شود و در موجب بقای اید را اجتناب

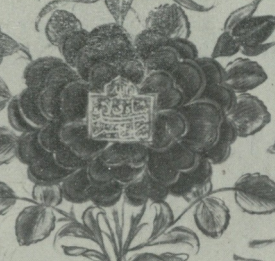
شماره ۱۱۶
سازمان اسناد و کتابخانه ملی

حکم صحیح است که بنا بر عین غایت باشد باز در باره فرقی بین این دو استید
 سابق از ابتدا یکی به همین نزد منصب امیر خوارزمشاه و امیر خوارزمشاهی
 معانی است لیس عنائیت و مرجمت معنی آنچه به جهت در وجه امیر
 سابق مقرب بر استور در وجه فرقی معنی است لعنت است و معنی
 و چنانکه باید و نشاید بگفت مزبور و لوازم آن است م و اقدام غفقه
 فوت و فرو گذار نیست یاد اوان و از ناوران و کرچان است بطور
 و فرقی معنی است لیس را امیر خوارزمشاه استقلال و اللغه او دانسته
 امر مذکور را مخصوص او شناسند معنی این کرام دیوان است معنی
 در وقت تجلی است نعمت از چشمه قیام و بتدبیر مصل و محروس شناسند

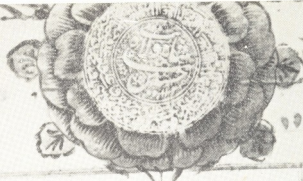
1452
263

شوال قمر ۱۱۶۰

مکتوب حضرت سلطان محمد شاه
سلامه در بیان شکایت
حضرت سلطان محمد شاه
والله واليه والشكر
مزار کثیره انوار حسن الی غیر
بدان در قبایل الهیه نوشته دید و قال
جماعت و غنیمت احوال که خیمه نما
شمال شرف صد و بیست و بیست
و اسرار که حیان اقدام کنید
عش که بود علی سطحی که از
و جبار و مخیر و مظلوم که
ریواس مکتوب شاه شایسته
موازی که از اسباب و که در
فرا بکشد و عمل انیس را
و انقراض قضیه الهیه است
و باز از مقام مجید فرو
برقم شرف مصدق و دست
او صادر شد و در طریق
و از وقت دست تمام
و نادر است و اموال من
تبا بفرزیرده اتمام
و که از امور سابق الهیه
مربوبه شاه امان و بزرگ
مربوبه شاه از این عی
شاه فرزند شرف بخوابد

فوان ^{شاه} ^{سخت} ^{جمع} ^{در} ^{نوا} ^{ایلی} ^{جماعت} ^{بر} ^و ^{محمد} ^{ولی} ^{حسین} ^و ^{صیفا}

بهرین ^{نشد} ^{در} ^{ای} ^{که} ^{بستان} ^{کند} ^و ^{ار} ^{قدیم} ^{الایام} ^{الی} ^{الآن}

در ^{نص} ^{سلطان} ^{بکجا} ^و ^{اصطلاح} ^{السنه} ^{در} ^{حرفه} ^{مست} ^{منموده} ^و ^{الحال} ^{حکام}

بجواز ^{مباح} ^ت ^{باجرای} ^{الایام} ^{نشد} ^و ^{در} ^{باب} ^{رفع} ^{ان} ^{مستطاب} ^و ^{اصطلاح}

بهمین ^{پایان} ^و ^{الکلی} ^{قاصد} ^و ^{ار} ^{که} ^{رادان} ^{از} ^{پایان} ^{تصدیق} ^{نمودند} ^{که} ^{الحاکم}

کانت ^{بافضیل} ^{محل} ^و ^{مسیح} ^{در} ^{در} ^{خمس} ^و ^{بجوب} ^و ^{عقود} ^{بشمار} ^{تاریخ}

مقرر ^{فرمودیم} ^{که} ^{هر} ^{گاه} ^{جماعت} ^{مکون} ^{ار} ^{قدیم} ^{الایام} ^{در} ^{الحاکم} ^{بر} ^{بر} ^{مستطاب} ^{نموده}

احمد ^{شاه} ^{فکر} ^{حکم} ^و ^{حساب} ^{باجرای} ^{الایام} ^{نشد} ^و ^{پایان} ^و ^{الکلی} ^{قاصد} ^{احمد}

بر ^{لازم} ^{بجای} ^{قدیم} ^{رنگ} ^و ^{در} ^{رنگ} ^{بشم} ^{داده} ^{در} ^{عهد} ^{ده} ^{شهر}

مقرر ^{نشد} ^{الله}

Handwritten text in the top left corner, possibly a date or reference.

Handwritten text in the top right corner, possibly a name or title.

Handwritten text in the middle top section, possibly a title or introductory text.

Handwritten text in the middle section, possibly a main body of text.

Handwritten text in the middle section, possibly a main body of text.

Handwritten text in the middle section, possibly a main body of text.

Handwritten text in the bottom section, possibly a concluding text or signature.

Handwritten text in the bottom section, possibly a concluding text or signature.

Handwritten text in the bottom left corner, possibly a date or reference.

Handwritten text in the bottom right corner, possibly a signature or name.

Handwritten text in Georgian script at the top of the page, including a circular stamp.

1884 4/6

Main body of handwritten text in Georgian script, consisting of several lines of cursive writing.

Handwritten text in the bottom left corner, possibly a signature or a note.

საქართველოს
წიგნობის ეროვნული
სამსახური

محمد شاه سلطان
حسين

چند مبلغی که در این مورد و مساوی است به این جهت که در اول این امر موجب شکر و حمد الهی است
 و در این مورد و مساوی است به این جهت که در اول این امر موجب شکر و حمد الهی است
 سابقه مشارالیه در عهد زوال پید و در عیقا یکم از نو شفقته و از قرائت نوشته عالی و وزیر دولان اعظم
 کمالی و ارقام نوشته منتهی از همان تاریخ مسطور و رقم نوشته ابدالدین خیم شهر ریح الثاني است که
 موجب و تشابه به تیغ از بلور بود و در وجه و محتای بسیار از بلور قطعه فرموده مستوفیان عظمی کرام
 رقم بسط کرده و فایده حاصله و در این مورد و مساوی است به این جهت که در اول این امر موجب شکر و حمد الهی است
 عدد و نشانند بحیرت ریح الثاني است که احد الامه الاعجازی و در این مورد و مساوی است به این جهت که در اول این امر موجب شکر و حمد الهی است
 و در این مورد و مساوی است به این جهت که در اول این امر موجب شکر و حمد الهی است

حکم صحیح است که چون در وقت سده کوز بوض اقدس رسید و در وقت
 و کائنات و طبیعیا که جهان است از قدیم الیوم همیشه در تصرف سده کوز با بجه و اجرت
 در آن نه داشته و اگر بجز امام اصد بنیوان قلند تصرف در موقوفات و احوال
 ارقام مطهره و با شرع آن از بد تصرف شرف صدور نمیشد و در ایام حیدر علی
 بطبق مرض نگاه قولنامه در آن وقت در آن جهان کار نیز تصرف مستمرا
 و تصرف در موقوفات کسب تصرف سده کوز و مستوا از انوار موقوفات
 نمیشد و موقوفات نایب عیالیه و الا که نیز در باب موقوفات مریضا اعداد و اوقات
 تصرف ندارد و اعداد از دستور و معمول کجا و رتبه تصرف در آن از عیالیه و اوقات
 موقوفات انجا را از اوقات استمراریت بقدر معمول قدیم تصرف مشایسته داده شد
 در مجال و دفتر ساز و در باب نظام دینی امور متعلقه بمجال وقف استقام و اعداد در
 بعد آفر و بنا برین متور نشد موقوفات عیالیه و الا که نیز در باب او در باب تصرف
 موقوفات مریضا لازم اعداد و اوقات مشایسته بقدر سده کوز از بد احوال
 در مجال و دفتر ساز و دستور قدیم کجا و ساز و عیالیه و اوقات محال موقوفات
 در کاخت را موافق دستور و معمول بنیوان بقدر تصرف مشایسته داده شد
 در مجال و دفتر ساز و در باب نظام دینی محال و موقوفات استقام و اعداد و اوقات
 و در عهد سده کوز

محمد علی...

صلوات بر محمد و آله
 سکنه با شرفینیشانه در باره فرجه ناله وقتان مکمل فرجه
 زیدم الله شباه نظامان فرجه مکمل سلاخور از ابتدائ ششماه و
 شایسته را در کائنات لکن در کافیه شرفه نظم و منسج
 موجب همه ساله در صبر او غنای و محبتش مودیم مستوفیل
 عظام کرام دیوانی استم نوبطه را در دفعه خلعتیست نفعه ارتقا
 اصول و محروس شناسند و از می منابر همه ساله داده پروا
 خیره

عبود و لذت همه کین رود در عهد دانند

حمله الی سنه ۱۱۲۰

شاه عباس در زمان خود
سلطان حسین

آنچه چون فیوضت جماعت از قوت بعضی سائیدند که از قدیم ساکن
 سرحد کجستان کاریز و نایب و آلیان اینجا بوده سخات و جافشانی قیام داشته اند و بکم نواب خاقان کتیستان
 ده محل از حال لوری که چاه و هفت خانه زحیت در منی وار و بلا مبلغ قبول ایشان مقرر شد که چهار نفر ملازم و شانزده نفر سقا
 در چار و بیاق حاضر ساخته شد نمایند و در بوقت خیزه از لغت رعایات عالم فروره احوال نموده اند و امر فرور باعث
 نفع ایشان شده و بسته مانع مقرر کرده دستور سنوات سابقه خیزی لغت خیزه از رعایای حال فروره مطابق
 نمایند و در وقت تصدیق نهمه در حب اکم نواب خاقان کتیستان ده محل از حال لوری که حیت این از قرار عرض جماعت
 از قوت چاه و هفت خانه است بلا مبلغ برین موجب قبول جماعت مذکوره مقرر شده قریه سایر پانزده خانه قریه در ملک پنج خانه
 قریه های لوری شش خانه قریه برق کند ده خانه قریه قزل قبا خیزه بد که چهار خانه قریه و بیشت خانه قریه در ری دو خانه
 قریه موسس پنج خانه قریه بطلم دو خانه چهار نفر ملازم هر کافر خاصه برین پانزده نفر با اتفاق حاکم بود چو در چار و بیاق
 خدمت نمایند و ولایت وجه خیزه قرای فروره چری در فرور با اسم جماعت فروره ابواب الجمع نشسته و موافق نهمه در موم چار
 که در لوی نیک بازوید انکای قریه باغ نموده مبلغ پست و یکوتان و مشوراز و کسری با سقید قرای فروره از قوت بود
 بدست اولاد قراخان و اولاد ابیک غلامان که بی مقرر است داخل نهمه و از ان قرار ابواب جمع است بنا برین مقرر
 فرمودیم که مستوفیان حاکم خیزه محمد رضا یک فرور با اسم ایشان در اول نهمه نهمه از همان تاریخ مملو شده است چه
 بد انقالت حواله و اطلاق نمایند و موافق دستور و معمول قدیم با جماعت فروره عهد نمایند و جماعت فروره از قرار قبول
 قدیم است نفر ما حاضر شده کلمات قیام نموده در ناسه قدغن داشته در عهد شده که چار اولاد است
 محمد رضا یک فرور با اسم ایشان در اول نهمه نهمه از همان تاریخ مملو شده است چه
 بد انقالت حواله و اطلاق نمایند و موافق دستور و معمول قدیم با جماعت فروره عهد نمایند و جماعت فروره از قرار قبول
 قدیم است نفر ما حاضر شده کلمات قیام نموده در ناسه قدغن داشته در عهد شده که چار اولاد است

محمد رضا یک فرور

1820 roya scarce

Յոն Բարսեղ Բարսեղյանի Գրքերի Կրթական Կենտրոնի Գրադարան

Մեծ Բուրձուր Բարսեղյանի Գրքերի Կրթական Կենտրոնի Գրադարան
 Մեծ Բուրձուր Բարսեղյանի Գրքերի Կրթական Կենտրոնի Գրադարան
 Մեծ Բուրձուր Բարսեղյանի Գրքերի Կրթական Կենտրոնի Գրադարան

Բարսեղյանի Գրքերի Կրթական Կենտրոնի Գրադարան

Բարսեղյանի Գրքերի Կրթական Կենտրոնի Գրադարան

Մեծ Բուրձուր Բարսեղյանի Գրքերի Կրթական Կենտրոնի Գրադարան
 Մեծ Բուրձուր Բարսեղյանի Գրքերի Կրթական Կենտրոնի Գրադարան
 Մեծ Բուրձուր Բարսեղյանի Գրքերի Կրթական Կենտրոնի Գրադարան

266 کتاب

حکم بر صلح
 ساخته نبار شقیقش باز در باره رفیق صفا و او و یک کجی
 را در زاده رفیق صفا شمشاد رفیق و احاطه کرد یک مبدع خرمی
 نایب رفیق صفا شمشاد و روانه سفر خراش در احوالند
 مندرم و تا صبر حاجت او از رفیق نور نایب لجه کند ما متعلقه
 قیام و اقدام نایب علمیه و اگر چنان مزبور و تا او ادان و انوار
 انما شمشاد نایب مبدع خرمی و است خدمات متعلقه او را
 مرجع دهند و در عهد شمشاد کلان

رسد الله سال ۱۱۲

کتابخانه آیت الله العظمی
آقای میرزا محمد تقی
سلطان حسین

11/52

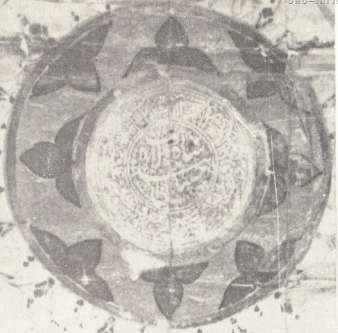
حکم مطوع
میرزا محمد تقی

ایله ایات و کلمات و حشمت و جلال و کرامت و افاضه و شکر

و اعجاز و اسرار و شگفتی ها که سرافراز گشته بر آنکه فصول که در وقت در باب حسن خدمت و نجابت
عفا در راه و بیرون کلمات و معنی و مستقام تمام در نظم و نسق و امینت حال متعلقه بخود و انعام است شرف و بکرامت
باز طیفی و در وقت شایسته هر آنکه در این عالم است که میسر میسر است و بیست و دو
بفرج است ای ایات و کلمات پناه فریاد و واجب و مبلغ و بیت قرآن غایت شود و سیرت
بر آنجهان پناه و دست ده بود بنظر آفتاب اثر رسیده جوارح بدو در عرض راه ضایع شده به یک نظر اول
نرسیده در همه قوش جیان صاحب و قوفی تخصیص فرموده ایشان روانه نمائید و بنابر بیخود متناهی آن

ایالت پناه را عالیجناب پشکر پاشا شیروان و حاکم در بند عرض نموده بودند حال شفقت بان ایالت
 پناه درایم و در وقت مینفع بکصد و تان نیز بر مواجب او از آنچه در وجه او سببان سابق
 مقرر بجم بد آنوقت اضافه و ضلع فاضله انتساب شعاع باو عنایت و مرعیت و ارسال فرموده بودیم
 و ارقام عهده در آن باب شرف صد دریافت مزاید که بتوجهات خاطر اقدس مستمال نموده
 حسب الصلح عالیجناب پشکر پاشا شیروان و حاکم در بند در حال امین و در خدمت نایب
 که در باب استمداد مقرر شود که مواجب چند نفر از جماعت در عثمان که نزد آن ایالت
 پناه میباشند از قرار تصدیق و تجویز آن ایالت پناه و حاکم در بند متصانر غم موقوف بتصدیق
 عالیجناب شغال در اند عرض نموده معلوم در جهان را کردید بموجب رسم عهده مقرر فرمودیم در
 ایست نرا از قرار تصدیق آن ایالت پناه و حاکم در بند و تجویز عالیجناب پشکر پاشا شیروان متصانر
 غم موقوف بتصدیق عالیجناب شغال در اند آن ایالت پناه بتوجهات یادش مانده مستمال بجم در تنسیب
 اشرا رگوره و دره و غیره با تفاق حاکم در بند ما عرض نموده و بتصدیق عالیجناب پشکر پاشا شیروان
 ۲۲

محمد حسن
 صاحب مهر
 دارالانوار المکملتی المبین
 عهده شاه قاجار

Handwritten text in Persian script, likely a historical document or a letter. The text is written in a cursive style and covers the lower two-thirds of the page. It appears to be a formal communication, possibly related to the seal above.

11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000
 1001
 1002
 1003
 1004
 1005
 1006
 1007
 1008
 1009
 1010
 1011
 1012
 1013
 1014
 1015
 1016
 1017
 1018
 1019
 1020
 1021
 1022
 1023
 1024
 1025
 1026
 1027
 1028
 1029
 1030
 1031
 1032
 1033
 1034
 1035
 1036
 1037
 1038
 1039
 1040
 1041
 1042
 1043
 1044
 1045
 1046
 1047
 1048
 1049
 1050
 1051
 1052
 1053
 1054
 1055
 1056
 1057
 1058
 1059
 1060
 1061
 1062
 1063
 1064
 1065
 1066
 1067
 1068
 1069
 1070
 1071
 1072
 1073
 1074
 1075
 1076
 1077
 1078
 1079
 1080
 1081
 1082
 1083
 1084
 1085
 1086
 1087
 1088
 1089
 1090
 1091
 1092
 1093
 1094
 1095
 1096
 1097
 1098
 1099
 1100
 1101
 1102
 1103
 1104
 1105
 1106
 1107
 1108
 1109
 1110
 1111
 1112
 1113
 1114
 1115
 1116
 1117
 1118
 1119
 1120
 1121
 1122
 1123
 1124
 1125
 1126
 1127
 1128
 1129
 1130
 1131
 1132
 1133
 1134
 1135
 1136
 1137
 1138
 1139
 1140
 1141
 1142
 1143
 1144
 1145
 1146
 1147
 1148
 1149
 1150
 1151
 1152
 1153
 1154
 1155
 1156
 1157
 1158
 1159
 1160
 1161
 1162
 1163
 1164
 1165
 1166
 1167
 1168
 1169
 1170
 1171
 1172
 1173
 1174
 1175
 1176
 1177
 1178
 1179
 1180
 1181
 1182
 1183
 1184
 1185
 1186
 1187
 1188
 1189
 1190
 1191
 1192
 1193
 1194
 1195
 1196
 1197
 1198
 1199
 1200
 1201
 1202
 1203
 1204
 1205
 1206
 1207
 1208
 1209
 1210
 1211
 1212
 1213
 1214
 1215
 1216
 1217
 1218
 1219
 1220
 1221
 1222
 1223
 1224
 1225
 1226
 1227
 1228
 1229
 1230
 1231
 1232
 1233
 1234
 1235
 1236
 1237
 1238
 1239
 1240
 1241
 1242
 1243
 1244
 1245
 1246
 1247
 1248
 1249
 1250
 1251
 1252
 1253
 1254
 1255
 1256
 1257
 1258
 1259
 1260
 1261
 1262
 1263
 1264
 1265
 1266
 1267
 1268
 1269
 1270
 1271
 1272
 1273
 1274
 1275
 1276
 1277
 1278
 1279
 1280
 1281
 1282
 1283
 1284
 1285
 1286
 1287
 1288
 1289
 1290
 1291
 1292
 1293
 1294
 1295
 1296
 1297
 1298
 1299
 1300
 1301
 1302
 1303
 1304
 1305
 1306
 1307
 1308
 1309
 1310
 1311
 1312
 1313
 1314
 1315
 1316
 1317
 1318
 1319
 1320
 1321
 1322
 1323
 1324
 1325
 1326
 1327
 1328
 1329
 1330
 1331
 1332
 1333
 1334
 1335
 1336
 1337
 1338
 1339
 1340
 1341
 1342
 1343
 1344
 1345
 1346
 1347
 1348
 1349
 1350
 1351
 1352
 1353
 1354
 1355
 1356
 1357
 1358
 1359
 1360
 1361
 1362
 1363
 1364
 1365
 1366
 1367
 1368
 1369
 1370
 1371
 1372
 1373
 1374
 1375
 1376
 1377
 1378
 1379
 1380
 1381
 1382
 1383
 1384
 1385
 1386
 1387
 1388
 1389
 1390
 1391
 1392
 1393
 1394
 1395
 1396
 1397
 1398
 1399
 1400
 1401
 1402
 1403
 1404
 1405
 1406
 1407
 1408
 1409
 1410
 1411
 1412
 1413
 1414
 1415
 1416
 1417
 1418
 1419
 1420
 1421
 1422
 1423
 1424
 1425
 1426
 1427
 1428
 1429
 1430
 1431
 1432
 1433
 1434
 1435
 1436
 1437
 1438
 1439
 1440
 1441
 1442
 1443
 1444
 1445
 1446
 1447
 1448
 1449
 1450
 1451
 1452
 1453
 1454
 1455
 1456
 1457
 1458
 1459
 1460
 1461
 1462
 1463
 1464
 1465
 1466
 1467
 1468
 1469
 1470
 1471
 1472
 1473
 1474
 1475
 1476
 1477
 1478
 1479
 1480
 1481
 1482
 1483
 1484
 1485
 1486
 1487
 1488
 1489
 1490
 1491
 1492
 1493
 1494
 1495
 1496
 1

محمد شاه
سلطان حسين

بکند
صنای
کوار

حکم به استماع آنکه چنانچه قبلاً نیز مقرر شد بود در اموال ملک پسر او اصابت یک ملک با ملک کوه
منور از زرا یک گرفتار تصدق او شمع و تصرفه زرا یک مشارالیه و پسند و بنا
تمام الحال مقرب الحفة جلو و ارباب سرکار خاصه شریفه و زرا یک مومر الیه و غیر جماعتی معصومه

صبر و رعایت خود اموال پسر او اصابت یک ملک منور با و گذشته اند مقرر کرد در اموال یک ملک منور
من الوجود منظره ملک کوه و توابع و چکمه و تصرف علیها یک ملک اول اعلا بود و لو اصابت
اراده تصرف در آنها و در نتیجه تصرفه زرا یک مشارالیه و سایر اولاد و زال یک و پسند حسب الرقم الشرف
یعبره سات و وقت مصححاه فوت و عوالت و حکامه لاط العظام نظام النبیاه الرقود و الحاق و قان زرا
انیس ولی کر جتان کا تیل مقرر شد بود و در شرح فوق معمول کرد و نیمه کند و در اموال اصابت منور و در اموال منور
در نیوقت زرا یک مشارالیه استعاره رقم بگیرد و انا به مومر الیه و مقرر شد بود و خلفه لاط العظام مومر الیه و نیاید
ملک سا و قبلان و صد کت و توابع کوه و سوسند و تصرف علیها یک ملک منور بود و تصرفه زرا یک و اولاد علیها
منور داده نصف اموال ملک منور زرا یک و تصرفه یک ملک با و علیها یک مشارالیه و اولاد منور
پسر سلطان و بطن مخصوصه السنته احدیله و انا و خیر و سیمند اند و کند از اموال اصابت منور و عده
در اموال منور و مخصوصه السنته و مومر الیه و نقل و تصرف نماید و منخ لوار اصابت منور و یک ملک

محمد شاه
مختار

بنای علی و ذالک سه سطل باشد بود خوانند و معلوم شد
محمد شاه
مختار

1452 24

11224

Արեւ, պարսկան լեզուի վերջին
գրքերէն

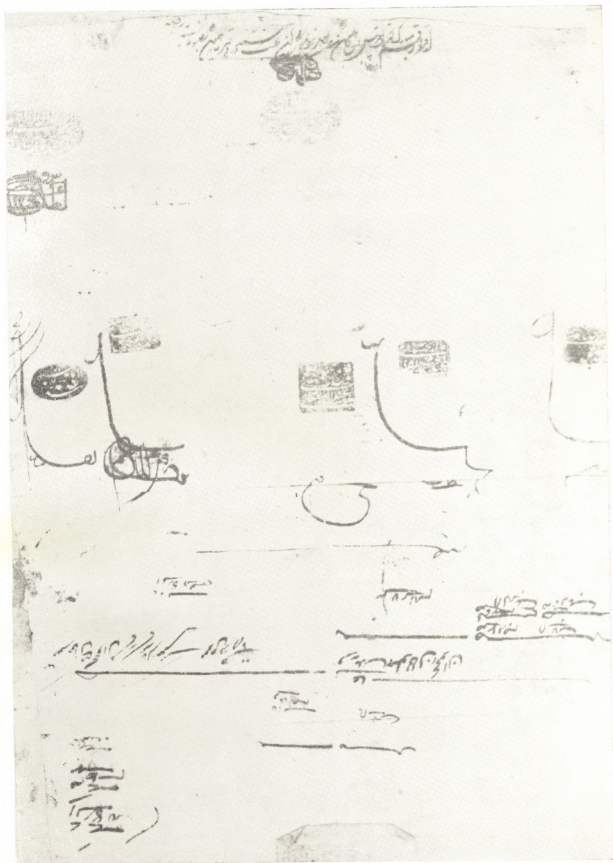
Կա յայտնաբերուած զայն յայտնի
զորքէն

Բնութեան արեւիկայի վերջին
գրքերէն

Առաջին անգամ ծագած զայն
գրքերէն

Բնութեան արեւիկայի վերջին
գրքերէն

11224

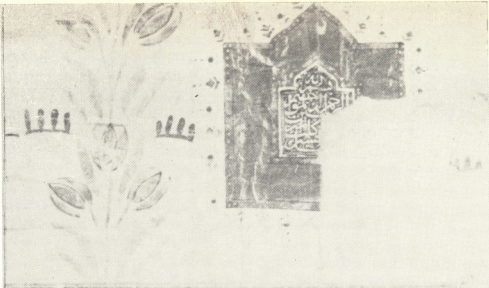
საბ. 26 უკანა მხარე

صلح

سزاگانه تا بجا که در حجت انکار نماید شش ماهه میزوار گشته بماند که در صورت
 بمرض او گذرس رسیده که موقوفات متعلقه بکلیب یار که داد و ستد آن بگفته که زمان میزوره
 نصف موقوفه گفته که روز ادب خیرندست و مردم قدس خدی و روم که در صورت ببقیه و
 که حستان پیشده اند مهات صحفا با و بر جمع و نفع بعد از رفع رجوع بولایت خود است بیکر و
 حال آنکه نجاست در حجت این اسکن در حجت خدای شده و مطلق بگفته که روز جو و غنای و سکنای
 در اولیت صلاح دولت خداوند نیست و این نایب نیز با وجود آنکه گفته که روز برادر
 دولت تمام که قدر این ولایه میکرده از این نایب است و اگر گوید نه باین نظر
 بحق خدمات موجودیش انوار خاں شایسته بگفت که آن سلسله محنت و حق نیست باین
 هر یک در آن وقت متعقد بوده بافاق آنچه صلاح دولت روز فزون است بعد از آن چون بمرض
 در شش ماه صلح که لوازم مرعات شامل بر این آورده هرگاه صدر و قدر موقوفات متعلقه
 نفع باشد نفع نفع بر تنور سابق بقدر شامل بر هر سکنای مردم قدس خدی یعنی هرگاه صلح
 دولت پندال بنده پندار و از این خود در جواب موافق معمول باین منظر دارد و
 امر بر بزرگ امراضی گفته که روز بزند و بسته چرخ اورا مرض فرجه ایام که باین سخن را عرض شد است پندار
 نفع بیشتر در شش ماهه نایب هرگاه اراده فرستادن پیشش عرض مطلب در شش ماهه است
 اراده و خاطر ضرر و شد بعد آورد و بتوجهات یاد از این مناسبت است

شعبان ۱۱۲

حکیم شیخ
 کتبه بنا بقصدت نامه در باره فرستادن پناه او تا یکت و لایحه
 دیکت به الله مدعا علیه و الا کربستان کخت است ایشما سید
 مشایبه را در عوض والدینک و مسند بیت قان تبریز موافقت
 در وجه ریواس یکت مشایبه مقربو بدستور در وجه فرستادن
 موافقت غایب و محمد در جمع متین کرام دیوان شرم
 در دفا رخصتت نظر چپه قید و تبدیل معلوم و محرم شناسند
 و در باب همه الی پروا چپه اثر است و ولد زنده محمد است
 محمد المصطفی

بسم الله الرحمن الرحيم
 محمد بن محمد بن محمد
 سلطان ۱۲۳۳

بگویم استماع آنکه بنا بر نفعت شما نه و رحمت پادشاهانه و باره رفعت و صفا و زبده اشتباه و الاقران زار ابیکه
 اوال اعطای ابتدا و شش ماه میلانی لیدرت که آقا سر بزرگوار و الام که حستان کا تیرین بختار الیه مفوض و مرجوع فرمود
 چنانچه باید و شاید بامر مذکور و لوازم آن قیام و اقدام محقق فرمود و کما که شما بید و لاته که حستان کا تیرین حسب
 المسئله مقرر و البته مشار الیه هو الشیک آقا سر بزرگوار کام مذکور و بنسند و لوازم امر مذکور
 مخصوص او شناسند و بدو عرض بخدمت لو اب بهما لغز ما لفتیه و تبدیلی بخدمت الشیک آقا سر بزرگوار مشار الیه
 مستویان عظام کرام و لوازم اعلا بنوع مقرر و ذکاتر خاصه عمر نمایان و از فرموده و تخلو نوزند و آنچه به رحمت و راز
 خدمت فرموده مقرر و معمول است مخصوص مشار الیه و ان الله الرحمن الرحیم
 ۲۵
 حضرات المبارک
 بسم الله الرحمن الرحیم
 محمد بن محمد بن محمد
 سلطان ۱۲۳۳

بسم الله الرحمن الرحیم
 محمد بن محمد بن محمد
 سلطان ۱۲۳۳

سید کاظم

فنا

کتاب بالو جومات شیخ که در یک کتب در راه مواجین بر سر کتب

فضلی ولد است عیال محمد شریف نقاش بود که در یک کتب من بنام در عوض آنچه در کتاب

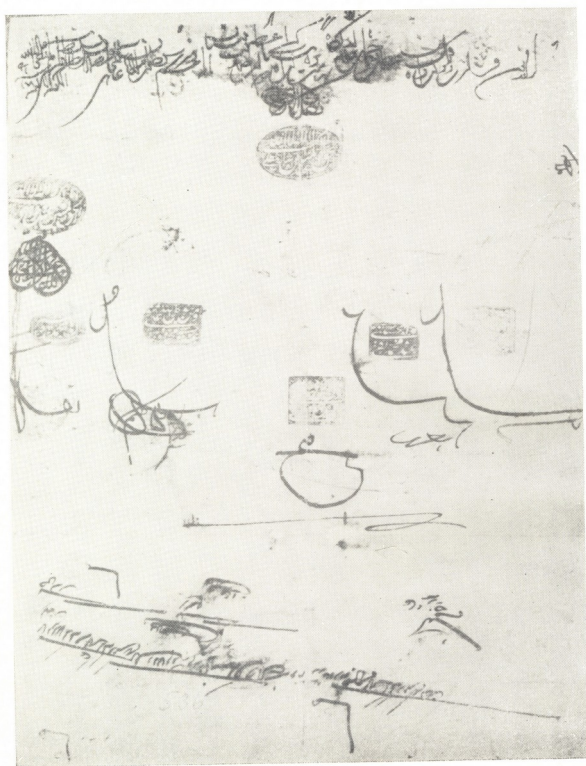
او الهی در بیان شیخ از آن کتب در راه مواجین در راه مواجین

نیز در کتب مواجین در راه مواجین در راه مواجین

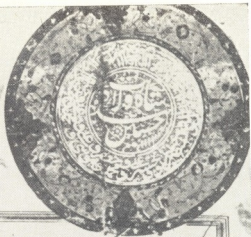
در راه مواجین در راه مواجین در راه مواجین

بجهدیت راه مواجین در راه مواجین در راه مواجین

بجهدیت راه مواجین

საბ. 31 უკანა მხარე

فلاحه
ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه
ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه
ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه

لایست
ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه
ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه

ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه
ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه
ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه

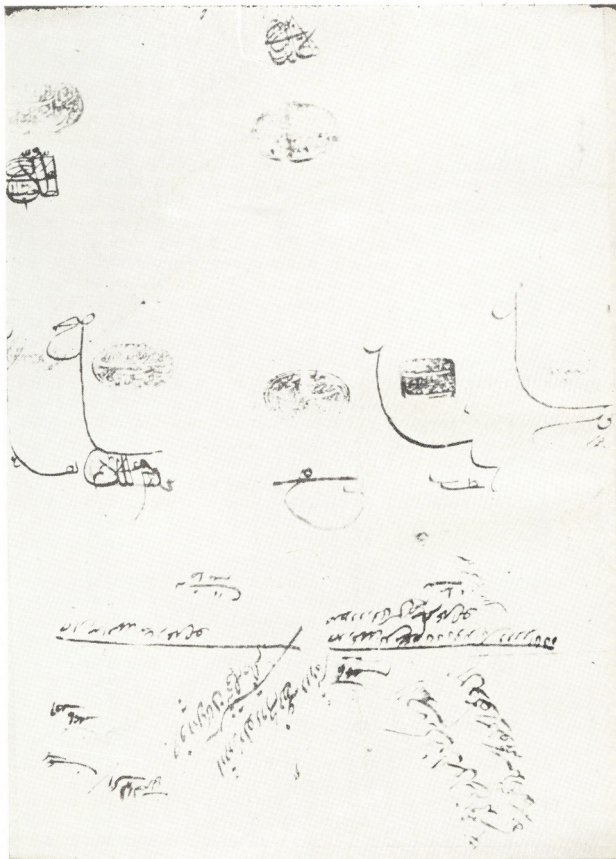
ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه
ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه
ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه

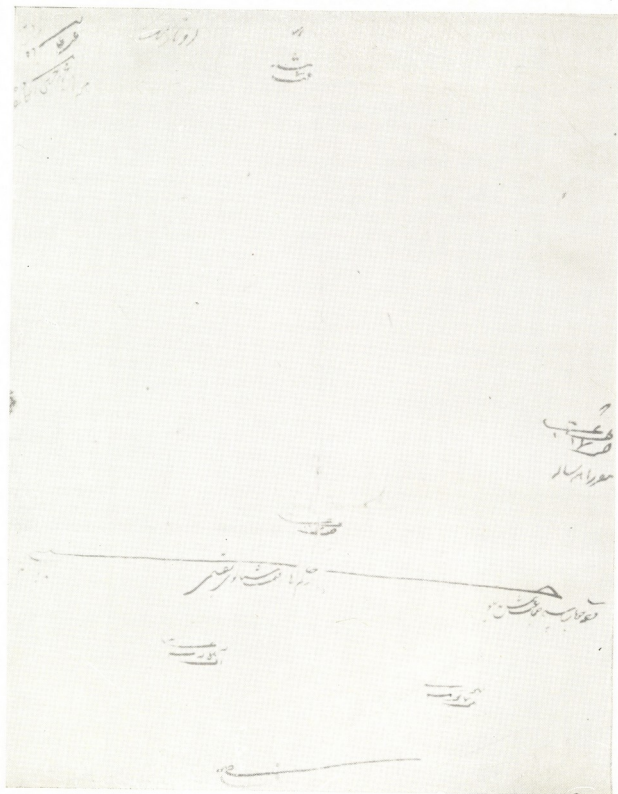
ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه
ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه
ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه

ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه
ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه
ایله وزیر القدر افرینین ایلدیه

۱۱۲۶
در حیات

1126

حکم بر حسب
آنکه فو صیغه زبده اشباه و اهلان و موند کتله کوز شنبوت

معز و مباح بوده بدانکه عرضیه که درین وقت بدرگاه جهان امید کاه زست و بعضی است

مرض مغز به نظر شب اش رسیده بمش از زیاد مواد غایت و مرجمت و در دربار آن

زبده اشباه گردید متور فرجه که عیالان و لایه که خست کما یندر کجاست آن عمده اهلان

آنچه موافق دستور کجاست از قطع و فصل امور و ضبط موقوفات کلیه مباح و غیره متعلق

با و گذشته گذارند که در کار او خلل نایه آن زبده اشباه با امور متعلقه بخود پرداخت

عاطر خیر اند من سطر و سال بعد کجاست

۱۱۲۷
صفحه نظر

بسم الله الرحمن الرحيم
محمد بن طاهر بن محمد بن
سلطان حسینی

60
1452

حاشیة

آن ایلات و شوکت پایه شمت و جلالت و کما فخر الایلات

و الشکره و الحمت و الجلاله و الاقبیه احمد خان او بر شقیقتش نه سزاوار شسته به انکه که عرفیه که در باب عاید

مقرر چه بر وجه که از وجه لفظ و مک با بویه مقرر چه استعدا نتمه مقرر او از وجه لفظ و اهل شریکان

بسم عالیله و سعادت آنجا بجهت و مقرر شوه که عالیله پهلوی کما شت به مقرر سنوات آن ایلات و شوکت پایه بکره عاید

شده از وجه الفکر و مقرر او نه نوشته افکار و در جهان پایه نوده بگو نظر آفتاب اثر برید موجب شده از انبیا

منزه اند و چه مقرر آن ایلات و شوکت پایه را با بسم عالیله و پهلوی کما شت و ان از وجه لفظ و اهل شریکان

که به افکار و درانه عامه مقرر شوه که مقرر فرمودیم که لابل نقد عالیله شت را به تصفی خود باز یافت غایبه

و درین باره و ششم عالیله نیز با بسم عالیله و پهلوی کما شت منزه بر غرض اصدار یافته که مقرر آن ایلات و شوکت پایه

از وجه مکرره هم زود مقرر ختمه موقوف خواهد بود در باب مقرر سنوات آن ایلات و شوکت پایه نیز به مقرر

پهلوی کما شت منزه بر مقرر فرمودیم که به حقیقت رسیده آنچه از مقرر خواهد بود او عاید شده با سزاوار وجه انهمه منزه

آن ایلات و شوکت پایه غایبه و در میراب بیو جهات خاطرین اثر فسر او از دستم لابل 1444

رجب المصعب 1131

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
لَمَنْزِلِ بْنِ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ
سُلْطَانِ حَسْبِ بْنِ

حکیم جهان متقاضی انکه آیات و کلمات پنہ حشمت و جلالت و کلمات قرآنیہ و آیات و کلمات و محنتہ

الاقبال احمد خان اور شفقت شاہ مانہ سرافراز شہ و بہار اباب نبو جہات خاصہ خطیر اقدس مستطہ و سوال بودہ

بر اند کہ حدیث کہ عرفی ان آیات و کلمات پنہ بنظر اقداب اثر نیرد و طالب خدا معلوم فرمایم سربراہ

نہ نمودہ معلوم در جهان در اینست کہ فقہی نمہ ہر کم کہ بجز مورد خدمت شرفی ان آیات و کلمات پنہ

اسما و مباد عرفی اور بنظر مبارک اندر سب بندہ یا انکہ جنبہ دیگر جنبہ چون آیات و کلمات پنہ و اباب

اجساد و جہتہ دین و دومان و ولایت فن ان خدمت و جنبہ کہیا نمنداند و ثواب ہر ان مارا کمال

شفقت ان آیات پنہ ہمت اور در کمال اخلص و جنبہ کہ سید انہم مایہ در نبوت و آیات الکمال

64

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ԿՈՒՆԱՐԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
1454

Մեծ Գրքեր

Հայկական Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության

Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության

Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության

Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության

Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության

Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության

Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության

Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության

Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության Գրականության

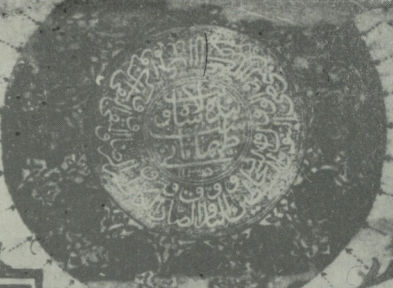
سید احمد علی محمد
مبدهت
عمر

1452

محمّد
محمد

اندر ایلات و شوکت پانجه شمت و جلاله و کاه لقا مالایله و انوشکه و انوشکه
والا قبا احمد خاں اوسر شفته - موخوش شمت بر مغزو و مابهر کعبه و برانده از بوقت و در اجن و موخوش
و سیروات بد که جهان پناه فرستاده نظر اقباش اثر رسید و مرلتب موخوش ایلات شوکت پناه معلوم فرجهان
کویه آبا و اجدا و همیشه از راه اخراج و بندگی و خدمت شایسته و موخوش لقا و شفاف سلطان جنت ملکن امیر
و ده ستوه خدمت آیینی کعبه و خانی آن ایلات و شوکت پناه هم بدستور آبا و اجدا که موخوش غاید و حسن خدمت
و موخوش خویله غایب نواز بقیصرات آباء اغاض فرجه خور او امور و خایات ارخدا فرزند حسن روانه خویله هم فرجه
که مشور و اشرف و اقران که و مباد از اقران بعد آورده خویله و مشمول انواع کوشش و حسن نزد واحد از اولاد و تمام
و اقران خویله بد که جهان پناه فرستد که او از تربیت فرماییم و توجیهات است با مستظرف و امیدوار بقبا

۱۱۳۶
۴۴

و ان لعن
و ان لعن

داد یک کرم و یک کبک است که در دستم است و از آن کرم

فشرانه را در قرار بر و آنکه هر طرفه و هر یک است و آنکه هر یک است

صحرای کوه طبرستان و آنکه در آنجا و آنکه در آنجا

لغزب محمدی است که در آنجا و آنکه در آنجا

مهر خورشید است که در آنجا و آنکه در آنجا

کتابت در حاکم است که در آنجا و آنکه در آنجا

مهر خورشید است که در آنجا و آنکه در آنجا

شیخ
 آنکه تبار در فرستاده شمسبایه و از قوه چهارم از آنکه
 بجاه نایب کی ریوالی و وزیران در آن بدین نسبت ۲ نفر از آن ششم
 رفوعی است. نظایر قوه چهارم قایل یک برص میسند که مبلغ سراسر از آن
 حواله وزیر سابق از آن بدین است از نیز از ضای خود ایدار صاحب طلب
 رفوعی است. بیدار اطلاع بر مضمون هم مطاع منع مزبور را از نیز ضای
 بزبور با این دستیم کس رفوعی است. مشارالیه نماید که جهت عمده مومر این که در
 والا که حجتان کار تیر و نحو است برد و در ریاست غرض و اهتمام تمام لازم دانسته
 کلف نوزاد و عدد مسجوع ندانند و حال تدراد کلف باندند و بوی جفاست
 امیدواریم باشد الله

در تاریخ ۱۱۲۹

